

## Lisa 3

### Õiguslik analüüs

#### "Teadmussiirde pikajaline programm põllumajanduse suurandmete tegevusvaldkonnas"

#### Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi õiguslik raamistik

### Eessõna

Õiguslik analüüs on välja töötatud "Teadmussiirde pikaajaline programm põllumajanduse suurandmete tegevusvaldkonnas" projekti jaoks, mille on koostanud Põllumajandusuuringute Keskuse nimel Jaanus Põldmaa ([Jaanus.Poldmaa@oiguskindlus.eu](mailto:Jaanus.Poldmaa@oiguskindlus.eu), telefon 511 5837).

Käesoleva projekti "Teadmussiirde pikaajaline programm põllumajanduse suurandmete tegevusvaldkonnas" üks eesmärkidest on analüüsida, kas põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi oleks põhimõtteliselt võimalik õiguslikult, infotehnoloogiliselt, majanduslikult ja otstarbekuse põhimõttest välja arendada.

Seetõttu sisaldab käesolev analüüs põhimõttelist õiguslikku seisukohta suurandmete süsteemi loomisel ja selle reguleerimisel. Detailne õiguslik lahendus tuleb avada projekti järgmistes etappides. Samuti, kui selgub, et projekti teistes etappides on muudetud käesoleva projekti eesmärke ja tulemusi, siis tuleb käesolevat õigusliku analüüsi vaadata niivõrd-kuivõrd kui see on kooskõlas käesoleva konseptsiooniga. Samuti on õiguslik olukord muutunud, kui selgub, et projekti teistes etappides on muudetud esialgseid projekti eesmärke ja kavandatavaid tulemusi, siis tuleb käesolevat õigusliku analüüsi vaadata niivõrd-kuivõrd kui see on kooskõlas käesoleva konseptsiooniga.

### Lühikokkuvõte

Suurandmete süsteemi lähtealused ning kavandatavad eesmärgid eeldavad suurandmete süsteemi reguleerimist õigusakti tasandil põllumajandustootjate, riigi ning kolmanda sektori huvides. Suurandmete süsteem ise juba tähendab laiemat ühiskondliku kokkulepet selle kohta, kuidas me teatud valdkonnas andmeid mõistame, kellel on nende andmete töötlemise õigused ning milleks tohib andmeid töödelda. Põllumajandusvaldkonnas ja sellega seotud valdkondades tekib väga palju andmeid riigi tegevuse käigus. Suurandmete süsteemi eesmärk on võimalikult palju uuesti töödelda neid andmeid, mis tähendab, et andmeid hakatakse töötleva teistel eesmärkidel, milleks neid algselt koguti. Põllumajandusvaldkonna andmekogudesse tekkinud teavet ei ole sellisel ja mahus viisil varem kasutatud ning seetõttu vajab ka see suurandmete

süsteemi kontekstis selgeid õiguslikke aluseid, mis sisaldavad suurandmete süsteemi tegevuse üldpõhimõtteid, katusmõisteid, vastutuse piire, andmete jagamise reegleid, ülesannete delegerimist näiteks erasektorile jne.

Andmed jagunevad ka selles valdkonnas laias laastus avaandmeteks ning asutusesiseseks tunnistatud andmeteks. Kõige tundlikumad on andmed, mis on isikuandmed ja ärisaladusega seotud andmed, mis vajavad ka suurandmete süsteemi kontekstis õigusliku raamistikku. Seetõttu tulenevalt Eesti Vabariigi põhiseadusest, Euroopa Liidu õigusest ning siseriiklikust õigusest peab andmete töötlemisel olema õiguslik alus andmete vastutaval töötlejal, volitatud töötlejal ning erasektori tarkvaral. Suurandmete süsteem peab töötama seadusandja või Euroopa Liidu poolt kehtestatud reeglite alusel. Tihtipeale arvatakse, et andmete töötlemine ei ole põhiõigustega seotud - tegelikult on see tugev põhiõiguste riive Eesti Vabariigi põhiseaduse § 26 tähenduses. Eesti Vabariigi põhiseaduses on veel põhimõtteid, näiteks ärisaladuse kaitse, millega peab suurandmete süsteemi väljatöötamisel arvestama.

Käesoleva üks projekti eesmärkidest võiks olla idee, kas osa teenuseid võiks olla jagatud riigi ja erasektori vahel (nn *Public Private Partnership, PPP*). Sellega seoses peab arvestama, et avalik sektor ja erasektor toimivad erinevatel õiguslikel alustel. Avaliku õiguses kehtib põhimõte, et kõik, mis pole lubatud, on keelatud. Suurandmete süsteemi kontekstis tähendab see, et teenused peavad olema defineeritud õigusakti tasandil, eriti need avalikud teenused, mis mõjutavad isikute põhiõigusi. See on oluline erisus võrreldes erasektoriga, kes toimib üldjuhul vastupidi. Riigi teenused on reguleeritud, sest eesmärk on vältida võimu ületamise võimalusi, sest võrreldes erasektoriga omab riik rohkem eriliigilisi ressursse (sh andmete töötlemise). Samas riigi andmete töötlemise põhimõtted on võrreldes erasektoriga lihtsamad. See tähendab, et avaliku ülesande täitmiseks on riigil kohustus igal juhul rakendada andmete riskasutuse põhimõtet. Erasektor nii laia käsitlust ei oma ning on üldjuhul sõltuvuses adressaadi nõusolekust, mida võib igal ajal tagasi võtta. Erinevus tuleneb sellest, et avalik ülesanne on tavaliselt seotud mõne kõrgema avaliku huvi kaitse eesmärgiga. Käesoleval juhul võib see näiteks olla põhjavee kaitse või kvaliteetne toit. Seetõttu kaitseb selline ülesanne ka kolmandaid isikuid ning sellel eesmärgil on andmete töötlemine lubatud ilma adressaatide nõusolekuta. Erasektor sellist ülesannet täitma ei pea ning teenindab üldjuhul üksnes tarkvara kasutajat ning tema huve.

Seega suurandmete süsteemi eesmärkide saavutamiseks on riigil õigus andmeid töödelda ning kasutada olemasolevaid andmeid teenuste parendamiseks ning uute teenuste loomiseks. Samuti peab teenuste realiseerimiseks olema selge, milliseid andmeid konkreetse teenuse osutamiseks töödeldakse. Samas on aja jooksul tekkinud küsimus, kas neid andmeid, mida riik täna kogub oma ülesannete täitmiseks, võiks kasutada ka teistel eesmärkidel, mis ei ole seaduses kirjeldatud. Lootus on, et selline innovatsioon peaks tulema eelkõige erasektorist, kellel on paindlikumad võimalused uute teenuste loomiseks ning turuolukorrale reageerimiseks. Olemasolevate teenuste täpsem analüüs ning võimalikud tulevikuteenused on kirjeldatud majandusanalüüsis. Teenuseid võib osutada terves ulatuses riik ning tal on õigus anda ka kõik teenused täitmiseks erasektorile. Lisaks luuakse võimalus uute teenuste loomiseks ning

väljaarendamiseks. Täpsem analüüs on kirjeldatud 2. peatükis. Suurandmete süsteemi teenustest sõltub, milline on täpne õiguslik raamistik suurandmete süsteemil.

Suurandmete süsteemi teenused peavad andma vastuse, miks andmeid töödeldakse. Sellest põhjendusest peab selguma avalik ülesanne, mida suurandmete süsteem täidab. Avalike teenuseid võib osutada riik ise või delegeerida teenused erasektorile täitmiseks, kes võib neid täita efektiivsemalt ja majanduslikult odavamalt ning luua olemasolevatele teenustele lisandväärtust. Igal juhul tuleks seda otsustada teenuse kaupa eraldi. Seega on olemas avalike teenuseid ja lisateenuseid, mida võib riigi ja erasektori vahel jagada. Avalike teenuste puhul on tegemist avaliku ülesande täitmisega ning sellise teenuse pakkuja tegevusele rakendub vastav avaliku õigusega kaasnev regulatsioon, mis vajab muutmist või suurandmete süsteemi kontekstis eriregulatsiooni tekitamist, näiteks haldusmenetluse läbiviimise kontekstis, sest masinate areng paratamatult võtab üle juba olemasolevaid ning lihtsamaid ja raskemaid inimestele omaseid ülesandeid. Kehtivates õigusaktides oluliselt maha jäädud käsitlusega, kus haldusmenetlust ning avaliku teenustust saavad teostada üksnes füüsilised isikud. Kogu vastav õigusloome on kirjutatud ideoloogiale, kus toimub pigem paberpõhine haldusmenetlus.

Kõiki kaasnenud õiguslikke küsimusi ning detailsemalt on analüüsitud küsimusi igas peatükis eraldi. Suurandmete süsteemi reguleerimisel mõtestati lahti ideoloogiline õiguslik lähtealus suurandmete süsteemi reguleerimisel. Jõuti järeldusele, et süsteemi loomisel ei ole vaja teha suuremahulisi ja põhimõttelisi muudatusi õigussüsteemis. Küll, aga tuleks ümber kohandada põllumajandusvaldkonnas andmete töötlemise regulatsiooni ning luua sellele ühtne reeglistik. Analüüsis jõuti järeldusele, et suurandmete süsteem arendatakse välja avalike huvide teenindamise eesmärgil. Seetõttu suurandmete süsteemi töö tulemus olla üksnes väljendada valdkonna eest vastutavate poliitikakujundajate tahet (Maaeluministeriumi). Täpsem sisuline analüüs on kirjeldatud 1. peatükis.

Suurandmete süsteemil võib olla mitu vastutavat või volitatud töötlejat ning nende ülesannete jaotus peaks olema reguleeritud. Suurandmete vastutav töötleja võiks olla Maaeluministerium, sest talle tekiks võimalus saada ülevaade tema valdkonnas töödeldavate andmete üle, mis tegelikult tekitab analüüsivõimekuse valitsusasutuste töötulemustest või ressursi kasutamisest ning võimalikest protsessivigadest. Samuti on vastav teave vajalik Maaeluministeriumi valdkondade poliitikate kujundamiseks, statistika koostamiseks ning täiendava analüütilise võimekuse loomiseks. Tulevikus võiks olla Maaeluministeriumil võimekus analüüsida kuni üksikasjadeni ja kalendripäevade põhiselt, mis tema valdkonnas toimub. Täiendavad argumendid on toodud punktis 1.3.3.

Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemile oleks mõistlik luua eraldiseisev regulatsioon, mis on arvestades eesmärgi ning kavandatud muudatusi. Välja tuleks töötada põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi seadus (PÕSSS). Tegemist oleks kõige laiemamahulise teenuste ja sisulise muudatuste paketiga, mis eeldab selles valdkonnas teatud muudatusi andmekogude õiguslike aluste üle. Sellisel juhul tekiks põllumajandusvaldkonna andmekogude kohta üldosa, mis kehtib kõikide andmekogude kohta, mis selles valdkonnas on olemas. Üldosa peaks sisaldama üldisemaid põhimõtteid ja -mõisteid, metaandmete standardi

kohustust, vastutuse piire, andmete jagamise täpsemaid reegleid, ülesannete delegeerimist näiteks erasektorile, uute e-teenuste loomiseks vastavavaid õiguslikke aluseid ja rahastamise küsimused jne. Sisulises mõttes tuleks panna selles õigusaktis paika suurandmete süsteemi äriloogika selle aluspõhimõtetest kuni rahastamiseni. Seaduseelnõu esialgne projekt on kirjeldatud punktis 1.4.

Regulatsioon sõltub tegelikust teenuste omanikust ning millised teenused on üle antud suurandmete süsteemile. Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi teenuste täpsem analüüs on kättesaadav majandusanalüüsis ning nende õiguslik seos on kirjeldatud 2. peatükis. Samuti vajab täiendavalt muudatusi iga andmeandja osas, mis on kirjeldatud andmeandjate kaupa 5. peatükis.

Kui suurandmete süsteem tegelikult iseseisvalt andmeid ei töötle (talle ei anta üle sisulisi teenuseid), siis peaks ta jääma üksnes metaandmete vahetuskihiks. See tähendab, et tegemist on läbipääsuvärvavaga teistesse andmekogudesse (andmekogude iseteeninduskeskkond), mis võimaldab ühest kohast kogu põllumajandusvaldkonda puudutava teabe töötlemist. Sellisel juhul ei tohi sellisel juhul tekkida suurandmete süsteemile endale andmebaasi. Tehniline lahendus ei tohi võimaldada isikuid profileerida ega tuletada andmete seost konkreetse isikuga. Kõik andmebaasid peavad jääma seniste andmekogude juurde (ka õiguslikus mõttes oleks nad iseseisvad andmekogud). Tegemist on alternatiivse variandiga ning sõltub sellest, kas mõni olemasolev teenus antakse suurandmete süsteemile täitmiseks või omistatakse mõni uus teenus suurandmete süsteemile. Suure tõenäosusega hakkab suurandmete süsteem pakkuma avalike teenuseid.

Samuti eeldab selline lahendus, et suurandmete süsteem ei töötle isikuandmeid mis tahel viisil ning ta ei ole liidestunud ise X-teega nende töötlemiseks. Sellisel juhul luuakse riigi valitsusasutustele, põllumajandustootajatele ja tarkvaraarendajatele erinevate teenustega andmete töötlemise keskkond. Seetõttu on selline süsteem õiguslikus mõttes kõige lähemal ruumiandmete seaduse alusel asutatud Eesti Geoportaaliga või Eesti teabevärvava õigusliku lahendusega. Kõige keerulisem on sellise lahenduse puhul püsiv ja kiire juurdepääs riigi andmetele, mis on tunnistatud asutusesiseseks teabeks ning on olulised avalike teenuste osutamisel. Uute teenustega seotud andmete töötlemiseks puudub selge õiguslik alus, kui tegemist on avaliku ülesandega. Sellise lahenduse puhul tuleb andmeid hakata töötleva üldjuhul nõusoleku alusel, mitte avaliku ülesande täitmiseks. Riik ei töötle üldjuhul andmeid nõusoleku alusel, sest tema äriloogika on kirjeldatud õigusaktide tasandil, millest tuleb tema õigus andmeid töödelda. Mida keerulisemaks läheb suurandmete süsteemi sisulisem äriloogika, seda suuremat kaitset see vajab õigusaktide tasandil. Samuti on vaja kindlaid reegleid ülesannete jagamiseks ning andmete töötlemiseks. Teabevärvava õiguslik analüüs ja õiguslikud lahendus on kättesaadav käesoleva analüüsi punktis 1.2.5.

Siiski on eelistatud on algatada seaduseelnõu uue andmekogu loomiseks, mis arvestaks suurandmete süsteemi eesmärgi ning tema toimimiseks vajalike õigusi ja kohustusi. Kogu seda puudutav õiguslik analüüs on toodud punktis 1.2 ja selle alapunktides. Sedavõrd suure süsteemi loomisel tuleb iseenesest juba arvestada avaliku huvi masiivse andmete töötlemise

korraldamiseks. See tähendab, et isikutel peab olema ülevaade, kes ja milleks põllumajandusvaldkonnas andmeid töötleb ning kuidas neid andmeid jagatakse. Andmete töötlemisel on tagatud teatud liberaalsus uute teenuste loomiseks, kuid katusvaatena peab valdkonna eest vastutav ministeerium saama ülevaadet enda valitsemisalas toimuvast andmete töötlemisest ning nende jagamisest. Riik on kogunud andmeid oma avalike ülesannete täitmiseks ning nendele on antud usaldusgarantii, mida ei tohi kuritarvitada. See tähendab, et isikud on andnud oma andmeid õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmiseks ning andmete jagamisel kolmandatele isikutele peab olema kehtestatud kindlad reeglid, mis ei takista valdkonna e-teenuste loomist ning innovatsiooni. Viimane põhimõte peab läbivalt olema tasakaalus muude õiguste ja kohustustega, mida riik omab nende andmete suhtes, mis on tunnistatud asutusesiseseks teabeks (nt ärisaladus).

Lisaks õigusloomelistele muudatustele analüüsiti suurandmete süsteemi avalike teenuste konseptsiooni. Täpsem analüüs selle kohta on esitatud 2. peatükis. Lisaks teenustele tuli arutluse alla ka võimalikud muudatused seoses haldusmenetluse läbiviimisega, kui neid menetlusi peaks õiguslikus mõttes läbi suurandmete süsteemi viima. Kavandatavad teenused peavad olema proaktiivsed ning lähtuma sündmusteenuste põhimõtetest. See eeldab teatud muudatusi suurandmete süsteemi menetlusõiguses. Näiteks tuleb tagada haldusmenetluse proaktiivne algatamine, andmete õiguslik tähendus, automatiseeritud haldusmenetluse läbiviimine, elektrooniline asjajamine, taotluste eeltäidetavus, elektrooniliste haldusaktide teatavakstegemine ning kättetoimetamine ja digitaalse templi laiem kasutamine. Nimetatud analüüsid on kättesaadavad 3. peatükis ning selle alapunktides.

Andmete töötlemisega käib kaasas vastutus. Seetõttu analüüsiti suurandmete süsteemi riigi- või laõigusliku või muu vastutuse küsimusi. Nimetatud analüüs on kättesaadav 4. peatükis. Kõige mahukam osa analüüsist oli andmeandjate olukorra kirjeldamine ning tehnilise lahenduse ja õigusliku olukorra kaardistamine ning andmete edastamine suurandmete süsteemi. Selle analüüsi käigus tuli välja mitmeid probleeme, mis tuleks järgnevates etappides lahendada. Täpsemad analüüsid andmeandjate kaupa on saadaval 5. peatükis ning selle alapunktides. Õigusliku analüüsi viimane osa moodustab muu õigusliku analüüsi seoses programmi läbiviimisega. Antud analüüs on kättesaadav 6. peatükis. Näiteks analüüsiti ePõlluraamatuga seotud õigusloomelisi muudatusi.

## **Sisukord**

### **1. Tehnilise infotehnoloogilise lahenduse õiguslik staatus**

#### **1.1 Ideoloogiline lähtealus suurandmete süsteemi reguleerimisel**

#### **1.2 Suurandmete süsteemi reguleerimise võimalused**

##### **1.2.1 Riiklik andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses**

##### **1.2.2 Asutusesisene andmekogu**

##### **1.2.3 Eraõiguslik isik andmekogu pidajana**

##### **1.2.4 Avaandmete põhjal töötav tehniline lahendus (seadusandlik regulatsioon puudub)**

##### **1.2.5 Metaandmete teabevärv**

- 1.3 Nõuded suurandmete süsteemi reguleerimisel andmekoguna**
  - 1.3.1 Seaduslik alus andmete töötlemiseks**
  - 1.3.2 Andmekogu pidamise eesmärk**
  - 1.3.3 Vastutav ja volitatud töötaja ning nende ülesanded**
  - 1.3.4 Halduslepinguga vastutava töötaja ülesannete üleandmine eraõiguslikule asutusele**
  - 1.3.5 Andmekogu tehniline ülesehitus**
  - 1.3.6 Andmekogusse kantud andmete kaitse**
  - 1.3.7 Andmekogu andmed, sealhulgas isikuandmed, ärisaladusega kaitsud andmed, maksusaladused ning muud andmed**
  - 1.3.8 Andmete edastamine andmekogusse ning kohustuslikud andmeandjad**
  - 1.3.9 Andmete õigsuse ja tervikluse tagamine**
  - 1.3.10 Andmete väljastamine ja andmetele juurdepääs**
  - 1.3.11 Andmete säilitamine ja hävitamine**
  - 1.3.12 Finantseerimine**
  - 1.3.13 Järelevalve andmekogu pidamise üle**
  - 1.3.14 Andmekogu likvideerimine**
- 1.4 Kokkuvõtte tehnilise infotehnoloogilise lahenduse õiguslik staatuse kohta**

## **2. Suurandmete süsteemi teenuste õiguslikud lahendused**

### **3. Suurandmete süsteemi eripärast sõltuvad haldusmenetlusega seotud õiguslikud muudatused**

- 3.1 Proaktiivne teenus ja sündmusteenus**
- 3.2 Näited proaktiivsetest teenustest**
- 3.3 Suurandmete süsteemi puudutav menetlusõigus seadustes**
  - 3.3.1 Haldusmenetluse proaktiivne algatamine**
  - 3.3.2 Andmete õiguslik tähendus**
  - 3.3.3 Automatiseeritud haldusmenetluse läbiviimine ja võimalikud erisused**
    - 3.3.3.1 Elektrooniline asjaajamine**
    - 3.3.3.2 Elektrooniline taotlus ja selle eeltäidetavus**
    - 3.3.3.3 Positiivsete ja negatiivsete haldusaktide teatavakstegemine**
    - 3.3.3.4 Elektrooniline kättetoimetamine**
    - 3.3.3.5 Digitaalse templi laiem kasutamine**

### **4. Suurandmete süsteemi riigi-, võlaõigusliku või muu vastutuse küsimused**

- 4.1 Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi riigivastutus**
- 4.2 Avaliku teenistuse seadusest tulenev vastutus**
- 4.3 Võlaõiguslik vastutus suurandmete süsteemi arendaja suhtes**
- 4.4 Kriminaalõiguslik vastutus**
- 4.5 Muu vastutuse regulatsioon**

- 4.5.1 Avaliku teabe seadusest tulenev järelevalvepädevus
- 4.5.2 Isikuandmete kaitse seadusest tulenev järelevalvepädevus

## **5. Andmetöötamiseks vajalike andmekogude– ja andjate õiguslik analüüs andmekogu kaupa**

- 5.1 Põllumajandusvaldkonna kliendiportaali analüüsiaruanne
- 5.2 ETKI muude andmekogude analüüsiaruanne
  - 5.2.1 Sordivõrdluskatsete andmed
  - 5.2.2 Pikaajaliste põldkatsete andmed
- 5.3 PMK laborite infosüsteemi analüüsiaruanne
- 5.4 PMK Eesti põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalne andmekogu analüüsiaruanne
- 5.5 ETKI agrometeoroloogia andmete analüüsiaruanne
- 5.6 ETKI taimekahjustajate monitooringu andmete analüüsiaruanne
- 5.7 Toetuste administreerimise ja kontrolli süsteemi (TAKS) analüüsiaruanne
- 5.8 Nõuetega vastavuse süsteemi (CCS) analüüsiaruanne
- 5.9 Satelliidiandmete kasutamise infosüsteemi (SATIKAS) analüüsiaruanne
- 5.10 Riigi toidu ja sööda käitlejate registri analüüsiaruanne
- 5.11 Taimekaitsevahendite registri analüüsiaruanne
- 5.12 Maakatastri analüüsiaruanne
- 5.13 Eesti topograafia andmekogu analüüsiaruanne
- 5.14 Eesti Geoportaali analüüsiaruanne
- 5.15 Veeinfosüsteemi (veeveeb) analüüsiaruanne
- 5.16 Keskkonnaameti e-teenuste portaali analüüsiaruanne
- 5.17 EstHUB (satelliidiandmete jagamise süsteem) analüüsiaruanne
- 5.18 Keskkonnaotsuste infosüsteemi (KOTKAS) analüüsiaruanne
- 5.19 Põllumajandusmasinate telemeetriaandmete analüüsiaruanne
  - 5.19.1 Eesti võimalused digitaalseks põllumajanduseks Euroopa Liidu tasemel
- 5.20 Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register
- 5.21 Põllumassiivide registri geoinfosüsteem (EAGIS)
- 5.22 PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem
- 5.23 ePRIA
- 5.24 Mahepõllumajanduse register
- 5.25 Põllumajandusameti infosüsteem (PMAIS)
- 5.26 Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas (FADN)
- 5.27 Suuremõõtkavaline mullastikukaart koos andmetega
- 5.28 Eesti looduse infosüsteem (EELIS)
- 5.29 Teeilmajaamade andmed
- 5.30 Maaelu arendamise toetuste infosüsteem
- 5.31 Maaelu arengukava investeerimistoetuste infosüsteem
- 5.32 Riigi ilmteenistuse vaatlusvõrgu andmed
- 5.33 Põllumajandusloomade register
- 5.34 Sertifitseeritud seemnete andmebaas
- 5.35 Eesti Maaülikooli andmekogud

- 5.36 Maaparandussüsteemide register
- 5.37 Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate register
- 5.38 Sordiregister
- 5.39 Väetiseregister
- 5.40 Taimetervise register
- 5.41 Statistika andmebaas

## **6. Muu õiguslik analüüs seoses programmi läbiviimisega**

- 6.1 Kas riigiasutusel on õigus andmeid nõ "kinni hoida"?
- 6.2 IT arenduses andmete töötlemine
- 6.3 Millistel õiguslikel alustel võib andmeid töödelda?
- 6.4 Mis on sisemise töökorralduse vajaduseks asutatud andmekogu ja kuidas sellest andmeid saada?
- 6.5 Andmete kvaliteedi tõstmiseks vajalikud soovitused andmeandjale
- 6.6 ePõlluraamatuga (sh väetamisplaaniga) seotud õiguslik analüüs
  - 6.6.1 Kehtiv olukord ja jõustuv uus veeseaduse redaktsioon
  - 6.6.2 ePõlluraamatuga seotud õigusloomelised muudatused
  - 6.6.3 ePõlluraamatu andmetele juurdepääs
- 6.7 Kas ametnike andmed võib avaldada, kui nad on teinud andmekogudes toiminguid?

## **1. Tehnilise infotehnoloogilise lahenduse õiguslik staatus**

### **1.1 Ideoloogiline lähtealus suurandmete süsteemi reguleerimisel**

Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi loomisel ei ole vaja teha põhimõttelisi muudatusi õigussüsteemis või põllumajandusvaldkonda reguleerivates õigusaktides, sest suurandmete süsteem on välja arendatud avalike huvide teenindamise eesmärgil. Ta ei oma iseseisvat õiguslikku subjeksust, sest ta väljendab õigusaktides sätestatud seadusandja tahet. Õigussubjektsuse ja sellega kaasnevat vastutuse küsimust on analüüsitud käesoleva analüüsi neljandas osas, milles analüüsitakse suurandmete süsteemi võimalikku riigi-, võlaõigusliku või muu vastutuse küsimusi.

Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem peab töötama seadusandja või Euroopa Liidu poolt kehtestatud reeglite alusel. Seega saab suurandmete süsteemi töö tulemus olla üksnes väljendada valdkonna eest vastutava poliitikakujundajate tahet (Maaeluministeriumi). Õppimisvõimelist suurandmete süsteemi saab kontrollida seni, kuni inimestel on valitsev mõju suurandmete süsteemi lähtekoodi üle. Käesoleva projekti eesmärk ei ole luua sellist tehnilist lahendust, mis omab iseseisvat tahet ning töötab sõltumatult ühiskonnast või väljub poliitikakujundajate kontrolli alt – näiteks teatud juhtudel võiks suurandmete süsteem omada iseenda lähtekoodi kirjutamise pädevust või suuta ennast ise varustada temale vajalike ressursidega (nt elektriga või internetiga). Seetõttu ei ole sellisel käsitlusel käesolevas analüüsis pikemalt peatatud.



Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi loomisel on lähtunud kehtivast õigussüsteemist, seda alates põllumajandusvaldkonda puudutavatest õigusaktidest kuni andmeõigust reguleerivate õigusaktideni. Seetõttu on põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem seotud välislepingustest, sealhulgas Euroopa Liidu õigusest, Eesti Vabariigi põhiseadusest, avaliku teabe seadusest, isikuandmete kaitse seadusest ja teistest eriseadustest tulenevate põhimõtetega. Analüüsi käigus on selgunud, et kõik nimetatud õigusaktid on käesoleva analüüsi kontekstis olulised. Kuivõrd sarnaseid projekte viiakse läbi ka välisriikides, siis on olulisel kohal vastav Euroopa Liidu õigus ning välisriikide praktika. Näiteks on kritiseeritud Euroopa Liidu andmekaitse üldmäärust liigse regulatiivse käsitluse eest ning tehnoloogilist innovatsiooni tekitavad riigid, kus selliseid regulatsioone ei ole või on seda küsimust teistmoodi käsitletud. Üheks tehnoloogilise innovatsiooni arengumaaks andmete töötlemise alal loetakse tänapäeval Hiinat. Samuti on näha, et erasektor pigem hoidub innovatsioonist, kui andmete töötlemise reeglid muutuvad innovatsiooni takistavaks. Suurandmete süsteemi õiguslik käsitlus on seotud interdistsiplinaarse lähenemisega ja seetõttu tihedalt seotud teiste riigiõiguslike ning isikuandmete kaitsega seotud õigusaktidega.

Õigusfilosoofiliselt peab andmete töötlemisel ehk olema selge eesmärk, miks andmeid töödeldakse. Sellest põhjendusest peab selguma avalik ülesanne, mida suurandmete süsteem täidab. Samas on võimalik, et selline suurandmete süsteem täidab juba olemasolevaid ülesandeid muutes neid efektiivsemaks ja majanduslikult odavamaks. Suurandmete süsteem suudab teatud valdkondades asendada inimeste tööd ning kusjuures suudab lihtsamate ülesannete puhul vältida rohkem vigu, kui inimesed seda teeksid. Suurandmete süsteem suudab teha inimese asemel tööd 24/7. Masinate areng paratamatult võtab üle juba olemasolevaid ning lihtsamaid ja raskemaid inimestele omaseid ülesandeid. Seetõttu on õigusaktides oluliselt maha jäädud käsitlusega, kus haldusmenetlust ning avaliku teenistust saavad teostada üksnes füüsilised isikud. Suurandmete süsteemile on võimalik analüüsi tulemusena anda täiesti uusi ülesandeid. Seda on täpsemalt analüüsitud suurandmete süsteemi avalikest teenustest tulenevate õigusaktide muudatuste juures.

Riigiõiguslikult mõttes ei muutu tänane õiguskord, sest suurandmete süsteem saab täita seadustest tulenevaid ülesandeid. Põhimõtteliselt võib suurandmete süsteem omada ka selliseid ülesandeid, mida ei ole otseselt materiaalõigusesse kirjutatud. Tegemist võiks olla toimingute läbiviimisega, mis ei mõjuta adressaatide õigusi ja kohustusi. Näiteks täidab suurandmete süsteem haldusorgani haldusmenetluse seadusest pärit abistamis- ja selgitamiskohustust või uurimispõhimõtet. Samuti ei oma selline suurandmete süsteem riigiõiguslikult iseseisvat staatust, sest suurandmete süsteemi arendab välja riik ning sellele määratakse andmete töötlemise eest vastutav töötleja. Seetõttu ei teki täitevvõimu juurde uut iseseisvat subjekti ning puudub vajadus näiteks muuta Vabariigi Valitsuse seadusest tulenevat täitevvõimu arhitektuuri.

Kui põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem hakkab mõjutama isikute õigusi ja kohustusi, siis sellise tehnilise lahenduse tehtud haldusotsused on selle valitsusasutuse otsused, kelle ülesandeid ta täidab. See tähendab, et selline suurandmete süsteem peab järgima eriseadusest tulenevat materiaalõigust ja menetlusõigust. Mis omakorda tähendab, et

vastav materiaalõigus võib olla sätestatud eriseaduste tasemel, kuid menetlusõiguslikult kuulub kohaldamisele haldusmenetluse seadusest tulenev menetlusõigus, kui eriseaduses ei ole tehtud erandit haldusmenetluse seadusest. Kõik tahteavaldused või toimingud, mida suurandmete süsteem teeb valitsusasutuse eest on omistatavad sellele asutusele, kes on sellise ülesande üle andnud suurandmete süsteemile. Täpsemalt on võimalike menetlusõiguslike muudatusi analüüsitud käesoleva analüüsi vastavates osades.

Haldusõiguse teooria järgi on olemas haldusorgani sisepädevus ja välispädevus. Sisepädevus tähendab, et haldusorgani juht otsustab, milline ametnik haldusorganile antud ülesandeid täidab. Arvestades infotehnoloogilisi võimalusi ning kaasaegsete suurandmete süsteemi analüüsivõimekust võib haldusorgani juht sisepädevuse korras määrata ülesande täitmise suurandmete süsteemile. Sellise ülesande andmisega on andnud talle ka pädevuse läbi viia kogu haldusmenetlus või seda piiratud ulatuses. See sõltub teenuse iseloomust. Kui käesoleva projekti käigus luuakse tehniline lahendus, mis täidab mitme haldusorgani ülesandeid, siis sellisel juhul on mõistlik viidata, et seda konkreetset ülesannet täidetakse suurandmete süsteemi kaudu. Näiteks võib vastav seadusenorm sätestada, et vastav haldusmenetlus tuleb läbi viia Eesti põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi kaudu.

Välispädevuse kohaselt vastutab haldusorgani juht suurandmete süsteemi tehtud otsuste eest. Õigusaktide tähenduses täidab suurandmete süsteem ameti ülesandeid. Kogu eelnev jutt kehtib sellisel juhul, kui põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemile antakse haldusaktide või teatud juhtudel toimingute (registrikannete) tegemise pädevus - kui selline tegevus mõjutab isikute õigusi ja kohustusi, siis on tegemist haldusõigussuhtega, mis allub näiteks riigivastutuse regulatsioonile. Kui põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi avalikuks teenuseks jääb üksnes soovitude andmine ning teabevahetus, mis automaatselt ei muuda kellegi õigusi ja kohustusi, siis ta ei vii läbi iseseisvat haldusmenetlust. Samas võivad need soovitused olla sisendiks mingi muu haldusmenetluse läbiviimisele, mis võivad sellise tegevuse teha haldusmenetluseks. Kui ametnik on võtnud suurandmete süsteemist saadud teabe enda menetluse läbiviimise aluseks, siis vastutab haldusmenetluse õiguspärasuse eest asutus, kes on võtnud suurandmete süsteemi abil saadud teabe enda otsuse aluseks. Haldusotsuse õiguspärasuse kontrolli eest vastutab sellisel juhul otsuse teinud ametnik.

Vastutus on samuti suurandmete süsteemi andmete töötlemise eest määratud vastutaval töötlejal. Seetõttu saab sellise tehnilise vastutav töötleja olla selline asutus, kellel on olemas seadustest tulenevad avalikud ülesanded. Suurandmete süsteemil võib olla mitu vastutavat või volitatud töötlejat ning nende ülesannete jaotus peaks olema reguleeritud üldakti tasemel (seaduses või määruses). Samuti võib olla suurandmete süsteemi vastutav või volitatud töötleja selline Maaeluministeeriumi valitsusasutus, kelle ülesandeid suurandmete süsteemi kaudu täidetakse.

Vastutus on seotud sellega, milliseid avalikke teenuseid põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem täidab. Kui tegemist on soovituslike või toimingute läbiviimisega, siis ei ole tegemist materiaalõiguse täitmisega. Kui sellisele tehnilisele lahendusele antakse pädevus läbi viia

haldusmenetlusi, mis mõjutab isikute õigusi ja kohustusi, siis on omab ta vastutust kehtivate õigusaktide kohaselt.

## **1.2 Suurandmete süsteemi reguleerimise võimalused**

Käesolevas analüüsis on välja toodud võimalikud lahendused keskse tehnilise lahenduse reguleerimiseks, mille kohaselt on võimalik suurandmete süsteem reguleerida:

- andmekoguna avaliku teabe seaduse tähenduses (eelistatud);
- asutusesisese andmekoguna avaliku teabe seaduse tähenduses;
- avaandmete põhjal töötav tehniline lahendus (õiguslik regulatsioon puudub);
- Eesti Geoportaaliga või Eesti teabevärava sarnase õigusliku lahendusena, mis võimaldab omistada talle andmekoguga sarnaseid õigusi ja kohustusi töötlemata selleks iseseisvalt isikuandmeid (sõltuvalt tehnilisest lahendusest ja andmete jagamise teenusest, peaks see osa sisalduma andmekogu regulatsiooni juures või on iseseisev alternatiiv esimesele variandile).

### **1.2.1 Riiklik andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses**

Suurandmete teenustest selgub, kas loodavas süsteemis töödeldakse iseseisvalt isikuandmeid või mitte. Väga suure tõenäosusega tekib sellisele suurandmete süsteemile andmebaas. Eelkõige tekivad unikaalsed andmed talle antud teenuste menetlemise kohta. Iga teenuse kohta tekib iseseisev andmekoosseis ning selle lõpptulem, mis võib olla isikustatud ning salvestatud andmebaasi. Kõik need andmekoosseisud moodustavad suurandmete süsteemi andmekoosseisu, mis tuleb õigusaktis kirjeldada. Samuti vahetab selline suurandmete süsteem andmeid üle X-tee. Samuti saab sellist süsteemi välja arendada üksnes selliselt, et see töötleb isikute (füüsiliste või juriidiliste) andmeid (sh logiandmeid). Samuti tuleks sellist tehnilist lahendust käsitleda andmekoguna, kui ta vahetab andmeid üle X-tee. Sellist suurandmete süsteemi tuleb käsitleda andmekoguna, sest suurandmete süsteemi kui sellise kohta ei ole iseseisvat õiguslikku raamistikku ning see tegelikult ei erineks andmekogu õigust reguleerivast raamistikust.

Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemis töödeldakse isikuandmeid. Täpsemad teenused on välja toodud majandusanalüüsis. Isikuandmete kaitse üldmääruse järgi isikuandmed on igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta. Tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal.

Isikuandmete töötlemine sama õigusakti tähenduses on isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine,

kustutamine või hävitamine. Kuivõrd antud käsitlus on väga lai, siis suurandmete süsteem paratamatult või nende kõigi tegevustega tegeleda. See sõltub teenuse iseloomust.

Andmekogu eeliseks on see, et see on võimalik asutada seaduse alusel, mis tagab andmete töötlemise seaduslikkuse ning andmete töötlemise õiguspärasuse. Samas ei ole võimalik lihtsalt seadusega asutada ükskõik millist andmetöötlemise keskkonda, vaid andmete töötlemisel peab olema eesmärk. Seaduse alusel asutatud andmekogu annab võimaluse reguleerida näiteks ligipääsude ning kohustuslike andmeandjate küsimuse. Samuti kohustusliku andmete edastamise küsimused jne.

Suurandmete süsteemis töödeldavate andmete kogum võib koosneda ka üksnes teistes andmekogudes sisalduvatest unikaalsetest andmetest. Unikaalsete andmete korral peab selline süsteem täitma uut avaliku ülesannet. Unikaalsed andmed saavad tekkida täiendava andmeanalüüsi (nt profileerimine) või materiaalõiguse täitmise käigus, mis salvestatakse suurandmete süsteemi või teise andmekogusse. Kui suurandmete süsteem tekitab uut teavet (unikaalseid andmeid), siis tuleks see välja tuua süsteemi pidamise eesmärgis.

Õiguslikult andmekogu regulatiivne eelis on see, et see muutub haldusülesande täitmise vahendiks, mille kaudu haldusorgan oma ülesandeid täidab. Mitme andmekogu puhul on küsimus keerulisem, sellisel juhul on ülesande üle andnud haldusorgan suurandmete süsteem volitatud töötleja. Samuti tuleb rakendada andmete riskasutuse põhimõtet, mille kohaselt andmekoguga liidestunud andmeandjad on kohustatud andmeid andma. Avaliku teabe seaduse vastav säte ütleb, et andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed. Selle põhimõtte rakendamisel saab suurandmete süsteem kasutada ka neid andmeid, mis on tunnustatud asutusesiseseks teabeks. Samuti võimaldab see põhimõtte töödelda ärisaladust ning muid eriliiki andmeid. Andmete töötlemisel on eraldi põhimõtted, mis on kajastatud järgnevas peatükis.

Iga andmeandjat tuleb veenda avaliku ülesande olemasolus ning tõendada, et tehniline lahendus täidab haldusülesannet või seadusest tulenevat kohustust. Täpsema andmevahetuse võib sätestada määruses või andmevahetuslepingus. Kui süsteem on X-tee kaudu liidestunud teiste andmeandjatega, tuleks selline tehniline lahendus seadusega asutada. On tõenäoline, et sellise tehnilise lahenduse võtab kasutusele riik, kes võib teenused halduslepinguga edasi delegeerida erasektorile.

Sõltuvalt teenuste konseptsioonist on võimalik, et osa põllumajandusvaldkonna andmekogusid tuleb konsolideerida ning muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi alamregistriteks. See eeldab vastavate muudatuste tegemist õigusaktides. Nimetatud muudatusi tuleks vaadelda iga teenuse kohta eraldi järgnevas etappides. Täpsemalt on nimetatud küsimuse kohta esitatud analüüs 2. peatükis.

### **1.2.2 Asutusesisene andmekogu**

Samuti on võimalik käsitleda käesolevat süsteemi asutusesisese andmekoguna, milles töödeldakse andmeid seadusest tuleneva ülesande täitmiseks. Nende kahe vahe on see, kas andmeid edastatakse kolmandatele isikutele või mitte ning kas nendes töödeldakse isikuandmeid. Arvestades süsteemis töödeldavate andmete iseloomu ja funktsionaalsust ning kavandatavaid teenuseid ei saa käesolevat süsteemi tegelikult käsitleda asutusesisese andmekoguna, sest selle eesmärk on avalikustada võimalikult palju andmeid. Seetõttu ei ole asutusesisene andmekogu käesoleval juhul õiguslikult korrektne lahendus. Asutusesisene andmekogu on välistatud.

### **1.2.3 Eraõiguslik isik andmekogu pidajana**

Olukord on teine, kui andmekogu või tehnilisest lahendusega seotud regulatiivsest õigusest loobutakse ning suurandmete süsteemi arendab välja erasektor. Sellisel juhul ei pruugi vastavaid isikuandmeid ja asutusesiseseks tunnistatud andmeid üldse saada, sest nendeks puudub vastav õiguslik alus. Kui andmete küsijaks on riik, siis saab ta viidata avalikule ülesandele, kui eraõiguslik isik, siis teoreetiliselt on võimalik lähtuda õigustatud huvist (GDPR art 6 lõike 1 punkt f) või on tal selleks olemas adreassaadi nõusolek.

Samuti on problemaatiline sellise tulemi üle andmine erasektorile, millesse on investeerinud riik. Tegemist võib olla riigiabiga, mis on üldjuhul keelatud. Samuti on raske ette kujutada olukorda, kus süsteemi peab üleval erasektor, kuid millest teevad järeldusi haldusorganid oma ülesannete täitmiseks. Haldusülesannet läbiviiv haldusorgan peaks sellisel juhul väga kriitiliselt hindama seal töödeldavate andmete usaldusväärust ning arvestama sellega kaasnevat vastutust, kui andmete töötlemise järeldust kasutatakse haldusakti motiveerimisel. Sellisel juhul jääb vastutus isikule, kes on teinud lõpliku otsuse.

Teoreetiliselt erasektori puhul võib töötlemise õiguslikuks aluseks võib olla vastutava töötleja (sealhulgas sellise vastutava töötleja, kellele võidakse isikuandmeid avaldada, või kolmanda isiku) õigustatud huvi, tingimusel et andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused ei ole tähtsamad, võttes arvesse andmesubjekti mõistlikke ootusi, mis põhinevad tema suhtel vastutava töötlejaga. Selline õigustatud huvi võib olemas olla näiteks siis, kui andmesubjekti ja vastutava töötleja vahel on asjakohane ja sobiv suhe, näiteks kui andmesubjekt on vastutava töötleja klient või töötab tema teenistuses. Igal juhul tuleks õigustatud huvi olemasolu hoolikalt hinnata, sealhulgas seda, kas andmesubjekt võib andmete kogumise ajal ja kontekstis mõistlikkuse piires eeldada, et isikuandmeid võidakse sellel otstarbel töödelda.

Andmekogu üldine õiguslik osa on sätestatud avaliku teabe seaduses. See piirdub üksnes avaliku sektori andmekogudega ega hõlma erahuvides peetavat andmekogu. Seega andmekogu eristamiseks on formaalne tunnus – asutamine seaduse või selle alusel antud akti alusel. Seadusega saab asutada üksnes sellist andmekogu, mis täidab avalike huve. Muul juhul on tegu üldise avaliku sektori andmetöötlemisega ehk täpsemalt avaliku teabe töötlemisega. Andmekogu saab käsitleda sellist andmete kogu, mida töödeldakse seaduse alusel.

Riikliku andmekogu on teatud juhtudel võimalik üle anda eraõiguslikule volitatud töötlejale. Täpsemalt on seda analüüsitud punktis 1.3.4.

### **1.2.4 Avaandmete põhjal töötav tehniline lahendus (seadusandlik regulatsioon puudub)**

Põhimõtteliselt on võimalik luua õiguslikult avaandmete põhjal töötava tehnilise lahendusega, mis kasutab avaandmeid oma ülesannete täitmiseks. Sellisel juhul saab selline tehniline lahendus kasutada niipalju andmeid, kui see on õigusaktidega võimalik. See tähendab, et kasutada on kogu avalik teave, kuid asutusesiseseks tunnistatud teabele, isikuandmetele ning võimalikele ärisaladustele puudub ligipääs. Sellise tehnilise lahenduse võib välja töötada ükskõik milline isik. Arvestada tuleks, et sellisel juhul puudub paljudele andmetele ligipääs ning seetõttu on töödeldav teave piiratud ning jääb oluliselt alla kvaliteedi osas, kui tal oleks võimalik töödelda kõiki andmeid, mis on riigi olemas. Samas võimaldab avaliku teabe seadus valdkonna eest vastutaval ministril avaandmeteks kuulutada ka teavet, mis on hetkel tunnistatud asutusesiseseks teabeks. Kuivõrd selline lahendus piiraks suurandmete süsteemi pädevust, siis käesoleval juhul ei ole antud õiguslik lahendus eelistatud. Mida personaalsemaks läheb teenus, seda suurem vajadus tekib töödelda asutusesiseseks tunnistatud teavet.

### **1.2.5 Metaandmete teabevärv**

Põhimõtteliselt on võimalik, et käesoleva projekti käigus loodav tehniline lahendus ei ole andmekogu õiguslikus tähenduses (talle ei anta üle sisulisi teenuseid). See sõltub suurandmete süsteemile üleantud teenustest. Sellisel juhul eeldatakse, et loodav tehniline lahendus ei töötle ise mitte mingil kujul isikuandmeid (nt andmeid ei tohi salvestada ega edastada) ning ei loo uusi unikaalseid andmeid. Andmekaitse Inspektsiooni käsitlese kohaselt ei tohiks see tehniline lahendus olla ka ühendatud X-tee kaudu teiste andmekogudega. Samuti ei tohi sellise õigusliku lahenduse korral tekkida teabevärvale andmebaasi isikute kohta ning andmeid töödeldakse üksnes isikute nõusolekute alusel.

See tähendab, et tegemist on läbipääsuvärvaga teistesse andmekogudesse (olemasolevate andmekogude iseteeninduskeskkond), mis võimaldab ühest kohast kogu põllumajandusvaldkonda puudutava teabe töötlemist. Sellisel juhul ei tohi sellisel juhul tekkida suurandmete süsteemile endale andmebaasi. Tehniline lahendus ei tohi võimaldada isikuid profileerida ega tuletada andmete seost konkreetse isikuga. Kõik andmebaasid peavad jääma seniste andmekogude juurde. Tegemist on alternatiivse variandiga ning sõltub sellest, kas mõni olemasolev teenus antakse suurandmete süsteemile täitmiseks või omistatakse mõni uus teenus suurandmete süsteemile.

Uute teenustega seotud andmete töötlemiseks puudub selge õiguslik alus, kui tegemist on avaliku ülesandega. Sellise lahenduse puhul tuleb andmeid hakata töötlemise üldjuhul nõusoleku alusel, mitte avaliku ülesande täitmiseks. Riik ise ei töötle üldjuhul andmeid nõusoleku alusel, sest tema äriloogika on kirjeldatud õigusaktide tasandil, millest tuleb tema õigus andmeid

töödelda. Mida keerulisemaks läheb suurandmete süsteemi sisulisem äriloogika, seda suuremat kaitset see vajab õigusaktide tasandil. Samuti on vaja kindlaid reegleid ülesannete jagamiseks ning andmete töötlemiseks.

Seetõttu on soovitatav siiski andmete töötlemise õiguse, täiendavate nõuete kirjeldamise, andmete kvaliteedi, rahastuse ning teiste õiguste ja kohustuste ning õigusalguse eesmärgil mingil moel õigusakti tasandil reguleerida. See tähendab, et kui tegemist on metaandmete keskse läbipääsuvärvaga, tuleks sellisele suurandmete süsteemile luua õiguslik raamistik. See eeldab, et selline tehniline lahendus ei töötle ega loo (salvesta, säilita) töötlemise tulemusena uusi isikuandmeid (sh logisid). Samuti tekib küsimus, kas andmetele juurdepääsu korral tuleks andmevahetus kokku leppida teabevärava valdaja või tegeliku andmete omanikuga. Andmete edastamine teenusteks tuleks tagada läbi isikute nõusoleku. Teabevärv peaks sellisel juhul sätestama teabevaldajale kohustuse andmeid edastada.

Teabevärava näide on olemas ruumiandmete seadusega reguleeritud Eesti Geoportaalil või avaliku teabe seadusega reguleeritud Eesti teabeväraval. Selles mõttes ei oleks tegemist õiguslikus mõttes millegi uuega, vaid vastavaid näited on juba reguleeritud. Eesti Geoportaal on asutatud ruumiandmete seadusega, talle on antud regulatiivne raamistik, andmete edastamine on kohustuslik ning andmete kasutamine on samuti kohustuslik. Sellise tehnilise lahenduse kontekstis oleks kõige mõistlikum kasutada viimast lahendust. Õiguslikult tekib küsimus selles osas, kui põllumajandusvaldkonna keskne läbipääsuvärv hakkab muutuma isenesest iseteenindusportaaliks sellega liitunud haldusorganitele. Sellisel juhul on oht, et ta hakkab täitma haldusülesandeid, mis muudab ta tegelikult ikkagi andmekoguks õiguslikus tähenduses, sest sellisele tehnilisele lahendusele tekib haldusmenetluse tähenduses adressaat ehk isikuandmed.

Ideoloogiliselt peaks süsteem selline olema üksnes metaandmete läbipääsuportaal. Kui hilisemas etapis otsustatakse sellist lähenemist muuta, siis tuleks muuta ka vastavat seadusandlust. Kui suurandmete süsteem täidab nende eest neile õigusaktiga (siseriikliku õiguse või Euroopa Liidu õigusega) antud ülesandeid, siis see eeldab kõikide vastavate haldusülesannetega seotud seadustes muudatuste tegemist.

Samuti on oluline küsimus selles, kes oleks sellisel juhul sellise süsteemi vastutav töötleja ja volitatud töötleja. Tõenäoliselt peaks vastutava töötleja rolli võtma endale süsteemi eesmärgiga kõige lähemalt seotud valitsusasutus(ed) ning volitatud töötlejad oleks eelkõige rakendusasutused, kes süsteemi kasutavad oma haldusmenetluste läbiviimiseks. Kuivõrd metaandmete teabevärava varianti ei saa välistada, siis võiks selle õiguslik regulatsioon välja näha selline:

#### **“§ X. Eesti põllumajandusvaldkonna teabevärv**

(1) Eesti põllumajandusvaldkonna teabevärv on veebileht, mille pidamise eemärk on anda riigiasutustele, põllumajandustootjatele ning kolmandatele isikutele keskne juurdepääs põllumajandusvaldkonna andmetele ning sellega seotud teabele ja teenustele eesmärgiga

tõhustada avalike ülesannete täitmist, tagada teabevärava kaudu andmete jagamist, visualiseerimist, integreerimist, säilitamist, profileerimist, haldust, monitoorimist või muud andmeanalüüsi- või töötlust ning suurendada võimalusi põllumajandusvaldkonna e-teenuste loomiseks ja taaskasutatava teabe töötlemiseks.

(2) Eesti põllumajandusvaldkonna teabevärava haldamise ja arendamise tagab Maaeluministerium, kes tagab koostöös teabevaldajatega teabe kasutajakeskselt korrastatud esitluse.

(3) Teabevaldaja tagab teda puudutava teabe ja avalike teenuste aktuaalsuse, terviklikuse ja ülevaatlikkuse ning sellekohase teabe edastamise Eesti põllumajandusvaldkonna teabeväravasse.

(4) Teabevaldajad koostavad enda ja osutatavate teenuste kirjeldamiseks metaandmed, kannavad need Eesti põllumajandusvaldkonna teabeväravasse ja vajadusel ajakohastavad neid.

(5) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega Eesti põllumajandusvaldkonna teabevärava haldamise, kohustuslikud teabevaldajad, juurdepääsu, arendamise, kasutamise, isikuandmete töötlemise ning teabeväravaga liidestamise nõuded ja korra.”.

### **1.3 Nõuded suurandmete süsteemi reguleerimisel andmekoguna**

**NB! Siit järgnev analüüs eeldab, et põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem töötleb isikuandmeid ja suurandmete süsteemis tekivad unikaalsed andmed teenuste osutamise käigus ning sellest tulenevalt tekib põllumajandusvaldkonnale iseseisev andmebaas.**

**Selliseid andmeid ei saa "tagasi salvestada" teistesse andmekogudesse, sest neil ei pruugi olla sellist ülesannet ning neil pole vaja selliseid andmeid vaja töödelda. Samas põhimõtteliselt võib kõik teenused jaotada erinevate registrite vahel ning uued teenused anda olemasolevatele registritele - sellisel juhul tuleks muuta vastavate registrite pidamise eesmärged, andmete loetelu jms. Sellisel juhul jääb segaseks suurandmete süsteemi roll kogu teenuste korraldamise osas. Samas muutuks selline olukord oluliselt killustatumaks ning need andmekogud tuleks muuta suurandmete süsteemi alamandmekogudeks, mis eeldab vastavate andmekogude õiguslike aluste muutmist. Eesmärk oleks teenuseid konsolideerida ühte andmekogusse, mis võimaldab mõne muu andmekogu sulgeda ning vastavad vahendid suunata suurandmete süsteemi.**

Lisaks õiguslikule protsessile peab suurandmete süsteemi reguleerimisel andmekoguna läbi viima veel eelarvelisi küsimusi, selle registreerimist riigi infosüsteemide haldussüsteemis jne. Samuti on tõenäoline, et see paramatult tekitab lisaülesandeid olemasolevatele ülesannetele, kui neid ei saa asendada suurandmete süsteemi teenuste kaudu.



- 1.3.1 Seaduslik alus andmete töötlemiseks**
- 1.3.3 Vastutav ja volitatud töötaja ning nende ülesanded**
- 1.3.4 Halduslepinguga vastutava töötaja ülesannete üleandmine eraõiguslikule asutusele**
- 1.3.5 Andmekogu tehniline ülesehitus**
- 1.3.6 Andmekogusse kantud andmete kaitse**
- 1.3.7 Andmekogu andmed, sealhulgas isikuandmed, ärisaladusega kaitsud andmed, maksusaladused ning muud andmed**
- 1.3.8 Andmete edastamine andmekogusse ning kohustuslikud andmeandjad**
- 1.3.9 Andmete õigsuse ja tervikluse tagamine**
- 1.3.10 Andmete väljastamine ja andmete juurdepääs**
- 1.3.11 Andmete säilitamine ja hävitamine**
- 1.3.12 Finantseerimine**
- 1.3.13 Järelevalve andmekogu pidamise üle**
- 1.3.14 Andmekogu likvideerimine**

[Punktid 1.3.1-1.3.14 on välja jäetud käesolevast tekstist, kuid on kättesaadavad Maaeluministeeriumi ühistöökeskkonnast.]

## **1.4 Kokkuvõtte tehnilise infotehnoloogilise lahenduse õiguslik staatuse kohta**

Mõistlik on arendatavat suurandmete süsteemi ühildada mõne olemasoleva regulatsiooniga või luua talle eraldiseisev regulatsioon - ülal nimetatud põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi seaduse (PÕSSS) näol või siduda see tulevikus e-Põlluraamatu regulatsiooniga. Käesolev projekt on kirjutatud eeldusel, et suurandmete süsteemile on antud üle andmetega seotud avalikud ülesanded. Rakendussätetega võib täpsustada vastavate andmekogude regulatsiooni ning sätestada, et teatud teenuseid osutatakse suurandmete süsteemi kaudu. Ühtlasi see tähendab, et suurandmete süsteem muutub teatud andmekogude osas üldosaks ehk tekib üks katus andmekogu suurandmete süsteemi näol ning teised andmekogud on selle alamandmekogud. Eesmärk on tekitada ühes valdkonnas katusvaade andmekogude osas ning sätestada üldreeglid põllumajandusvaldkonna andmetele, mida peavad selle valdkonna andmekogud tagama. Tulemus on ühetaoline andmete töötlemise kord ning ühtsed reeglid uute teenuste loomiseks.

Samuti sõltub õigusliku reguleerimise maht kogu suurandmete süsteemiga kaasnevatest muudatustest. Näiteks üksnes tehnilise lahenduse reguleerimine võib olla üks osa kogu

muudatuste mahust. Kui poliitikakujundajad soovivad rakendada täiendavaid võimalusi elektrooniliseks haldusmenetluseks (3. peatüki muudatused) või siduda teatud tööprotsessid käesoleva projektiga loodava tehnilise lahenduse kaudu, siis on vaja teha muudatusi ka nende kaasnemis osas. See tähendab tegelikult eraldiseisva seaduse väljatöötamist.

Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi teenuste täpsem analüüs on kirjeldatud 2. peatükis. Samuti vajab täiendavalt muudatusi iga andmeandja osas, mis on kirjeldatud andmeandjate kaupa 5. peatükis.

Kui loodav suurandmete süsteem tegelikult iseseisvalt andmeid ei töötle (talle ei anta õiguslikus mõttes teenuseid üle), siis peaks ta jääma üksnes metaandmete vahetuskihiks. Vastav analüüs ja õiguslikud eeldused sellise asja tegemiseks on kättesaadav käesoleva analüüsi punktis 1.2.5.

Andmekogu jaoks algatada vastav seaduseelnõu, mis arvestaks suurandmete süsteemi eesmärgi ning tema toimimiseks vajalike õigusi ja kohustusi. Tegemist on esialgse projektiga, mida tuleb muuta ja täiendada projekti järgmistes etappides:

## **"Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi seadus**

### **1. peatükk Üldsätted**

#### **§ 1. Seaduse reguleerimisala**

Käesolev seadus reguleerib põllumajandusvaldkonnas kasutatavate andmete töötlemist ning nende andmete kasutamist avalike ülesannete täitmiseks ja kolmandatele isikutele e-teenuste loomiseks.

#### **§ 2. Käesoleva seaduse ja teiste seaduste kohaldamine**

(1) Suurandmete süsteemi pidamisel ja andmete töötlemisel lähtutakse käesolevas seaduses sätestatud eesmärkidest, korrast ja tingimustest ning sellele kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 04.05.2016, lk 1–88) ja avaliku teabe seadust, arvestades käesoleva seaduses sätestatud erisusi.

(2) Ärisaladusega kaetud andmete töötlemisele kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset (ELT L 157, 15.06.2016, lk 1–18), arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(3) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduses sätestatud erisusi.

## **2. peatükk**

### **Eesti põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem**

#### **§ 3. Eesti põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteem**

Eesti põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi (edaspidi suurandmete süsteem) pidamise eemärk on anda riigiasutustele, põllumajandustootjatele ning kolmandatele isikutele keskne juurdepääs põllumajandusvaldkonna andmetele ning sellega seotud teabele ja teenustele eesmärgiga tõhustada õigusaktidest tulenevate avalike ülesannete täitmist, tagada teabevärava kaudu andmete jagamist, visualiseerimist, integreerimist, säilitamist, profileerimist, haldust, monitoorimist või muud andmeanalüüsi- või töötlust ning suurendada võimalusi põllumajandusvaldkonna e-teenuste loomiseks ja taaskasutatava teabe töötlemiseks.

#### **§ 4. Suurandmete süsteemi pidamine**

- (1) Suurandmete süsteem on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu.
- (2) Suurandmete süsteemi vastutav töötleja on Maaeluministerium.
- (3) Valdkonna eest vastutav minister määrab määrusega suurandmete süsteemi volitatud töötleja, kes võib olla riigiasutus või eraõiguslik juriidiline isik käesolevas seaduses sätestatud korras.
- (4) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega suurandmete süsteemi pidamiseks ja andmete töötlemiseks täpsemad nõuded ja tingimused.

#### **§ 5. Suurandmete süsteemi vastutava töötleja ülesanded**

Suurandmete süsteemi vastutava töötleja ülesanded on:

- 1) juhtida suurandmete süsteemi pidamist, andes volitatud töötlejale selleks vajalikke juhiseid ja korraldusi;
- 2) kehtestada suurandmete süsteemile andmetele juurdepääsu ja nende töötlemise korra ning tagada andmete töötlemise ainult selleks määratud isikutele;
- 3) vastutada isikuandmete töötlemise nõuete täitmise eest ning suurandmete süsteemi sisestatud andmete õigsuse eest;
- 4) koostada arendusvajaduste lähteülesanded koostöös volitatud töötlejaga ning osaleb suurandmete süsteemi muudatuste testimisel;
- 5) sõlmida andmevahetuse kokkuleppeid õigusaktides sätestatud ulatuses;
- 6) korraldada koostöös volitatud töötlejaga e-teenuste loomist ja suurandmete süsteemi elektroonilist andmevahetust teiste andmekogudega;
- 7) võtta andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks kasutusele suurandmete süsteemi turvanõuetele vastavad organisatsioonilised ja füüsilised turvameetmed ning rakendada neid järjepidevalt;
- 8) teavitada volitatud töötlejat teenuste intsidentidest;

- 9) tagada koostöös volitatud töötajaga kasutajatoe toimimise ning juhendada ja koolitada suurandmete süsteemi kasutajaid;
- 10) täita muid vastutava töötaja õigusaktidest tulenevaid ülesandeid.

## **§ 6. Suurandmete süsteemi volitatud töötaja ülesanded**

Suurandmete süsteemi volitatud töötaja ülesanded on:

- 1) tagada talle käesoleva seadusega antud ülesannete täitmine;
- 2) teha või hankida kooskõlastatult vastutava töötajaga suurandmete süsteemi pidamiseks vajalikud projekteerimis- ja arendustööd;
- 3) osaleda arendustööde lähteülesannete koostamisel ning korraldada ja teha suurandmete süsteemi muudatuste testimist;
- 4) võtta andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks kasutusele suurandmete süsteemi turvanõuetele vastavad organisatsioonilised, füüsilised ja infotehnoloogilised turvameetmed ning rakendada neid järjepidevalt;
- 5) tagada suurandmete süsteemi hooldamine ja majutamine;
- 6) vastutada teenuse intsidentide käsitlemise ja lahendamise eest ning tagada koostöös vastutava töötajaga kasutajatoe toimimise;
- 7) korraldada andmete ja infosüsteemi säilimise vastavalt kehtestatud nõuetele ning varukoopiate tegemise.

## **§ 7. Suurandmete süsteemi volitatud töötaja ülesannete täitmine halduslepingu kaudu**

(1) Suurandmete süsteemi vastutaval töötajal on õigus anda käesoleva seaduse §-s 6 nimetatud ülesanded ühele või mitmele füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule halduslepinguga halduskoostöö seaduses sätestatud korras. Suurandmete süsteemi vastutav töötaja kuulab enne halduslepingu sõlmist ära riigi infosüsteemide arendamist koordineeriva asutuse ja Andmekaitse Inspektsiooni arvamuse.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel sõlmitud halduslepingu alusel sätestatud ülesannete täitmist rahastatakse riigieelarvest või suurandmete süsteemi teenuste osutamisest tekkinud vahendite kaudu. Halduslepinguga võib volitatud töötajale seada rahalisi kohustusi.

(3) Volitatud töötaja peab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud lepingu sõlmimiseks või korra kehtestamiseks ning volitatud töötaja ülesannete täitmise perioodil:

- 1) omama või tal peab olema võimalus kasutada suurandmete süsteemi pidamiseks vajalikku infotehnoloogilist riistvara;
- 2) tagama organisatsiooniliste ja tehniliste meetmetega suurandmete süsteemi andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse registri turvaklassi nõuete kohaselt;
- 3) omama andmekogu pidamise kogemust;
- 4) olema võimeline viima läbi suurandmete süsteemi andmete töötlemiseks vajalikku väljaõpet;
- 5) omama suurandmete süsteemi andmete kaitse korraldamiseks vajalikke teadmisi ja võimalusi;

6) omama võimalust kasutada töötajaid, kes tunnevad kõrgtasemel infotehnoloogiat ning isikuandmete kaitse ja andmekogu pidamist reguleerivaid õigusakte.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud haldusleping sõlmitakse viieks aastaks. Halduslepingu tähtaeg pikeneb iga kord järgmiseks viieks aastaks, kui vastutav töötaja või eraõiguslikust juriidilisest isikust volitatud töötaja ei teata kirjalikult halduslepingu lõpetamisest vähemalt üks aasta enne halduslepingu lõppemise tähtaja saabumist.

(5) Kui vastutav töötaja või eraõiguslikust juriidilisest isikust volitatud töötaja on teatanud halduslepingu lõpetamisest, määratakse uus volitatud töötaja ning uus haldusleping sõlmitakse vähemalt kuus kuud enne kehtiva halduslepingu tähtaja lõppemist, halduslepingu ennetähtaegse lõpetamise korral vähemalt kolm kuud enne halduslepingu lõpetamist.

(6) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud nõuetele täiendavaid nõudeid volitatud töötlejale.

### **§ 8. Suurandmete süsteemi andmete õiguslik tähendus**

(1) Suurandmete süsteemi kantud andmete õigsust eeldatakse.

(2) Avaliku ülesande täitmisel lähtutakse suurandmete süsteemi kantud põhiandmetest.

## **3. peatükk**

### **Suurandmete süsteemi ülesehitus, andmete kaitse ning andmete töötlemise nõuded**

### **§ 9. Suurandmete süsteemi ülesehitus**

(1) Suurandmete süsteemi andmeid töödeldakse elektrooniliselt.

(2) Suurandmete süsteem koosneb:

- 1) suurandmete süsteemi elektroonilisest andmebaasist, sealhulgas volitatud töötaja andmebaasist, mis on tekkinud käesoleva ülesannete täitmise käigus;
- 2) arhiveeritud andmetest;
- 3) ametniku töökeskkonnast;
- 4) iseteeninduskeskkonnast.

### **§ 10. Suurandmete süsteemi kantud andmete kaitse**

(1) Suurandmete süsteemi kantud andmete kaitse hõlmab järgmist:

- 1) käideldavus – tagatud on andmete õigeaegne ja hõlbus kättesaadavus ja kasutatavus selleks volitatud isikutele või andmetöötlusprotsessidele;
- 2) terviklus – andmed on kaitstud juhusliku või tahtliku volitamata muutmise eest;
- 3) konfidentsiaalsus – andmed on kaitstud volitamata töötlemise eest.

(2) Suurandmete süsteemi andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks rakendatakse organisatsioonilisi, füüsilisi ja infotehnoloogilisi turvameetmeid.

(3) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega suurandmete süsteemi turvaklassi.

#### **§ 11. Suurandmete süsteemi andmete töötlemise kohustuslik standard**

(1) Suurandmete süsteemi andmete kandmisel on kohustuslik järgida põllumajandusvaldkonna andmete töötlemise standardit ning kasutada ettenähtud klassifikaatoreid ja nõudeid.

(2) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud põllumajandusvaldkonna andmete töötlemise standardi ning kasutatavad klassifikatsioonid ja täpsemad nõuded.

#### **§ 12. Kohustuslikud nõuded teabe edastamisele**

(1) Teabevaldaja tagab teda puudutava teabe aktuaalsuse, terviklikuse ja ülevaatlikkuse ning sellekohase teabe edastamise suurandmete süsteemi.

(2) Teabevaldajad koostavad enda ja osutatavate teenuste kirjeldamiseks metaandmed, kannavad need suurandmete süsteemi ja vajadusel ajakohastavad neid.

### **4. peatükk**

#### **Suurandmete süsteemi andmete koosseis**

#### **§ 13. Suurandmete süsteemi andmed**

(1) Suurandmete süsteemis töödeldakse järgmisi andmeid:

- 1) huumus- ja NPK bilansiga seotud andmeid;
- 2) väetissoovitustega seotud andmeid;
- 3) taimekaitse soovitustega seotud andmeid;
- 4) saagiprognosisega seotud andmeid;
- 5) keskkonnamõju seotud andmeid;
- 6) kaugseire teenustega seotud andmeid;
- 7) põllumajanduses kasutatavate masinate andmeid;
- 8) ilmastikuandmed;
- 9) külvikorra planeerimisega, sealhulgas administreerimisega seotud andmeid;
- 10) saagi kvaliteediga seotud andmeid;
- 11) majandusliku suuruse ja tootmistüübi kalkulaatoriga seotud andmeid.

(2) Suurandmete süsteemi kantavad isikuandmed on:

- 1) isikunimi nimeseaduse tähenduses;
- 2) sugu;
- 3) sünniandmed, sealhulgas sünniaeg ja -koht;

- 4) isikukood;
- 5) kodakondsuse andmed;
- 6) elukohta andmed;
- 7) lisa-aadressid;
- 8) kontaktandmed;
- 9) viibimiskoha aadress;
- 10) teovõime piiramise andmed;
- 11) surmaandmed.

Suurandmete süsteemi pidamist abistavad andmed on:

- 1) andmed suurandmete süsteemi andmete andmise kohta;
- 2) andmed suurandmete süsteemi kande tegemise aluseks oleva dokumendi kohta;
- 3) andmetele juurdepääsu andmed;
- 4) andmetele juurdepääsu piirangute andmed;
- 5) tarkvara ja klassifikaatoritega seotud koodid;
- 6) menetluse läbiviimist abistavad loendid ja skaneeritud dokumendid.

(4) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega täpsema loetelu käesoleva paragrahvis nimetatud andmetest.

## **5. peatükk**

### **Andmete edastamine suurandmete süsteemi ja kohustuslikud andmeandjad**

#### **§ 14. Andmete kandmine suurandmete süsteemi**

(1) Suurandmete süsteem saab andmeid teistest riigi andmekogudest infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu või muul kokkulepitud elektroonilist teabevahetust võimaldaval viisil.

(2) Suurandmete süsteem on kohustatud andmete töötlemisel kasutama andmeid, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu. Teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu on kohustatud andmeid edastama suurandmete süsteemi suurandmete süsteemi pidamise eesmärkide täitmiseks.

#### **§ 15. Kohustuslikud andmeandjad**

Suurandmete süsteemi kohustuslikud andmeandjad on:

- 1) Eesti rahvastikuregister;
- 2) Põllumajandusvaldkonna kliendiportaal;
- 3) Eesti Taimekasvatuse Instituudi sordivõrdluskatsete andmekogu;
- 4) Eesti Taimekasvatuse Instituudi pikaajaliste põldkatsete andmekogu;
- 5) Põllumajandusuuringute Keskuse laborite infosüsteem;
- 6) Põllumajandusuuringute Keskuse põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalne andmekogu;
- 7) Eesti Taimekasvatuse Instituudi agrometeoroloogia andmekogu;

- 8) Eesti Taimekasvatuse Instituudi taimekahjustajate monitooringu andmekogu;
- 9) Põllumajandustoetuste ja põllumassivide register;
- 10) Riigi toidu ja sööda käitlejate register;
- 11) Taimekaitsevahendite register;
- 12) Maakataster;
- 13) Eesti topograafia andmekogu;
- 14) Eesti Geoportaal;
- 15) Veeinfosüsteemi andmekogu;
- 16) Keskkonnaameti e-teenuste portaali andmekogu;
- 17) EstHUB (satelliidiandmete jagamise süsteem) andmekogu;
- 18) Keskkonnaotsuste infosüsteem;
- 19) Põllumajandusmasinate andmete valdajad;
- 20) Mahepõllumajanduse register;
- 21) Põllumajandusameti infosüsteem;
- 22) Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas (FADN);
- 23) Keskkonnaregister;
- 24) Maanteeamet teilmajaamade osas;
- 25) Keskkonnaagentuur riigi ilmateenistuse vaatlusvõrgu andmete osas;
- 26) Põllumajandusloomade register;
- 27) Eesti Maaülikool;
- 28) Sordiregister;
- 29) Väetiseregister;
- 30) Taimetervise register;
- 31) Statistikaamet.

## **§ 16. Suurandmete süsteemi kantud andmete õigsuse ja tervikluse tagamine**

- (1) Andmeandjad vastutavad esitatud andmete õigsuse eest.
- (2) Vastutav töötleja on kohustatud tegema andmeesitajale järelepärimise, kui tal on tekkinud kahtlus esitatud andmete õigsuse ja tervikluse suhtes.
- (3) Kui andmeandja avastab, et ta on esitanud suurandmete süsteemi ebaõigeid andmeid, on ta kohustatud viivitamata esitama suurandmete süsteemile õiged andmed ning teavitama sellest vastutavat töötlejat.
- (4) Suurandmete süsteemi andmete kandmisel tekkinud andmevea ilmnemise korral on vea leidnud vastutav või volitatud töötleja kohustatud suurandmete süsteemi andmevea parandama ja sellest andmeandjat teavitama.
- (5) Suurandmete süsteemi kande, kande muudatuse ja täienduse tegemise aeg ning kande tegija ees- ja perekonnanimi või isikukood salvestatakse suurandmete süsteemi logiandmetes.



## **6. peatükk**

### **Andmete väljastamine ja säilitamine ning juurdepääs andmetele**

#### **§ 17. Andmete väljastamine ja juurdepääs andmetele**

(1) Vastutav töötleja peab arvestust andmete väljastamise aja, väljastatud andmete koosseisu, andmesaaja, väljastatud andmete aluse ja andmete väljastamise viisi üle.

(2) Seaduse, välislepingu või Euroopa Liidu otsekohalduva õigusaktiga ettenähtud ülesannete täitmiseks infosüsteemist andmete väljastamine teise andmekogusse või teisele asutusele toimub asutustevahelise andmevahetuskokkuleppe alusel. Kokkuleppes lepivad vastutav töötleja ja andmesaaja kokku väljastatavate andmete koosseisu ning andmete väljastamise tingimused, korra ja viisi. Isikuandmete edastamine Euroopa Liitu mittekuuluvasse riiki toimub riikidevahelise lepingu alusel.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud andmeid väljastatakse suurandmete süsteemist elektrooniliselt.

(4) Andmesubjektile, kelle andmeid infosüsteemis töödeldakse, on juurdepääs enda andmetele vastutava töötleja kaudu või muu üheselt isiku tuvastamist võimaldava elektroonilise kanali kaudu.

#### **§ 18. Kolmandate isikute juurdepääsuõigus**

(1) Suurandmete süsteemi kantud andmetele või käesoleva seaduse §-s 15 nimetatud kohustuslike andmeandjate andmetele on kolmandatel isikutel juurdepääsuõigus isiku nõusoleku alusel tema kohta kantud andmete osas.

(2) Suurandmete süsteemi vastutav töötleja tagab avaandmete kasutamise suurandmete süsteemi veebilehe kaudu.

(3) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega täiendavate andmete avalikustamise suurandmete süsteemi veebilehe kaudu.

#### **§ 19. Juurdepääsuõigus e-teenuste loomiseks**

(1) Suurandmete süsteemi vastutaval töötlejal on õigus anda suurandmete süsteemile juurdepääsuõigus ühele või mitmele füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule halduslepinguga halduskoostöö seaduses sätestatud korras. Juurdepääsuõigus antakse üksnes uute e-teenuste loomiseks. Suurandmete süsteemi vastutav töötleja kuulab enne halduslepingu sõlmist ära riigi infosüsteemide arendamist koordineeriva asutuse ja Andmekaitse Inspeksiooni arvamuse.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel sõlmitud halduslepingu alusel sätestatud ülesannete täitmist rahastatakse volitatud töötjeja vahenditest ning sellisest halduslepingust ei tohi tekkida riigile rahalisi kohustusi.

(3) Volitatud töötjeja peab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud lepingu sõlmimiseks või korra kehtestamiseks ning volitatud töötjeja ülesannete täitmise perioodil:

- 1) omama või tal peab olema võimalus kasutada suurandmete süsteemi pidamiseks vajalikku infotehnoloogilist riistvara;
- 2) tagama organisatsiooniliste ja tehniliste meetmetega suurandmete süsteemi andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse registri turvaklassi nõuete kohaselt;
- 3) omama andmekogu pidamise kogemust;
- 4) olema võimeline viima läbi suurandmete süsteemi andmete töötlemiseks vajalikku väljaõpet;
- 5) omama suurandmete süsteemi andmete kaitse korraldamiseks vajalikke teadmisi ja võimalusi;
- 6) omama võimalust kasutada töötajaid, kes tunnevad kõrgharidusel infotehnoloogiat ning isikuandmete kaitse ja andmekogu pidamist reguleerivaid õigusakte.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud haldusleping sõlmitakse viieks aastaks. Halduslepingu tähtaeg pikeneb iga kord järgmiseks viieks aastaks, kui vastutav töötjeja või eraõiguslikust juriidilisest isikust volitatud töötjeja ei teata kirjalikult halduslepingu lõpetamisest vähemalt üks aasta enne halduslepingu lõppemise tähtaja saabumist.

(5) Kui vastutav töötjeja või eraõiguslikust juriidilisest isikust volitatud töötjeja on teatanud halduslepingu lõpetamisest, määratakse uus volitatud töötjeja ning uus haldusleping sõlmitakse vähemalt kuus kuud enne kehtiva halduslepingu tähtaja lõppemist, halduslepingu ennetähtaegse lõpetamise korral vähemalt kolm kuud enne halduslepingu lõpetamist.

(6) Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud nõuetele täiendavaid nõudeid volitatud töötjejale.

## **§ 20. Andmete säilitamine**

(1) Suurandmete süsteemi kantud andmeid säilitatakse 10 aastat alates nende tekkimisest.

(2) Logiandmeid säilitatakse viis aastat.

(3) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud säilitustähtaegade möödumist andmed anonüümitakse.

## **7. peatükk**

### **Suurandmete süsteemi järelevalve, rahastamine ja lõpetamine**

#### **§ 21. Järelevalve suurandmete süsteemi pidamise üle**

Järelevalvet suurandmete süsteemi pidamise üle teeb Maaeluministeerium ja teised pädevad asutused õigusaktides sätestatud korras.

## **§ 22. Suurandmete süsteemi pidamise rahastamine**

(1) Suurandmete süsteemi pidamist ning hooldus- ja arendustöid rahastatakse riigieelarvest vastutavale ja volitatud töötlejale selleks otstarbeks eraldatud vahenditest või suurandmete süsteemi teenuste osutamisest tekkinud vahendite kaudu.

(2) Suurandmete süsteemist andmete väljastamine on tasuline.

(3) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega tasumäärad kuni kaks eurot ühe päringu või päringuobjekti kohta.

(4) Suurandmete süsteemist andmete väljastamise tasu maksmisest on vabastatud isik enda kohta veebipäringu tegemisel, kehtivate kandandmete kohta veebipäringu tegemisel ning käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel valdkonna eest vastutava ministri poolt määratud isikud avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks.

(5) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega avalik-õiguslike juriidiliste isikute ja teiste isikute loetelu, kellele väljastatakse tasuta andmeid seaduses sätestatud avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks.

## **§ 23. Suurandmete süsteemi lõpetamine**

(1) Suurandmete süsteemi lõpetamise otsustab Vabariigi Valitsus valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul. Vabariigi Valitsus algatab seaduseelnõu menetlemise Riigikogus suurandmete süsteemi lõpetamiseks.

(2) Suurandmete süsteemi lõpetamisel otsustatakse andmete üleandmine teise andmekogusse või Rahvusarhiivi või andmete hävitamine ning üleandmise või hävitamise tähtaeg.

## **8. peaukk**

### **Suurandmete süsteemi avalikud teenused**

## **§ 24. Suurandmete süsteemi peakasutajad**

Suurandmete süsteemi kasutamise õigus on järgmiste isikute ülesannete ja uute ülesannete tekitamiseks:

- 1) riigiasutused, et tõhustada õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmist, tagada teabevärava kaudu andmete jagamist, visualiseerimist, integreerimist, säilitamist, profileerimist, haldust, monitoorimist või muud andmeanalüüsi- või töötlust ning suurendada võimalusi põllumajandusvaldkonna e-teenuste loomiseks ja taaskasutatava teabe töötlemiseks;
- 2) põllumajandustootjad, et tagada teabevärava kaudu andmete jagamist, visualiseerimist,

integreerimist, säilitamist, profileerimist, haldust, monitoorimist või muud andmeanalüüsi- või töötlust ning kasutada käesolevas seaduses sätestatud avalikke teenuseid; 3) kolmandad isikud, et anda juurdepääs põllumajandusvaldkonna andmetele ning sellega seotud teabele ja teenustele eesmärgiga suurendada võimalusi põllumajandusvaldkonna e-teenuste loomiseks ja taaskasutatava teabe töötlemiseks.

## **§ 25. Suurandmete süsteemi avalikud teenused**

(1) Suurandmete süsteemi avalikud teenused on:

- 1) huumus- ja NPK bilansiga seotud andmete avaldamine;
- 2) anda väetissoovitusi;
- 3) anda taimekaitse soovitusi;
- 4) avaldada võimalikku saagiproгноosi;
- 5) avaldada keskkonnakoormusega seotud andmeid;
- 6) avaldada kaugseire teenustega seotud andmeid;
- 7) analüüsida ning kasutada avalike teenuste osutamiseks põllumajanduses kasutatavate masinate andmeid;
- 8) avaldada ilmastikuandmed;
- 9) avaldada külvikorra planeerimisega, sealhulgas administreerimisega seotud andmeid;
- 10) avaldada saagi kvaliteediga seotud andmeid;
- 11) avaldada majandusliku suuruse ja tootmistüübi kalkulaatoriga seotud andmeid;
- 12) anda juurdepääs suurandmete süsteemi kantud andmetele uute e-teenuste loomiseks ja taaskasutatava teabe töötlemiseks;
- 13) tõhustada haldusorganite õigusaktidest tulenevaid ülesandeid.

(2) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud teenustele võib Vabariigi Valitsus kehtestada määruse täiendavate teenuste loomise alused, tingimused ja korra. Täiendavate teenuste osutamine ei tohi piirata isikute õigusi ja kohustusi ning võivad olla üksnes soovitusel põllumajandusvaldkonna arengut soodustavate eesmärkide täitmiseks.

## **§ 26. Avalike teenuste osutamine eraõiguslike isikute kaudu**

(1) Suurandmete süsteemi vastutaval töötlejal on õigus anda käesoleva seaduse §-s 25 loetletud avalike teenuste täitmine ühele või mitmele füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule halduslepinguga halduskoostöö seaduses sätestatud korras.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud halduslepingule kohaldatakse kõiki õigusi ja kohustusi, mis on sätestatud käesoleva seaduse §-s 19.

## **§ 27. Andmete jagamise teenus**

(1) Andmete jagamise teenuse korral on käesoleva seaduse §-s 15 nimetatud kohustuslikud andmeandjad kohustatud tagama ligipääsu tema peetavale andmekogule arvestades õigusaktides sätestatud andmetele juurdepääsu aluseid, tingimusi ja korda.

(2) Suurandmete süsteemis registreeritakse andmete jagamise teenusega seotud andmevahetusteenused, mis on sõlmitud andmesaaja ja kohustusliku andmeandja vahel.

## **9. peatükk**

### **Suurandmete süsteemi kaudu haldusmenetluste läbiviimise erikord**

#### **§ 28. Haldusmenetluse läbiviimise korraldus**

(1) Suurandmete süsteemi kaudu viiakse haldusmenetlus läbi käesoleva seaduse alusel haldusorgani suurandmete süsteemi kandega, välja arvatud juhul, kui seadus ei sätesta avaliku teenuse andmist haldusakti või halduslepingu alusel.

(2) Suurandmete süsteemi kaudu viiakse haldusmenetlus läbi käesolevas seaduses või eriseaduses sätestatud andmeanalüüsi alusel. Andmeanalüüs viiakse läbi kontrollides seaduses sätestatud juhul isiku vastavust avaliku teenuse saamise tingimustele. Kui isik vastab avaliku teenuse saamise tingimustele, siis teavitab suurandmete süsteem haldusorgani nimel isikut avaliku teenuse õiguse tekkimisest.

(3) Avaliku teenuse saamise õigust kontrollitakse seaduses sätestatud andmekoosseisu alusel. Haldusorgan või suurandmete süsteem edastab avaliku teenuse õiguse tekkimise kohta teate isiku e-posti aadressil.

(4) Avalikku teenust tuleb osutada proaktiivselt ning järgides sündmusteenuse põhimõtteid. Suurandmete süsteem või tema volitatud töötajad on kohustatud analüüsima temasse kantud andmete sisulist väärtust ning selle põhjal arendama välja uusi teenuseid teavitades sellest vastutavat töötajat. Suurandmete süsteem hindab järjepidevalt, kas avalikke teenuseid on võimalik läbi viia efektiivsemalt.

#### **§ 29. Avaliku teenuse taotlemine**

(1) Avaliku teenuse taotlemiseks esitab isik haldusorganile suurandmete süsteemi kaudu taotluse, kui seadus ei sätesta avaliku teenuse andmist taotlust esitamata. Taotluses tuleb märkida seaduses või selle alusel kehtestatud andmed.

(2) Taotluse esitamise korral suurandmete süsteemi kaudu eeltäidab suurandmete süsteem riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude või teiste andmeallikate andmete alusel isiku eest elektroonilise taotluse, lähtudes seaduses või selle alusel antud õigusaktis sätestatud taotluse andmekoosseisust.

(3) Kui isik kasutab eeltäidetud taotlust, on ta kohustatud kontrollima selle andmete õigsust ning nende ebaõigsuse või puudulikkuse korral teavitama sellest andmeandjat.

#### **§ 30. Isiku põhikohustused hüvitise taotlemisel ja saamisel**

Avaliku teenuse taotlemisel ja saamisel on isik kohustatud:

- 1) esitama suurandmete süsteemile või haldusorganile kõik teadaolevad tõesed ja täielikud andmed, dokumendid ja muud tõendid, mis on vajalikud avaliku teenuse saamise õiguse olulise asjaolu väljaselgitamiseks, sealhulgas seaduses sätestatud juhul andmed kolmandate isikute kohta;
- 2) teavitama suurandmete süsteemi või haldusorganit viivitamata avaliku teenuse saamise õigust ja selle andmist mõjutavatest asjaoludest ja asjaolude muutumisest;
- 3) kasutama talle antud vahendeid sihtotstarbeliselt.

### **§ 31. Avaliku teenuse andmise või selle andmisest keeldumise registrikande nõuded**

(1) Avaliku teenuse andmise aluseks olevas registrikandes märgitakse vähemalt:

- 1) isiku taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus;
- 2) rahalise toetuse korral selle arvestuse alused ja suurus ning vastavalt toetuse liigile maksmise algus- ja lõpptähtaeg, samuti toetuse suuruse muutumine;
- 3) muu teenuse andmise korral selle tähtajad, tingimused ja kord;
- 4) muud seaduses sätestatud andmed.

(2) Avaliku teenuse andmisest keeldumise registrikandes märgitakse vähemalt:

- 1) isiku taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus;
- 2) keeldumise põhjendus;
- 3) muud seaduses sätestatud andmed.

(3) Suurandmete süsteem või haldusorgan teeb automaatselt avaliku teenuse andmise või selle andmisest keeldumise registrikande suurandmete süsteemi kaudu, pärast taotluse või isiku tahteavalduse esitamist.

(4) Suurandmete süsteem või haldusorgan kinnitab elektroonilises vormis antud haldusakti avaliku teenuse pakkuja digitaalse templiga.

### **§ 32. Avaliku teenuse andmise või selle andmisest keeldumise teatavakstegemine**

(1) Avaliku teenuse andmise või selle andmisest keeldumise haldusakt tehakse vastavalt taotluses märgitud valikule isikule teatavaks:

- 1) taotluses märgitud e-posti aadressil;
- 2) suurandmete süsteemi kaudu;
- 3) muul seaduses sätestatud viisil.

(2) Kui avalik teenus osutatakse kaalutusõiguseta ning sellega ei panda täiendavaid kohustusi ega piirata isiku õigusi, võib suurandmete süsteem või haldusorgan registrikande teatavaks teha üksnes suurandmete süsteemis. Sellisel juhul on suurandmete süsteem kohustatud saatma isikule registrikande tegemise kohta teatise taotluses märgitud e-posti aadressil.

(3) Registrikande tegemist asjaolu või haldusakt loetakse isikule kättetoimetatuks, kui see on teatavaks tehtud suurandmete süsteemi kaudu.

### **§ 33. Avaliku teenuse osutaja õigused ja kohustused**

(1) Avaliku teenuse taotlemisel ja andmisel ei või suurandmete süsteem või haldusorgan nõuda isikult andmeid ja tõendeid, mille isik on hüvitise andjale esitanud varem, kui isik kinnitab esitatud andmete õigsust ja hüvitise andja kohustus andmeid säilitada ei ole lõppenud, välja arvatud juhul, kui hüvitise andja juurdepääs andmetele on objektiivselt võimatu või oluliselt raskendatud või kui seadus ei sätesta teisiti.

(2) Avaliku teenuse taotlemisel ja andmisel on suurandmete süsteem või haldusorgan põhjendatud kahtluse korral avaliku teenuse saamise õiguse olemasolu või avaliku teenuse ulatuse kohta õigus kontrollida avaliku teenuse andmise aluseks olevaid asjaolusid, sealhulgas avaliku teenuse taotlemise käigus esitatud andmete, dokumentide ja muude tõendite õigsust.

## **10. peatükk Rakendussätted ja jõustumine**

### **§ 34. Rakendussätted ja muudatused teistes seadustes**

- 1) proaktiivsete teenuste sätestamine eriseadustes;
- 2) andmeandjate analüüsis tekkinud õiguslike probleemide lahendamine;
- 3) üleminekusätted metaandmete standardi kohustuse osas;
- 4) teiste seaduste muutmine, näiteks riigilõivu seaduse muutmine seoses tasuliste teenustega;
- 5) võimalik halduskoostöö seaduse erand riigihanke välistamiseks;
- 6) muudatused teenustest, mis on antud suurandmete süsteemi avalikeks teenusteks, näiteks tuleb muuta olemasolevaid ülesandeid ning täpsustada, et neid osutatakse suurandmete süsteemi kaudu;
- 7) sõltuvalt teenustest on võimalik, et osa põllumajandusvaldkonna andmekogusid muudetakse tegelikult suurandmete süsteemi alamandmekogudeks (konsolideerimine);
- 8) uute teenuste kirjeldamine.

### **§ 35. Seaduse jõustumine**

Käesolev seadus jõustub 2022. aasta 1. juulil."

## **2. Suurandmete süsteemi teenuste õiguslikud lahendused**

Eesti põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi pidamise eemärk peaks olema anda **riigiasutustele, põllumajandustootjatele ning kolmandatele isikutele** keskne juurdepääs põllumajandusvaldkonna andmetele ning sellega seotud teabele ja teenustele eesmärgiga **tõhustada õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmist, tagada teabevärava kaudu andmete jagamist, visualiseerimist, integreerimist, säilitamist, profileerimist, haldust, monitoorimist**

**või muud andmeanalüüsi- või töötlust ning suurendada võimalusi põllumajandusvaldkonna e-teenuste loomiseks ja taaskasutatava teabe töötlemiseks.**

Käesoleva peatüki analüüs sõltub teenuse tüübi iseloomust, sest iga teenus vajab tulevikus eraldiseisvat õiguslikku käsitust. Näiteks avalikus õiguses kehtib põhimõte - kõik, mis ei ole lubatud, on keelatud. Projekti majandusanalüüsi ideekorje käigus koguti mitukümmend teenust, mis põhimõtteliselt võiks olla suurandmete süsteemi avalikud teenused (avalikud ülesanded). Nende ülesannete töötlemiseks on õigus andmeid töödelda ka juhul, kui tegemist on asutusesiseseks tunnistatud teabega, sest avaliku teabe seaduses on sätestatud andmete riskasutuse põhimõte.

Kõiki suurandmete süsteemi teenuseid võib korraldada riik, kuid punktis 1.4 eelnõu versiooni kohaselt on suurandmete süsteemi vastutaval töötlejal avar õigus teenuste jaotamisele. See tähendab, et kõiki teenuseid võib osutada riik või need delegeerida halduslepinguga erasektorile. Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenevalt on teatud järelevalve menetlused delegeeritud üksnes avalikule sektorile.

Samuti on nimetatud versioonis võimalus nõ "liivakastiks", kus uute e-teenuste loomiseks ja välja arendamiseks antakse juurdepääs asutusesiseseks tunnistatud teabeks. Kui teenus välja arendatakse, siis on võimalik läbi nõusoleku saada samadele andmetele ligi. Seda juhul, kui välja arendatud teenust ei arvata suurandmete süsteemi teenuseks.

Suurandmete süsteemil on mõistlik kõik teenused kaasata oma avalike ülesannete hulka, isegi kui neid teenuseid osutab erasektor halduslepingu kaudu. See tähendab, et riik annab ligipääsu teenuste osutamiseks, kuid seal tekkiv teave ning andmebaas on suurandmete süsteemi osa. Selle positiivne pool on selles, et seda sama andmebaasi saaks kasutada teiste teenuste loomiseks või uute avaandmete tekitamiseks. Samas võib erasektor osutada nimetatud teenuseid oma tarkvaras, kuid luua täiendavaid funktsionaalsusi, mis ei ole halduslepinguga kaetud. Sellega luuakse oluline lisandväärtus lisaks avalikele teenustele ning nende eest võiks küsida eraldi tasu. Põhimõtteliselt on võimalik, et riik arendab välja haldusmenetluse jaoks vajalikud pistikud ning kõik tarkvaratootjad võivad nende peale arendada vastavalt nende tarkvara koos lisafunktsionaalsusega. Sellisel juhul ei saa muidugi loota, et erasektor kindlasti riigi töö ära teeb iseteeninduse näol ning riigi poolt peab olema tagatud ka enda poolt andmete esitamine elektrooniliselt. Kui ülesanne antakse mõnele erasektori ettevõttele, siis peab see ettevõtte seda ülesannet täitma halduslepingu alusel. Nende ülesannete jaoks, mis on halduslepinguga kaetud, tuleb kohaldada halduskoostöö seadust ning erasektor peab teenuse tagama nagu haldusorgan. Samuti laienevad talle kõik muud haldusorganile isepärased tunnused. Sellise konseptsiooni kohaselt oleks tegemist suurandmete süsteemiga, mis koosneks olemasolevatest andmekogudest ning uutest tekkivatest andmekogudest. Suurandmete süsteem võib koosneda erinevatest teenuste konseptsioonidest.

Üks võimalik alternatiiv on selline, kus suurandmete süsteemil endal ei ole õiguslikus mõttes teenuseid. Need teenused on juba olemasolevate andmekogude teenused ning uued teenused mahutatakse mõne valitsusasutuse ülesanneteks ning täpsustatakse selle andmekogu pidamise



eesmärke ja andmemudelit. Samas vajab suurandmete süsteemi kontekstis selline lähenemine ühetaolist käsitlust. Selline teenuste konseptsioon ei ole andmekogu õiguslikus mõttes ning seda tuleb käsitleda teabevärvana. Vt täpsemalt 1.2.5 kirjeldatud olukorda.

Teine võimalus on selline, kus kõik selle projekti käigus ideekorjes leitud teenused on suurandmete süsteemi teenused. Sellisel juhul tuleks kohaldada andmekogu regulatsiooni, mis on eelistatud. Täpsem analüüs ja ettepanekud on kirjeldatud 1. peatükis (va 1.2.5). See tähendab sisuliselt seda, et suurandmete süsteem muutub teatud andmekogude osas üldosaks ehk tekib üks katus andmekogu suurandmete süsteemi näol ning teised andmekogud on selle alamandmekogud. Eesmärk on tekitada ühes valdkonnas katusvaade andmekogude osas ning sätestada üldreeglid põllumajandusvaldkonna andmetele, mida peavad selle valdkonna andmekogud tagama. Tulemus on ühetaoline andmete töötlemise kord ning ühtsed reeglid uute teenuste loomiseks. Antud muudatus eeldab, et kõik olemasolevad teenused ja andmekogud konsolideeritakse õiguslikus mõttes ning katusandmekogu saab olema suurandmete süsteem ning olemasolevad andmekogud selle alamandmekogud (rakendused). Sellisel juhul oleks tegemist tõeliselt suurandmete süsteemiga, mis võimaldab ühetaolist ning selget lähenemist põllumajandusvaldkonna andmetele. Samuti võimaldab antud lähenemine hinnata olemasolevate tehniliste lahenduste otstarbekust ning nende ülalpidamist.

Projekti järgmistes etappides tuleb kaardistada, millised teenused on avaliku huviga teenused ning millised teenused on lisateenused. Kaalutluskoht on kindlasti sellel, kas teenus mõjutab kellegi põhiõigusi või kolmandate isikute õigusi. Kas teenus võiks olla seotud mõne olemasoleva teenusega või asendada seda. Sellisel juhul on tegemist avaliku teenusega.

Põhimõtteliselt on võimalik teenuste konseptsioon korraldada ka viisil, kus kõik ideekorjes tekkinud teenused ei ole avalikud ülesanded, kuid selle juures on konseptuaalselt väga palju riske ja miinuseid ning osaliselt positiivseid asjaolusid. Kindlasti positiivseks asjaoluks on teenuste paindlikus, samas sellisel juhul ei oleks enam suurandmete süsteemi kesksel lahendusel enam mõtet, sest kogu tekkiv teave ning andmed kantakse üksnes erasektoris, millele riigil ei ole häid õiguslike ning tehnilisi ligipääse.

Lisaks puuduks täielikult automaatne ligipääs andmetele, mis on täna tunnistatud asutusesiseseks teabeks. Kui tegemist on avaliku ülesandega, siis tuleb ligipääs tagada üksnes juba avalike ülesannete täitmiseks. Isikud ei pea läbi tarkvara andma täiendavaid nõusolekuid, mida võib igal ajahetkel tagasi võtta. Samuti ei teki riigil sellisel juhul ideekorjes tekkinud teenustest ning tegelikust andmete töötlemisest ning uute teenuste vajadusest katusvaadet.

Sellise lahenduse jaoks pole vaja õigusaktides eriti midagi muuta, sest andmeid tuleb anda erasektorile nõusoleku alusel ning mingit kesksel süsteemi ei ole selleks vaja. Sisulises mõttes on selleks täna kõik olemas, kuid sellist tulemust ei ole saavutatud. Samuti puuduks sellisel juhul täita mingeid muid avalike ülesannetega seotud funktsioone, nt läbi viia erinevat sorti haldusmenetlusi või tagada õigusaktidega tarkvarale teatud õigusi, mida erasektor ei saaks. Samuti on ebaselge sellise teenuste konseptsiooni puhul rahastus. Tegemist oleks täielikult erasektori poolt rahastatud süsteemiga. Rõhutada tuleb, kui sellise konseptsiooni järgi oleks

turul vajadus - siis oleks see juba tekkinud. Riigil on lihtsalt olulisemalt rohkem ressursse õiguslike ja tehniliste lahenduste näol, et omistada ideekorjes loetletud teenused avalikeks teenusteks, mida võib ta igal ajal ise korraldada või nende osutamisest ise loobuda ning anda need teenused erasektorile täitmiseks.

Lisaks on olemas teenuseid, mis olemuslikult kuuluvad juba täna avalike ülesannete hulka, kuid käesoleva projekti raames on neid oluliselt täiendatud tänu uutele andmetele ja meetodikale. Samuti on olemas selles nimekirjas teenuseid, mis on seotud avaliku huviga, näiteks keskkonnakaitsega, mis ei ole olemuslikult erasektori pakutavad teenused. Seega teatud teenuste puhul ei pruugi erasektor neid teenuseid pakkuda, sest neid tuleb osutada väga väikesele sihtgrupile, mis teeb sellise teenuse kalliks ning ebaefektiivseks. Samas riik peab ka selliseid teenuseid osutama. See toimub samamoodi ka teistes valdkondades.

Teenuseid saab jaotada põllumajandustootjale pakutavateks teenusteks, erasektorile pakutavateks teenusteks või riigile endale pakutavateks teenusteks. Selleks, et suurandmete süsteem saaks laiemat kandepinda on vaja kõigi kolme huvi nimetatud süsteemi teenuste vastu. Juba ülal nimetatud tekib erinevate teenustega õiguslikud tagajärjed. Näiteks järelevalve läbiviimiseks vaja ligipääsu või teatud juhtudel on kohustuslik lähtuda suurandmete süsteemis töödeldavatest andmetest. Samuti on avalikule sektorile suunatud teenused seotud riigivastutusega. Kui mõni järelevalveasutus teeb otsuse suurandmete süsteemi andmete põhjal, siis vastutuse võtab järelevalve otsuse teinud haldusorgan. Suurandmete süsteemil ei ole vastutust, sest talle pole otseselt järelevalve ülesandeid antud. Samas on võimalik, et tulevikus antakse suurandmete süsteemile teatud seadusest tulenevad ülesanded, mida on käsitletud esimestes peatükkides ning haldusmenetlusega seotud küsimusi on analüüsitud 3. peatükis.

Samas võib olukord muutuda palju positiivsemaks põllumajandustootjate jaoks, kes võivad ühe tarkvara kaudu pidada ePõlluraamatut, suhelda riigiga ning kasutada täiendavaid funktsioone, mida tarkvara tootja on loonud. Tarkvaratootjatele tekib ligipääs X-teele uute teenuste arendamiseks, kui nad sellise ettepaneku suurandmete süsteemi vastutavale töötlejale esitavad ning viimane selle aktsepteerib.

NB! Teenuste nimekiri saadud ideekorje käigus ning pole otsustatud, millised neist on avalikud teenused. Nendes on olemasolevaid ülesandeid ja täiesti uusi ülesandeid ning vastavalt sellele tuleks õigusruumi täiendada ning muuta. Tõenäoliselt kõiki teenuseid ei hakata suurandmete süsteemi kaudu tegema koheselt, vaid etapiviisiliselt, sest iga teenus eeldab eraldi vastavat infotehnoloogilist arendust. Samuti on võimalik, et nõ tarkvaratootjatele antud ligipääs uute teenuste loomiseks muudab teenuste nimekirja tulevikus. Teenuste täpsem sisu on lahti kirjeldatud teenuste registri lehel.

Seega kõik suurandmete süsteemi teenused, mis ei ole veel kellegi avalikud ülesanded tuleks anda suurandmete süsteemi kaudu ja õigusakti alusel mõnele riigiasutusele või vastutavale töötlejale. Sõltuvalt sellest on tegemist vastutava töötlejatega või volitatud töötlejatega. Nende andmete põhjal tekib suurandmete süsteemile andmebaas ning need on suurandmete süsteemi

unikaalsed andmed. Suurandmete süsteemi kaudu on hõlmatud ka need andmed, mida otseselt ei töödelda suurandmete süsteemi avalikeks ülesanneteks, vaid erasektor on saanud ligipääsu isiku nõusoleku kaudu. Vastav ettepanek on punktis 1.4.

Mõistlik on, et suurandmete süsteemi vastutav töötleja on Maaeluministerium ning volitatud töötlejad tema allastutused, kes oma teenuseid haldavad suurandmete süsteemis. Sellega seoses tekib loogiline side ka haldusmenetluse läbiviimisega, mille eraldiseisev erihaldusmenetlusõigus tuleb kirjutada seadusesse. Vastav ettepanek on punktis 1.4. Osa teenused eeldavad ka teiste õigusaktide muutmist, kui automaatse haldusmenetluse läbiviimiseks on andmeanalüüs ning haldusakt antakse suurandmete süsteemi kaudu või mingi muu andmekogu kaudu (nt PRIA oma). Lisaks tuleks teenuste üleandmisel või teenuste osutamisel suurandmete süsteemi kaudu igal korral kontrollida, kas see sisuliselt on mõistlik ning näiteks kooskõlas Euroopa Liidu õigusega, kus võib olla piiravaid sätteid, mis ei luba sellist teenuste konseptsiooni. Kui tegemist on siseriikliku ülesandega, siis on riigil avarad võimalused teenuse loomisse.

Juhul, kui mõned ülalootetud teenused on juba osaliselt mõne riigiasutuse ülesandeks, siis tuleb vastavas õigusaktis neid täpsustada, kui käesoleva projekti käigus muutub senine ülesanne maht või laad või nende osutamise viis näiteks suurandmete süsteemi iseteeninduse kaudu. Lisaks on vaja õigusakte täpsustada, kui soovitakse kasutada suurandmete süsteemi haldusmenetluse eriregulatsiooni.

Osadest teenustest tekivad uued unikaalsed andmed ning sellest tekib suurandmete süsteemile andmebaas, mis tuleb õiguslikult reguleerida seadusega. Samas on võimalik õigusaktiga anda ka teatud paindlikust, mille kohaselt osa baasteenuseid on kirjeldatud seaduse alusel ning nende andmekoosseis, kuid osa teenuseid on kirjeldatud määruses. See eeldab väga head volitusnormi ning põhjendamist, miks osa avalike teenuseid võib tulla määrusest. Samas käesoleva projekti raames on võimalik leida mõistlikke argumente, eelkõige teenuste paindlikuse tagamiseks. Eelkõige tuleks seaduse tasemel kirjeldada teenused, mis on otseselt seotud õiguste ja kohustuste tekitamisega ning teenused, mis ei ole otseselt (st teenuste osutamine ei mõjuta automaatselt kellegi õigusi ja kohustusi) seotud nendega, siis need võiks olla paindlikuse huvides reguleeritud madalama astme tasemel.

Samuti on vaja täiendavalt reguleerida andmete jagamise teenus. Seetõttu võib suurandmete süsteem olla õiguslikus mõttes andmekogu kui ka andmete vahendamise teenuskiht ( hübriid). See tähendab, et õigusakti tasandil tuleb kohustada andmetele ligipääs tagada. Samas ei tohiks selle küsimusega probleeme tekkida, kui tarkvara omanikul on olemas isiku nõusolek andmete saamiseks. Isenesest peab suurandmete süsteemi regulatsioon kirjeldama andmeandjad ning kohustuslikud standardid metaandmetele. Iga vastutav töötleja otsustab ise, kas andmeid anda, välja arvatud juhul, kui näiteks suurandmete süsteemi reguleerivas seaduses on selle kohta kehtestatud erand.

Teenustega seotud teiste õigusaktide muudatused tuleks kavandada järgmises etapis, sest täpne suurandmete teenuste nimekiri selgub projekti järgmistes etappides. Samuti ei ole

teenuste nimekiri ammendav, vaid esialgne nimekiri võimalikest teenustest. Süsteem peab võimaldama tulevikus välja arendada ja pakkuda teenuseid, mille peale hetkel ei tulnud. Seetõttu ei ole käesolevas analüüsis teenuste muutmisega seotud õigusakte loetletud. Samuti on punktis 1.4 võimaliku seaduseelnõu projektis kirjeldatud näitlik loetelu teenustest, mida võib suurandmete süsteem omada. Kui otsustatakse, et suurandmete süsteemi baasteenusteks on mõned uued teenused, siis need teenused tuleks omistada vastutavale või volitatud töötlejale ning nendega seotud õigusakte täpsustada. Palju ülesandeid on loetletud asutuste põhimääruse tasemel, kuid osa teenuste kirjeldamine eeldab seaduste täpstatmist, mida on võimalik teha suurandmete süsteemi reguleeriva seaduse rakendussätetega.

Täpsem analüüs teenuste kohta on esitatud teenuste registris, mis on tehtud majandusanalüüsi käigus. Vt täpsemalt majandusanalüüsist teenuste sihtgruppi, eesmäärke, kulu jms.

Teenuste näitlik loetelu:

- Huumusbilanss
- NPK bilanss
- Väetussoovitused
- Külvikorra kavandaja
- Kasvuhoonegaaside emissioon
- Ammoniaagi emissiooni kalkulaator
- Lupjamissoovitused
- Laotamisprognosi teenused
- NDVI töötlusteenus
- NDWI ja NDWI2 vee indeksite töötlusteenus
- S2REP ja GNDVI lämmastiku indeksite töötlusteenus
- Liigniiskete alade seire
- Kogutoodangu riiklik prognoos
- Niitmiskontrolli fakti teenus (Sentinel 1/2)
- Kultuuride tuvastuse teenus (Sentinel 1/2)
- Täiendavad teenused EL komisjoni poolt toetatud kontrollide osas, mis on kaugseires toetatud ja tunnustatud eesmärgiga vähendada kohapealsete kontrollide osakaalu
- Metaandmete haldamise teenus
- Metaandmete jagamise teenus
- Majandusliku suuruse ja tootmistüübi kalkulaator (FADN)
- FADN andmete visualiseerimise teenus
- Ettevõtte konkurentsivõime indeksi teenus
- Investeeringu tasuvuse hindamine
- Sordiantmete kogumine
- Sordivaliku ja seemne kvaliteedi valiku soovitused
- Saagimonitooringu andmestik
- Saagikuse prognoos ja kvaliteedi mudel
- Integreeritud ilmastikuandmete korrelatsiooni ja koosmõju teenus
- Integreeritud ilmastikuandmed ja prognoos

- Mullaandurite andmete jagamise teenus
- Taimekaitse soovitused ja prognoos
- Taimekahjustajate kaardistamine
- Toitainete kadude risk
- SWIR teenus
- Masinandmed
- Andmete jagamise teenused
- Keskkonnapiirangute teavitusteenus
- Riskipõhine taimekaitsevahendite kasutamise kontroll
- Mahepõllumajandustoodangu andmete kasutamine
- Drooniseirealade süsteem
- Reaalboniteeti kaardikiht
- Külvisoovitused
- Koristamisaja soovitused
- Mullaharimisvõtete, -masinatuüpide ja masinate omaduste soovitused
- Saagi- ja töökaartide varunduskeskkond
- Turule sekkumise soovitaja
- Integreeritud agrometeoroloogia andmete jagamise teenus
- Ilmaprognoosi teenus põllutööde planeerimiseks
- Sordivõrdluskatsete andmete agamine
- Taimekahjustajate leviku info jagamine ja taimekahjustajate leviku prognoos
- Toetuste statistiliste andmete jagamine
- Toetuse taotlejale esitatavate nõuete info jagamine
- Konkreetsetesse tingimustesse sobivate SAT piltide (ESTHub) otsinguteenus
- FADN standardnäitajate jagamise teenus
- Toetuste taotluste esitamise teenused
- Detailandmete ja komplekspäringute teenus

### **3. Suurandmete süsteemi eripärast sõltuvad haldusmenetlusega seotud õiguslikud muudatused**

Suurandmete süsteemi eripärast sõltuvad haldusmenetluse menetlusõigusega seotud õiguslikud muudatused on paratamatud, sest tänapäevane haldusmenetluse seadus on välja töötatud aegadel, kus infotehnoloogilisi vahendeid haldusmenetluse läbiviimiseks kasutati väga vähe. Samas ligi 20 aastat hiljem ei tundu sellisel paberkujul maailmal loodud menetlusõigusele enam head põhjendust. Pabermaailmapõhine menetlus õigus kindlasti on asjakohane, kui menetluse läbiviimise aluseks on kaalutusõigusega seotud haldusmenetlus. Samuti on suurandmete süsteemi raames aegunud avaliku teenistuse seadus. 2000. aastate algusel, kui haldusmenetluse seadus ja avaliku teenistuse seadus välja töötati, siis vaadati avaliku teenistust, kui füüsilise isiku tegevust avaliku võimu teostamisel. See tähendas, et haldusmenetlus oli protsessina üles ehitatud bürokraatlikule asjaajamisele, milles alates taotuse esitamisest kuni haldusaktini võis kuluda väga kaua aega ning oli kõigile osapooltele koormav. Samuti puudus sellel ajal kiired infovahetuse võimalused. Kõike seda bürokraatliku masinavärki

juhtis inimene ning bürokraatial on tavaks pigem paisuda kui väheneda. Seetõttu on teatud teenuste protsessid üles ehitatud niiviisi, et keegi päris täpselt ei tea, milleks kõike neid etappe on vaja. Haldusmenetluses ja teenuste loogikas on piisavalt palju "õhku" sees, mida võiks tänapäeval teha suurandmete süsteem. Seetõttu ei ole suurandmete süsteemi küsimus mitte üksnes õiguslik. Teenused tuleks sisuliselt läbi vaadata ning endalt kriitiliselt küsida, kas kõike nõutud etappe on vaja kirjutada õigusaktidesse. Samas on teatud protsessid liiga keerulised, et neid lihtsustada.

Näiteks ehitusloa taotlemise protsessis või detailplaneerigunga seotud protsessis on vaja kaasata ning kuulata kõikide asjasse puutuvate isikute või arvestada kolmandate isikute õigusi. Mida suurem on mõju teistele isikutele peale haldusakti adressaadi, seda väiksem on võimalus muuta haldusmenetlust nii, et seda saaks läbi viia suurandmete süsteem. Suurandmete süsteem saab kontrollida kõiki eeldusi, kuid keeruliste haldusmenetluste läbiviimisel ei ole tänapäeval veel võimalik tehnoloogiat usaldada. Hetkel pole võimalik arendada välja väga keerulisi algoritme, sest menetluste läbiviimine eeldab keeruliste väärtuspõhiste otsuste tegemist. Küsimus haakub ka arendajaga või tellijaga, millise nägemuse ta konkreetsesse algoritmi kirjutab. Millist põhiväärtust rohkem eelistada, peab masinale väga selgelt ette ütleva.

Samas on võimalik paljude lihtsate menetluste läbiviimine usaldada suurandmete süsteemile. See on võimalik, kui materiaaõiguses on piisavalt lihtne asjaolude kontroll läbi viia registri andmete põhjal. Sellisel juhul peab algoritmi välja tootama niiviisi, et suurandmete süsteem saaks kontrollida põhimõtteliselt jah või ei vastuseid või nende lubatud piirmäära. Kui vähemasti ühest või mitmest koosnev asjaolude kontroll viib positiivse tulemuseni, siis saab suurandmete süsteem teha järelduse ning vastava otsuse.

Tegelikult on selliseid protsesse juba kehtivas õiguses olemas. Vabariigi Valitsuse 25.05.2017 määruse nr 88 "Teenuste korraldamise ja teabehalduse alused" väljatöötamise üks põhimõtteline soov oligi vastavaid teenuseid riigiastutustes kaardistada ning suunata asutusi paremini läbi mõtlema, millised on nende osutatavad teenused.

### **3.1 Proaktiivne teenus ja sündmusteenus**

### **3.2 Näited proaktiivsetest teenustest**

### **3.3 Suurandmete süsteemi puudutav menetlusõigus seadustes**

#### **3.3.1 Haldusmenetluse proaktiivne algatamine**

#### **3.3.2 Andmete õiguslik tähendus**

#### **3.3.3 Automatiseeritud haldusmenetluse läbiviimine ja võimalikud erisused**

##### **3.3.3.1 Elektrooniline asjaajamine**

##### **3.3.3.2 Elektrooniline taotlus ja selle eeltäidetavus**

##### **3.3.3.3 Positiivsete ja negatiivsete haldusaktide teatavakstegemine**

### **3.3.3.4 Elektrooniline kättetoimetamine**

### **3.3.3.5 Digitaalse templi laiem kasutamine**

## **4. Suurandmete süsteemi riigi-, võlaõigusliku või muu vastutuse küsimused**

### **4.1 Põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi riigivastutus**

### **4.2 Avaliku teenistuse seadusest tulenev vastutus**

### **4.3 Võlaõiguslik vastutus suurandmete süsteemi arendaja suhtes**

### **4.4 Kriminaalõiguslik vastutus**

### **4.5 Muu vastutuse regulatsioon**

#### **4.5.1 Avaliku teabe seadusest tulenev järelevalvepädevus**

#### **4.5.2 Isikuandmete kaitse seadusest tulenev järelevalvepädevus**

[Punktid 3.1-4.5.12 on välja jäetud käesolevast tekstist, kuid on kättesaadavad Maaeluministeriumi ühistöökeskkonnast.]

## **5. Andmetöötluseks vajalike andmekogude– ja andjate õiguslik analüüs andmekogu kaupa**

### **5.1 Põllumajandusvaldkonna kliendiportaali analüüsiaruanne**

#### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/kliendiportaal#andmed>

Avalik kasutajaliides: [portaal.agri.ee](https://portaal.agri.ee)

Põllumajandusvaldkonna kliendiportaalil ei ole põhimäärust ega muidu õiguslike alusdokumente, sest tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses. Samuti puudub info, et tegemist oleks mõne alamandmekoguga, mis oleks seadusega asutatud. Seega võib eeldada, et Kliendiportaal ei salvesta isikuandmeid isikuandmete kaitse seaduse ja teiste õigusaktide tähenduses. Seda on nenditud ka Andmekaitse Inspeksioon RIHA kooskõlastuses. Samas RIHA dokumentatsiooni kohaselt on Kliendiportaalil kliendibaas, mida kasutavad teiste andmekogude registrid.

Samas IT analüüsist on selgunud, et tegelikult toimib Kliendiportaal kui andmekogu avaliku seaduse tähenduses. Nii RIHAsse esitatud dokumentatsioon või ükski teine andmekogu põhimäärus ei tunne sellist rakendust nagu Kliendiportaal. Täiendavalt on selgunud, et Kliendiportaal on hoopis kõikide tema kaudu osutavate teenuste (st registrite) alamregister. Näiteks avaldatakse seal erinevate põllumajandusvaldkonnaga seotud registrite andmeid ning

viiakse läbi haldusmenetlust. Sellist ärioloogikat ei tunne, aga vastavate registrite õigusaktid. Eriti oluline on see küsimus õiguslikult, kui Kliendiportaali endal on andmebaas isikuandmete kohta. Eristada tuleb tehnilist lahendust, mis on loodud näiteks väetisregistri kohta ning kliendiportaali kohta. Igat andmebaasi tuleb eraldi käsitleda. Samas ükski õigusakt sellist lahendust ei tunne. Mõistlik oleks see tehniline lahendus seadustada ning siduda olemasolevate avalike ülesannetega. Samuti on võimalik sellisel juhul teistel riigiasutustel neid andmeid töödelda teiste avalike ülesannete täitmiseks. Seega tuleks otsustada, kas tegemist on iseseisva andmekoguga või mõne teise või teiste andmekogu üks rakendus.

Kliendiportaali arhitektuurilises lahenduses käsitletakse Kliendiportaali kui teenust, mis on liidestunud riigi andmevahetuskihiga (X-tee), kuid samas eelmises lõikes on välja toodud, et tegelikult peaks sellel olema seadusandlik taust, sest Kliendiportaal salvestab ning töötleb andmeid edasi pärast nende saamist. Samuti eeldatakse, et kui tehniline lahendus on liidestunud X-tee kaudu, siis tuleks see tehniline lahendus seadustada.

Kliendiportaali eesmärk on luua olemasolevate infosüsteemidele kliendivaade ja seeläbi pakkuda täisfunktsionaalseid e-teenuseid läbi ühtse lahenduse. Lõpptulemusena peab kujunema terviklik info- ja teenusteruum, mille kaudu oleks juurdepääs kõikidele põllumajandusvaldkonna e-teenustele ja infole.

Põllumajandusvaldkonna kliendiportaali vastutav ja volitatud töötaja on Maaeluministerium.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete edastamiseks suurandmete süsteemi Kliendiportaalist näiteks analüüsiaruande näol on vaja selleks kokku leppida vastutava töötlejaga, kes andmeid ning tehnilist lahendust omab. Vastutav töötaja otsustab andmetele juurdepääsu.

Andmevahetuse kokkulepet pole vaja sõlmida, kui andmevahetus reguleeritakse õigusakti tasemel, näiteks loodava suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis. Kuivõrd käesoleval hetkel ei ole tegemist seaduse või muu õigusaktiga asutatud andmekoguga, siis võib tulevases andmekogu reguleerivas õigusaktis viidata "Põllumajandusvaldkonna kliendiportaalile" või sätestada andmete edastamine Maaeluministeriumi ülesandena.

Arvestama peab, et andmed on esitatud Kliendiportaali üksnes konkreetse teenuse saamiseks. Seega on võimalik, et tuleb saavutada kokkulepped andmete saamiseks nende asutustega, kelle teenused on lisatud Kliendiportaali, kui seda käsitletakse üksnes teenuse vahendajat - see tähendab, et iga registri vastutava töötlejaga tuleb andmevahetus kokku leppida. Andmete edastamine suurandmete süsteemi on lubatud, kui see ülesanne tuleneb seadusest.

Samas on IT analüüsist selgunud, et Kliendiportaal siiski salvestab isikute kohta andmeid, siis tuleks see seadusega asutada ning sellele kehtestada andmekogu põhimäärus, milles sätestatakse selle pidamise eesmärk, töödeldavad andmed ning muu regulatiivne kirjeldus, mis andmekogu põhimääruses peab olema sätestatud. Samuti tuleb sätestada, milline on andmete



väljastamise õiguslikud alused. Teine võimalus on nimetatud asjaolud sätestada mõne olemasoleva registri põhimääruses. Tulenevalt õiguslikust ebaselgusest, ei ole selge, kes võiks konkreetsel juhul suurandmete süsteemi andmeandja olla, kui sellist tehnilist lahendust ei ole õiguslikult olemas.

Seejärel on võimalik andmete töötlemine loodavasse suurandmete süsteemi reguleerida ning muuta see kohustuslikuks. Kui suurandmete süsteem otsustakse luua ilma seadusandliku aluseta, siis tuleb andmete töötlemine sätestada Maaeluministeeriumi ja suurandmete süsteemi vastutava töötleja vahelises lepingus. Sellist lähenemist on soovitatav vältida, sest sellisel juhul sõltub andmete töötlemine paljudest teguritest, näiteks kasutajate soovist andmeid edastada jne.

Kõige mõistlikum on lähtuvalt IT analüüsi ettepanekust Kliendiportaal seadustada suurandmete süsteemina, millele kehtiksid kõik käesolevas analüüsis nimetatud suurandmete süsteemile omandatud põhimõtted. Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, siis Kliendiportaal tuleks muuta suurandmete süsteemi osaks ning eriseadustest sätestatud regulatsioon kehtetuks tunnistada või viidata põllumajandusvaldkonna suurandmete süsteemi seadusele, kelle andmeid Kliendiportaali kaudu edastatakse.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid Kliendiportaal avalikustada õigusaktides sätestatud korras (näiteks nõusoleku alusel). Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## 5.2 ETKI muude andmekogude analüüsiaruanne

### 5.2.1 Sordivõrdluskatsete andmed

#### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **puudub**

Andmeid töötlevad Eesti Taimikasvatuse Instituut (edaspidi ka ETKI) ja Põllumajandusuuringute Keskus (edaspidi ka PMK). ETKI ja PMK sisestavad andmeid süsteemi, mida haldab PMK, kes on loonud selleks tehnilise lahenduse. Seega on ETKI andmeandja ning PMK vastutav töötleja ja andmeid avaldatakse ETKI veebilehel [www.etki.ee](http://www.etki.ee). Andmete töötlemine on seotud mõlemate asutuste ülesannetega.

PMK ülesanded ning tegevuse alused on kehtestatud maaeluministri 8. novembri 2017. aasta määrusega nr 72 "Põllumajandusuuringute Keskuse põhimäärus". Selle määruse kohaselt on PMK Maaeluministeeriumi (edaspidi ministeerium) valitsemisalas tegutsev ministeeriumi

hallatav riigiasutus. Seega kogu tegevus on käsitletav avalike ülesannete täitmisega. Avalikeks ülesanneteks võib asutada asutusesisese andmekogu või andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses.

ETKI on Maaeluministeeriumi valitsemisalas asuv ministeeriumi hallatav riigi teadus- ja arendusasutus. Põllumajandusministri 06. juuni 2012. aasta määruse nr 42 "Eesti Taimekasvatuse Instituudi põhimäärus" järgi ETKI:

- tegeleb rakendus- ja alusuuringutega, uurides põllumajanduskultuuride keskkonnasõbralikke ja efektiivseid agrotehnoloogiaid, põllumajanduskultuuride sordiaretuse ja agrotehnoloogiate mõju saagikusele ja saagi kvaliteedile, samuti taimekaitset, taimetervist ja väetamist. Instituut teeb agrometeoroloogia seiret ja prognoose.
- tagab sortide säilitusaretuse, geneetiliste ressursside säilitamise ja uurimise ning rahvusvaheliste kohustuste täitmise geneetiliste ressursside valdkonnas. Instituut aretab uusi sorte ja toimib seemnekeskusena, tegeledes kõrghalvundus- ja sertifitseeritud seemnete müügiks tootmise ja turustamisega.
- pakub teadustuge nõuandesüsteemile, õigusloomeks ja riiklikuks järelevalveks, tutvustab uurimistulemusi infotehnoloogiliste rakenduste, koolituste, trükiste jm kaudu. Instituut korraldab tööalast ja vabahariduslikku koolitust oma pädevuse piires. Instituut teeb koostööd Eesti ja välisriikide õppe-, teadus- ja arendusasutuste, ettevõtjate ning teiste institutsioonidega teadusliku uurimistöö, arendustegevuse, innovatsiooni ja majandusvaldkonnas.

Seega on nimetatud ETKI põhimääruses loetletud avalikud ülesanded, millega ETKI on kohustatud tegelema. Selleks, et enda ülesandeid täita töötleb ta andmeid, mida haldab PMK. Õiguslikus mõttes on tegemist asutusesisese andmekoguga. PMK jagab andmeid juba täna põllumajandustootjate, riigi ning teadusasutustega. ETKI avaldab andmeid oma veebilehel.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd tegemist on avalikes ülesannetes asutatud andmekoguga, siis selles sisalduv teave on avalik teave. Andmete töötlejad on ETKI ja PMK. Selleks, et andmeid saada on võimalik sellised andmete esitamise kohustus sätestada õigusakti tasandil - sellisel juhul oleks ETKI-l ja PMK-l kohustus andmeid suurandmete süsteemi edastada. Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel.

Kui suurandmete süsteemi ei looda andmekoguna või ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis ei ole võimalik nt asutusesiseseks kuulutatud teavet edastada. See põhimõte kehtib iga andmevahetuse puhul. Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada ETKI-ga ja PMK-ga kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe ETKI-i ja PMK-ga, kes hindavad ning otsustavad, kas andmeid on vaja edastada või mitte.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.2.2 Pikaajaliste põldkatsete andmed

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **puudub**

Kehtiv õiguslik olukord on sarnane eelmises peatükis kirjeldatud sordivõrdluskatsete andmetega. PMK ja ETKI on oma põhiülesanneteks moodustanud astusesisesse andmekogu, millest töödeldakse pikajalisi põldkatsetega seotud andmeid. Andmeid jagatakse juba täna põllumajandustootjate, riigi ning teadusasutustega.

Tegemist on õiguslikus mõttes asutusesisesse andmekoguga. Kuivõrd selles ei töödelda isikuandmeid, ei ole see teave registreeritud RIHAs ning seda ei käsitleta kui andmekogu. Seega puudub vajadus täiendavaks õiguslikuks reguleerimiseks. Samuti pole seda andmekogu (andmeid) asutatud seadusega.

### Andmete töötlemiseks vajalik tegevus

Kuivõrd tegemist on avalikes ülesannetes asutatud andmekoguga, siis selles sisalduv teave on avalik teave. Andmete vastutavad töötajad on ETKI ja PMK. Selleks, et sellest andmekogust andmeid saada, siis on võimalik sellised andmete esitamise kohustus sätestada suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis. Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel. See tähendab, et andmeid on kohustatud edastama ETKI ja PMK.

Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis. Kõige selgem õiguslikus mõttes oleks, kui riik sätestaks ära kumb nendest asutustest on andmete vastutav ja volitatud töötaja. Seni kuni seda tehtud pole, on andmete edastamise kohustus mõlemal asutusel.

Kui suurandmete süsteemi ei looda andmekoguna, siis ei ole võimalik nt asutusesiseseks kuulutatud teavet suurandmete süsteemi edastada. Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada ETKI või PMK-ga

kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe nende asutustega.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.3 PMK laborite infosüsteemi analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **puudub, va tellimuste leht Põllumajandusuuringute Keskuse lehel - <http://pmk.agri.ee/tellimused/>**

Põllumajandusuuringute Keskus (PMK) on asutanud laborite infosüsteemi oma ülesannete täitmiseks. PMK ülesanded ning tegevuse alused on kehtestatud maaeluministri 8. novembri 2017. aasta määrusega nr 72 "Põllumajandusuuringute Keskuse põhimäärus". Selle määruse kohaselt on PMK Maaeluministeeriumi (edaspidi ministeerium) valitsemisalas tegutsev ministeeriumi hallatav riigiasutus. Seega kogu tegevus on käsitletav avalike ülesannete täitmisega. Avalikeks ülesanneteks võib asutada asutusesise andmekogu või andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Käesoleval juhul on tegemist asutusesise andmekoguga.

PMK ülesanded on sätestatud ülalnimetatud määruse §-s 5, mille kohaselt:

Keskuse ülesanded valitsusasutuste teenindamiseks on järgmised:

- 1) teha sordi registreerimiskatseid ning sordi riiklikke majanduskatseid, sealhulgas määrata sordi registreerimiseks ja sordilehte võtmiseks saagi kvaliteeti;
- 2) teha sertifitseeritavast seemnepartiist võetud seemneproovi ning toidust, söödast, seemnetest, taimedest, taimsetest saadustest, mullast, väetisest ja muudest objektidest võetud proovi laboratoorset analüüsi, samuti seemne järelkontrolli põldkatseid, sealhulgas säilitada ja väljastada selleks vajalikku standardproovi;
- 3) määrata taimekaitsevahendite jääkide ja saasteainete sisaldust taimsetes ja loomsetes saadustes ja mullas ning analüüsida taimekaitsevahendist võetud proove;
- 4) määrata ohtlikke taimekahjustajaid;
- 5) teha teravilja sekkumiskokkuostu korral vajalikku kontrolli ja analüüsida võetud proove;
- 6) teha Eesti maaelu arengukava hindamistegevusi ja seiret ning levitada nende tulemusi;
- 7) teha hea põllumajandustava seiret, mullauuringuid, mulla lubjatarbeuuringuid ja

maakasutuse keskkonnamõju uuringuid ning korraldada põllumajanduskeskkonna seirega ja maaparandusseirega seotud tegevust;

8) hallata põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi, sealhulgas koguda, töödelda ja analüüsida andmeid ning anda analüüsitud andmete alusel igal aastal välja kogumik, täita raamatupidamise andmebaasi kontaktasutuse ülesandeid ning edastada andmeid Euroopa Komisjonile;

9) koostada kattetulu arvestust peamiste põllumajanduskultuuride ja -loomade liikide kaupa erinevatel saagi- ja produktiivsuse tasemetel;

10) täita Eesti maaelu arengukavas nimetatud riikliku maaeluvõrgustiku üksuse ülesandeid;

11) osaleda rahvusvahelises koostöös ja arendustoimingutes ning anda oma tegevusvaldkonna piires põllu- ja maamajanduslikule sektorile vajalikku teavet;

12) säilitada ja uuendada mikroorganismide geneetilisi ressursse, täita nende kasutamisest tulenevate hüvede õiglase ja erapooletu jaotamise nõudeid ja rahvusvahelisi kohustusi;

13) teha kindlaks põllumajandusmaa massiivi ruumiandmed ja kaalutud keskmine boniteet ning koostada põllumajandusmaa massiivide kaart.

PMK laborite infosüsteemi vastutav töötaja on PMK. PMK-l on õigus otsustada, kellele ning millisel viisi võiks andmeid edastada. PMK laborite infosüsteem on mõeldud PMK laborite tegevuse info haldamiseks. IT analüüsist võib järeldada, et väljatöötamisel on uus PMK laborite infosüsteem, milles kavandatakse oluliselt andmekvaliteeti tõsta. Käesoleval hetkel sisaldab PMK laborite infosüsteem on seotud järgmiste laboritega: agrokeemia labor, jääkide-ja saasteainete labor, söötade ja teravilja labor, taimetervise ja mikrobioloogia labor. Seemnekontrolli labori jaoks on eraldi infosüsteem S-labor (asendatakse samuti uue LIS raames).

Andmeid töötleb PMK ning andmeid sisestavad proovide vastuvõtjad, kes võtavad PMK-sse saabunud proovid vastu.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses, siis on võimalik andmeid edastada suurandmete süsteemi andmevahetuskokkuleppe alusel. Andmevahetuskokkuleppe peavad sõlmima suurandmete süsteemi vastutav töötaja ja PMK. Andmevahetuskokkuleppes tuleb kokku leppida edastatavad andmed, andmete edastamise viis ning kontaktisikud. Vajadusel võib reguleerida täiendavalt erinevaid õiguslike suhteid, mis võivad konkreetse andmevahetuse jaoks olla olulised.

Kui PMK laborite infosüsteemi tulevikus arendatakse ning selles võib saada andmekogu, siis tuleks selles õigusaktis vastav andmevahetuse regulatsioon ette näha. Kui suurandmete süsteem luuakse andmekoguna ning sellele kehtestatakse seadusandlik taust, siis on võimalik suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et PMK laborite infosüsteem on kohustatud suurandmete süsteemi andmeid edastama. Kohustuse saab ainult panna PMK-le, sest laborite infosüsteem ei ole käesoleval hetkel iseseisev andmekogu.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras (näiteks nõusoleku alusel). Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avalikustatud andmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.4 PMK Eesti põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalne andmekogu analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **puudub**

Põllumajandusuuringute Keskus (PMK) on asutanud põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalne andmekogu oma ülesannete täitmiseks. PMK ülesanded ning tegevuse alused on kehtestatud maaeluministri 8. novembri 2017. aasta määrusega nr 72 "Põllumajandusuuringute Keskuse põhimäärus". Selle määruse kohaselt on PMK Maaeluministeriumi (edaspidi ministerium) valitsemisalas tegutsev ministeriumi hallatav riigiasutus. Seega kogu tegevus on käsitletav avalike ülesannete täitmisega. Avalikeks ülesanneteks võib asutada asutusesisesest andmekogu või andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Käesoleval juhul on tegemist asutusesisesest andmekoguga.

Kuivõrd andmeid töötleb PMK, siis andmeid saadakse põllumajandustootjatelt ning kõiki andmeid ei ole tänasel päeval asutusesiseseks teabeks tunnistatud. Samas tootja võib tellimuse esitamisel märkida, et andmeid ei tohi avalda, sest tegemist on tootmissaladusega ehk ärisaladusega. Sellisel juhul on PMK-l õigus andmeid asutusesiseseks tunnistada. Tootja võib nõuda ainult ärisaladuse asutusesiseseks tunnistamist, mitte aga igasuguste andmete asutusesiseseks tunnistamist.

Ärisaladus on konkurentsioiguse ja praktika kohaselt niisugune teave ettevõtja äritegevuse kohta, mille avaldamine teistele isikutele võib selle ettevõtja huve kahjustada, eelkõige oskusteavet puudutav tehniline ja finantsteave ning teave kulude hindamise meetodika, tootmissaladuste ja -protsesside, tarneallikate, ostu-müügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu- ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta. Käesoleval juhul hindab ärisaladust eelkõige tootja, kuid PMK-l on iseseisev otsustusõigus.

Kahelda võib, kas mõni tootjate esitatud teave võib otseselt sisaldada ärisaladust. Seda tuleks hinnata iga andmevälja puhul eraldi. Igal juhul ei ole PMK käsitlenud seda automaatselt kui AK teavet ning neid käsitletakse üldjuhul kui avaliku teavet. Küsimus selles, kas PMK-s tekkinud teave on ärisaladus või mitte ning millises osas on tegemist ärisaladusega. Kui tegemist on ärisaladusega, siis tuleks sellele teabele märkida vastav märg, millega see teave kuulutatakse asutusesiseseks ning seda ei väljastata, kui mõni õigusakt seda ei kohusta väljastama. Praegusel juhul neid andmeid ei ole tunnistatud asutusesiseseks teabeks, sest neid andmeid ei kasutata muul eesmärgil. See vajadus (risk) võib tekkida, kui andmeid hakatakse kasutama teisesel eesmärgil.

See tähendab, et kui suurandmete süsteem luuakse nt ilma seadusandliku regulatsioonita, siis neid andmeid ei saa kasutada. Kui suurandmete süsteem asutatakse seadusega, sellele luuakse seadusest tulenevad õigused, nt ikkagi neid andmeid saada, siis ei saa PMK nende andmetest väljastamisest keelduda isegi kui tegemist oleks ärisaladusega. Sama on nt maksusaladustega. Ettevõtjad deklareerivad EMTA-le andmeid, kuid tegelikult kasutab neid andmeid riik kõikide muude ülesannete täitmiseks, näiteks hüvitiste või toetuste arvutamiseks. Põhimõte on rakendada andmete riskkasutuse põhimõtet ning vähendada ettevõtjate koormust andmete esitamisel mitmele riigiasutusele, sest erasektori vaates on riik ühtne tervik, kelle kätte andmeid usaldatakse. Riik peab kasutama kõikide ülesannete täitmiseks talle edastatud andmeid, olenemata sellest, millisele konkreetsele riigiasutusele neid andmeid on esitatud.

Kui PMK peaks siiski andmed asutusesiseseks teabeks tunnistama, siis võib kaaluda, kas andmete avaldamist nõuab siiski avaliku teabe seaduse § 28 lõige 1 punkt 13. Selle sätte järgi on PMK kohustatud avaldama andmed keskkonnaseisundi, keskkonnakahjustuste ja ohtlike keskkonnamõjude kohta. Selle sätte alusel võib andmeid avalikustada teatud üldistuse tasemel ning on kaheldav, kas päris algandmetele sellisel juhul ligi pääseb. Üldiselt andmevahetuses üritatakse selliseid argumente mitte kasutada ning riigiasutused on andmevahetusel saanud kokkuleppele andmete kasutamise osas. Suurandmete süsteem peab tõendama oma avaliku ülesannet ning sellisel juhul on lähtuvalt õigusaktidest andmete saamise õigus olemas läbi riskkasutuse põhimõtte.

PMK Eesti põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalne andmekogu vastutav töötaja on PMK, kellel on õigus otsustada andmete edastamist kellegile teisele.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses, siis on võimalik andmeid edastada suurandmete süsteemi andmevahetuskokkuleppe alusel. Andmevahetuskokkuleppe peavad sõlmima suurandmete süsteemi vastutav töötaja ja PMK.

Andmevahetuskokkuleppes tuleb kokku leppida edastatavad andmed, andmete edastamise viis ning kontaktisikud. Vajadusel võib reguleerida täiendavalt erinevaid õiguslike suhteid, mis võivad konkreetse andmevahetuse jaoks olla olulised.

Kui PMK Eesti põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalsest andmekogust saab õiguslikus mõttes andmekogu, siis tuleks selles õigusaktis vastav andmevahetuse regulatsioon ette näha. Sama kehtib suurandmete süsteemi kontekstis.

Kui suurandmete süsteem luuakse andmekoguna ning sellele kehtestatakse seadusandlik taust, siis suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis on võimalik sätestada, et PMK on kohustatud suurandmete süsteemi andmeid edastama. Kohustuse saab ainult panna PMK-le, mitte põllumuldade agrokeemiliste näitajate digitaalsele andmekogule, sest tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.5 ETKI agrometeoroloogia andmete analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **andmeid avaldatakse ETKI veebilehel - [www.etki.ee](http://www.etki.ee)**

Kehtiv õiguslik olukord on sarnane eelmises peatükis kirjeldatud ETKI pikajaliste põldkatsete andmete ja sordivõrdluskatsete andmetega. ETKI on oma põhiülesanneteks moodustanud astusesisese andmekogu, millest töödeldakse agrometeoroloogiaga seotud andmeid. Tegemist on õiguslikus mõttes asutusesisese andmekoguga. Kuivõrd selles ei töödelda isikuandmeid, ei ole see teave registreeritud RIHAs ning seda ei käsitleta kui andmekogu. Seega puudub vajadus täiendavaks õiguslikuks reguleerimiseks isikuandmete kontekstis (GDPR). Samuti pole seda andmekogu (andmeid) asutatud seadusega.

Samas IT analüüsist on selgunud, et ETKI saab andmeid enda ilmajaamadest ning ilmajaamadest, mis on erasektori omad. Suurandmete süsteemi kontekstis on oluline, et ETKI saaks andmeid edastada senises mahus, olenemata sellest, kuidas tema neid andmeid saab. Õiguslikus mõttes oleks vaja vastav kohustus siiski kuidagi kokku leppida, kas siduda see lepingulise kohustusega või sätestada andmete edastamine õigusakti tasandil.

ETKI agrometeoroloogia andmete vastutav töötleja on ETKI. ETKI-l on otsustusõigus, milliseid andmeid, millisel viisil või kellele neid edastatakse või juurdepääs tagatakse.



## Andmete töötlemiseks vajalik tegevus

Kuivõrd tegemist on avalikes ülesannetes asutatud asutusesisese andmekoguga, siis selles sisalduv teave on avalik teave. Andmete vastutav töötleja on ETKI. Selleks, et sellest andmekogust andmeid saada, siis andmekogu tehnilise lahenduse korral, on võimalik sellised andmete esitamise kohustus sätestada suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis. Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel. See tähendab, et andmeid on kohustatud edastama ETKI. Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis. Andmeid tuleb võtta ETKI-lt ning ETKI kogub neid andmeid enda ja erasektori ilmajaamadest. Siiski on soovitus, et ETKI töötaks välja andmete kogumise metoodika ning lepiks selle kokku erasektori omanduses olevate ilmajaamadega.

Kui suurandmete süsteemi ei looda andmekoguna, siis ei ole võimalik nt asutusesiseseks kuulutatud teavet edastada. Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada ETKI-ga kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe ETKI-ga.

Andmevahetuskokkuleppes tuleb kokku leppida edastatavad andmed, andmete edastamise viis ning kontaktisikud. Vajadusel võib reguleerida täiendavalt erinevaid õiguslike suhteid, mis võivad konkreetse andmevahetuse jaoks olla olulised.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.6 ETKI taimekahjustajate monitooringu andmete analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: <http://monitooring.etki.ee/>

Kehtiv õiguslik olukord on sarnane eelmises peatükis kirjeldatud ETKI andmetega. ETKI on oma põhiülesanneteks moodustanud astusesisese andmekogu, millest töödeldakse taimekahjustajatega seotud andmeid. Selles andmekogus toimub andmete töötlus, mille käigus tuvastatakse ja kirjeldatakse taimekahjustajate levik Eesti põldudel. Andmeid töödeldakse reaalsajas ning on vajalik eelkõige põllumajandustootjatele. Hetkel ei ole andmed avalikkusele masinloetaval kujul kättesaadavad. Andmed on avalikustatud veebisisuna kahes

erinevas veebis (ETKI ja ArcGIS). Nimetatud veebe on võimalik käsitleda suurandmete süsteemi osadena.

Tegemist on õiguslikus mõttes asutusesisese andmekoguga. Kuivõrd selles ei töödelda isikuandmeid, ei ole see teave registreeritud RIHAs ning seda ei käsitleta kui andmekogu avaliku seaduse tähenduses, mis töötleb isikuandmeid. Seega puudub vajadus täiendavaks õiguslikuks reguleerimiseks. Samuti pole seda andmekogu (andmeid) asutatud seadusega. Andmeid kogub ja töötleb ETKI oma avalike ülesannete täitmiseks. Õiguslikult ei ole rohkem nimetatud tehnilist lahendust reguleeritud.

ETKI taimekahjustajate monitooringu andmete vastutav töötleja on ETKI. ETKI-l on otsustusõigus, milliseid andmeid, millisel viisil või kellele neid edastatakse või juurdepääs tagatakse.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd tegemist on avalikes ülesannetes asutatud asutusesisese andmekoguga, siis selles sisalduv teave on avalik teave. Andmete vastutav töötleja on ETKI. Selleks, et sellest andmekogust andmeid saada on võimalik sellised andmete esitamise kohustus sätestada õigusakti tasandil. Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel. See tähendab, et andmeid on kohustatud edastama ETKI. Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis.

Kui suurandmete süsteemi ei looda andmekoguna, siis ei ole võimalik nt asutusesiseseks kuulutatud teavet edastada. Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada ETKI-ga kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe ETKI-ga.

Andmevahetuskokkuleppes tuleb kokku leppida edastatavad andmed, andmete edastamise viis ning kontaktisikud. Vajadusel võib reguleerida täiendavalt erinevaid õiguslike suhteid, mis võivad konkreetse andmevahetuse jaoks olla olulised.

Andmekvaliteedi osas tuleb andmevahetuskokkuleppes pöörata erilist tähelepanu andmete kvaliteedi kohta, näiteks kas registreeriti kahjustaja liik, asukoht ning leidmise aeg õieti. Kuivõrd andmeid sisestatakse osaliselt käsitsi, siis on kvaliteedi osas alati risk ebaõigete andmete sistamiseks. Andmeanalüüsi käigus tuvastati vaatluste andmetes erinevaid probleeme, mis puudutavad eelkõige andmete masintöödeldavust ja automaatanalüüsi ning visualiseerimist.

Kui suurandmete süsteemis hakatakse töötleva ebakvaliteetseid andmeid, siis on oht selle usaldusväärsele. Seetõttu peab algandmed olema kvaliteetsed, et nende põhjal saaks suurandmete süsteem teha otsuse või soovitusi. Kui suurandmete süsteem võtab endale kohustusi, näiteks hakkab soovitama valede andmete põhjal valesid otsuseid ning keegi saab nende põhjal kahju, siis on see õiguslik riski suurandmete süsteemi vastutavale töötlejale.

Sellisel juhul on võimalik, et suurandmete süsteem peab hakkama kandma kahjusid, mis on tehtud ebakvaliteetsete andmete põhjal.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.7 Toetuste administreerimise ja kontrolli süsteemi (TAKS) analüüsiaruanne**

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pria-taks>

Avalik kasutajaliides: <http://www.pria.ee/et/toetused/toetusesaajad/>

Toetuste administreerimise ja kontrolli süsteemi (edaspidi ka TAKS) pidamise eesmärk on tagada otsetoetuste ja maaelu arengukava toetuste administreerimine ja kontrollimine. Toetusi antakse siseriikliku õiguse ning vastava Euroopa Liidu õiguse järgi. Nimetatud õigusaktid on loetletud RIHA veebilehel. Selle andmekogu vastutav töötleja on kuni 15.03.2019 Maaeluministerium ning TAKS on liidestunud X-teega 2010. aastal. TAKSi peetakse seega avalike ülesannete täitmiseks, mis tulenevad eelkõige Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest, selle seaduse alusel antud õigusaktidest ning vastavast Euroopa Liidu õigusest.

TAKSi kasutaja on muuhulgas Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, kes tegelikult maksab nimetatud siseriiklike ja Euroopa Liidu toetusi põllumajandustootjatele välja. PRIA on oma avalike ülesannete täitmiseks loonud erinevaid alamregistreid ning neid kõiki ühendab ePRIA. Kui isik esitab taotluse läbi ePRIA, siis tehnilises mõttes tehakse iga andmetöötlus selleks loodud süsteemis.

**TAKSi ei ole eraldiseisvalt õiguslikult asutatud. TAKS on õiguslikus mõttes alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, mida tuleb käsitleda andmekoguna, millelt suurandmete süsteemi hakatakse andmeid edastama. Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registril on palju alamregistreid ning see kõik moodustab ühtse terviku. Nii TAKSi kui ka põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri vastutav töötleja on Maaeluministerium kuni 15.03.2019. Isikuandmete kaitse rakendamise seadusega muudetakse vastutavat töötlejat ning selleks saab PRIA ning volitatud töötleja määratakse**

**põhimääruses.** Sellest, et TAKSis, kui ka teistest alamregistritest täpsemalt aru saada tuleb analüüsida põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri olemust.

Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses *register*) on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel. Põhimääruse kehtestab [Vabariigi Valitsus määrusega](#). **Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri volitatud töötlejad on PRIA ja Eesti Taimekasvatuse Instituut kuni 15.03.2019. Pärast seda kuupäeva on registri vastutav töötleja PRIA ning volitatud töötleja määratakse põhimääruses.** Registri pidamise eesmärk on koguda, töödelda ja säilitada andmeid ühise põllumajanduspoliitika abinõude, maaelu ja põllumajandusturu korraldamise riiklike abinõude ning kalandusturu korraldamise abinõude rakendamiseks ja järelvalve teostamiseks.

PRIA kuni 15.03.2019 registri volitatud töötlejana majutab registrit, korraldab registri teenuste ja tehnoloogilise keskkonna haldamist ning töötleb registri andmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab, säilitab ja kustutab neid. ETKI registri volitatud töötlejana töötleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 99 lõikes 6 nimetatud võrdlushindade kataloogi andmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab ja muudab neid. Registri volitatud töötleja on andmete töötlemisel kohustatud täitma vastutava töötleja juhiseid ja tagama andmekogu turvalisuse.

Registrisse kantakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osaleva isiku ja taotluse kohta esitatud ning taotluse menetlemise käigus saadud järgmised andmed:

1) ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osaleva isiku nimi, registri- või isikukood või isikukoodi puudumise korral sünniaeg, andmed tema elukoha, asukoha või tegevuskoha ja arvelduskonto kohta ning tema kontaktandmed, samuti andmed füüsilise isiku surma ja juriidilise isiku likvideerimise kohta;

2) ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osalemiseks esitatud taotluse andmed ja taotluse menetlemise käigus saadud andmed, mille töötlemine on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 70, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklites 67–73 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklis 223 või nende määruste alusel kehtestatud õigusaktides.

Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel ja sellega kehtestatud korras toetust, tootmiskvoodi või riikliku koguse määramist, impordi- või ekspordilitsentsi, impordiõiguse, eksporditoetuse või seestöötlemise sertifikaati, abinõudes osalemise heakskiitu või tunnustamist või teeb pakkumuse, esitab enda eelmises lõigus nimetatud andmed PRIA-le. Isiku avalduseta võib registrisse kanda võrdlushindade kataloogi andmed, põllumassiivi kasutamise, piiripunktide ja põllumassiivi pindala andmed ning põllumassiivi tunnused, samuti andmed taotluse esitamise, taotluse menetlemise alustamise ja järelvalvetoimingute tegemise kohta ning muutunud andmed, mis on teatavaks saanud muul kui taotluses esitatud viisil. PRIA keeldub registrikande tegemisest,

kui isik on esitanud valeandmeid. Kande tegemata jätmisest teatab PRIA taotlejale viie tööpäeva jooksul sellekohase otsuse tegemisest arvates.

**Teabevaldaja (käesoleval juhul vastutav töötleja ja volitatud töötlejad) on kohustatud tunnistama andmed ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osaleva isiku ja tema taotluse kohta asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks, kui Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses või Euroopa Liidu õigusaktides ei ole sätestatud teisiti.** Lisaks avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule on eelmises lauses nimetatud teabele juurdepääsu õigus isikul, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetluse kaasatud eksperdil. Avaliku teabe seaduse § 38 lõike 3 kohaselt on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistatud teabele juurdepääsuõigus riigi ja kohaliku omavalitsuse ametnikul või töötajal oma ametiülesannete täitmiseks. Seda teavet ei tohi edastada kolmandatele isikutele juurdepääsupiirangu kehtestanud asutuse loata.

**Seega on ülioluline, et suurandmete süsteemi pidaja täidaks mõnda avaliku ülesannet, sest vastasel juhul ei ole võimalik sellest registrist andmeid edastada nimetatud põhimõtte tõttu. Seega tuleb täiendada registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemiga. Samas lubab seadus kasutada järgmisi andmeid ilma piiranguteta ning kui nendest piisab, siis puudub vajadus avaliku ülesande täitmiseks. Seega IT analüüsist peaks selguma, kas andmed on piisavad või mitte.**

PRIA avalikustab oma veebilehel järgmised andmed, mida võiks avaandmetena käsitleda:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 111 nimetatud andmed;
- 2) isiku identifitseerimiseks ettenähtud unikaalse numberkoodi, kui toetust saanud isiku nime ei avalikustata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 112 sätestatud juhtudel;
- 3) põllumassiivide andmed ning põllumassiivide kaardid;
- 4) isikule määratud tootmiskvoodi ja riikliku koguse suuruse;
- 5) säilitatava püsirohuma pindala põllumassiivide kaupa;
- 6) püsirohuma osakaalu vähenemise korral Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 45 lõikest 3 lähtudes uuesti rajatava püsirohuma pindala;
- 7) käesoleva seaduse § 88 alusel tunnustatud tootjarühma nime, tootjarühma põhitoote kirjelduse ja tootjarühma liikmete nimed;
- 8) võrdlushindade kataloogi kantud asjade ja teenuste andmed ja piirhinnad.

Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed avalikustatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 114 alusel kehtestatud õigusaktis sätestatule.

IT analüüs on tehtud ettepanek, et suurandmete süsteem võtaks sellise andmete avaldamise kohustuse üle. Eesmärk on, et kõik EL toetustega seotud andmed oleksid kättesaadavad ühel lehel. See eeldab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-de 101 ja

102 muutmist ning sellise ülesande andmist suurandmete süsteemile. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 lõikes 1 tuleb säilitada tõenäoliselt PRIA kohustus hoida osa andmeid asutusesiseseks kasutamiseks. Kui avaldamise ülesande võtab endale suurandmete süsteem, siis tegelikult hakkab ta täitma PRIA olemuslike ülesandeid, mis tulenevad kehtivatest seadustest ja vastavast Euroopa Liidu õigusest. Sama paragrahvi lõiget 2 ei ole vaja tõenäoliselt muuta, kui avaldamise funktsioon viiakse ära registri regulatsiooni juurest. Sama seaduse §-s 102 tuleks avaldamise ülesanne anda suurandmete süsteemile või selle vastutavale töötajale. Kui vastutava töötaja ülesandeid täidaks PRIA, siis pole vaja nimetatud sätet muuta. Selle paragrahvi lõike 1 järgi avalikustab PRIA Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel oma veebilehel järgmised andmed:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 111 nimetatud andmed;
- 2) isiku identifitseerimiseks ettenähtud unikaalse numberkoodi, kui toetust saanud isiku nime ei avalikustata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 112 sätestatud juhtudel;
- 3) põllumassiivide andmed ning põllumassiivide kaardid;
- 4) isikule määratud tootmiskvoodi ja riikliku koguse suuruse;
- 5) säilitatava püsirohumaa pindala põllumassiivide kaupa;
- 6) püsirohumaa osakaalu vähenemise korral Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 45 lõikest 3 lähtudes uuesti rajatava püsirohumaa pindala;
- 7) käesoleva seaduse § 88 alusel tunnustatud tootjarühma nime, tootjarühma põhitootte kirjelduse ja tootjarühma liikmete nimed;
- 8) võrdlushindade kataloogi kantud asjade ja teenuste andmed ja piirhinnad.

Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed avalikustatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 114 alusel kehtestatud õigusaktis sätestatule.

Kui ministeerium peab vajalikuks, et andmeid tuleks veelgi rohkem avalikustada, siis on võimalik seadus täiendada uute andmetega. Täiendava võimalusena on võimalik isikuandmeid avalikustada isikuandmete kaitse rakendamise seadusega tehtud muudatusega, mis tehti avaliku teabe seaduses. Nimelt täiendati avaandmete regulatsiooni ning sätestati Vabariigi Valitsusele või valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm määruse kehtestamiseks, millega on võimalik sätestada avaandmeteks mitteolevate isikuandmete täpsustav loetelu. Avaandmeteks oleva ja mitteoleva teabe kindlaksmääramine on sedavõrd oluline küsimus, mille peab reguleerima kas seadusandja ise seaduses või tema volitusel Vabariigi Valitsus või minister.

Selle alusel võib andmekogu töötaja sooritada toimingut ning piiritleda konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades avaandmeteks oleva teabe. Kehtiva avaliku teabe seaduse § 3(1) lõigete 7 ja 8 alusel määrab avaandmeteks mitteoleva teabe kindlaks või jätab kindlaks määramata iga vastutav andmetöötaja ise. See ei ole eraelu põhiõiguse kaitse tagamiseks piisav. Samuti ei vasta see põhiseaduse § 3 seaduslikkuse põhimõttele, mille alusel kehtestatakse üldise õigusjõuga normid seaduses või selle alusel antud ja sellega kooskõlas olevate määruste alusel. Põhimõtteliselt võimaldab selline regulatsioon avada TAKSi kantud asutusesiseseks kuulutatud andmeid teistele andmete töötajatele, et selle abil oleks võimalik põllumeestele luua

täiendavaid rakendusi ning tekitada andmetele lisandväärtust. Samuti suurendaks see oluliselt avaliku raha läbipaistvust. Seda võimalust tuleks kaaluda, siis kui juba kehtivas seaduses loetletud andmeid ei ole piisavad. Tegelikult on TAKSi avaliku kasutajaliidese kaudu võimalik vaadata, kellele ja mis piirkonnas toetusi on makstud. Seega ei pruugi täiendav andmete avalikustamine omada iseseisvat lisandväärtust.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd TAKS ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu või nõusoleku alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et käesolevas peatükis analüüsitud tehniline lahendus on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks seda tehnilist lahendust peetakse ning muuta vastavat õigusruumi. Täpsemalt on antud probleemi analüüsitud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri analüüsi osas. Otsustamist vajab, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osaga või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.8 Nõuetega vastavuse süsteemi (CCS) analüüsiaruanne**

## **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pria-nvs>

Avalik kasutajaliides: <http://www.pria.ee/et/toetused/toetusesaajad/>

Õiguslikult on nõuetega vastavuse süsteem sarnane eelmises peatükis nimetatud toetuste administreerimise ja kontrolli süsteemiga (TAKS). See tähendab, et nõuetega vastavuse süsteem on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Nõuete vastavuse süsteem ei moodusta iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega tuleb lähtuda kogu andmete töötlemisel põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri õiguslikust regulatsioonist, mis on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel. Kuivõrd nõuetega vastavuse süsteemi ning toetuste administreerimise ja kontrolli süsteem on alamregistrid põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, siis õiguslikult on analüüsitud juba kehtivat olukorda eelmises peatükis. Seetõttu ei ole mõistlik dubleerida vastavat õigusliku analüüsi käesolevasse peatükki. Nõuetega vastavuse süsteem ei ole õiguslikult erinev teistest alamregistritest, mis on osa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

## **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd nõuetega vastavuse süsteem ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et käesolevas peatükis analüüsitud tehniline lahendus on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks seda tehnilist lahendust peetakse ning muuta



vastavat õigusruumi. Täpsemalt on antud probleemi analüüsitud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri analüüsi osas. Otsustamist vajab, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osaga või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.9 Satelliidiandmete kasutamise infosüsteemi (SATIKAS) analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pria-satikas>

Avalik kasutajaliides: **puudub**

Satelliidiandmete kasutamise infosüsteemi (edaspidi SATIKAS) pidamise eesmärk Riigi infosüsteemide haldussüsteemi järgi tuvastada niitmise fakt ja niitmise ulatus pindalapõhistes toetustes märgitud rohumaadel. Samuti sama andmeallika alusel on SATIKA vastutav töötleja Maaeluministerium ning tegelik volitatud töötleja Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet, kes on SATIKA sisuline arendaja, haldaja ja kasutaja, sest vajab seda infosüsteemi oma õigusaktides sätestatud ülesannete täitmiseks. Samas on SATIKAS tänasel päeval majutatud ESTHubi infrastruktuurile, mis asub Keskkonnaministeriumi valitsemisala IT-astuses KEMIT.

IT analüüsis on tehtud ettepanek, et SATIKAS toimub andmete töötlus tuleb üle viia ESTHubi koosseisu nii, et suurem osa arvutustööst tehtaks ära Maa-ameti ja KEMIT-i ressursse kasutades. Üks ESTHubi loomise eesmärkidest oligi sarnaste teenuste pakkumine erinevatele osapooltele. Seni ei ole SATIKA-t ESTHubiga veel liidestatud, sest osa vajalikke andmeid on ESTHubist hetkel veel puudu. Samuti ei ole ESTHubil olemas veel vajalikke tugilepinguid. Osapooled planeerivad antud arendused teostada 2019. aasta jooksul. Oluline on, et mitte kogu SATIKAS ei liigu sellega ESTHubi, vaid ainult mahukamad satelliitpiltide allalaadimised ja töötused. SATIKAS jääb endiselt teostama niitmise hinnangu arvutamist. Sellise ettepaneku tegemine eeldab suurandmete süsteemis omaniku vahetust ning sellisel juhul tuleb andmete edastamises kokku leppida tegeliku infosüsteemi omanikuga, kui SATIKAT käsitletakse edaspidi ESTHubi alaminfosüsteemina. Käesoleva analüüsi tegemise ajal seda tehtud ei ole ning andmete edastamiseks tuleb kokku leppida Maaeluministeriumiga.

SATIKAT ei ole eraldiseisvalt õiguslikult asutatud, see tähendab, et puudub iseseisev õiguslik regulatsioon seaduse või põhimääruse näol. SATIKAS on õiguslikus mõttes alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, mida tuleb käsitleda andmekoguna, millest suurandmete süsteemi hakatakse andmeid edastama. Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registril on palju alamregistreid ning see kõik moodustab ühtse terviku. Nii SATIKA kui ka põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri vastutav töötaja on Maaeluministerium kuni 15.03.2019. Isikuandmete kaitse rakendamise seadusega muudetakse vastutavat töötajat ning selleks saab PRIA ning volitatud töötaja määratakse põhimääruses. Seega on õiguslik olukord sarnane toetuste administreerimise ja kontrolli süsteemiga (TAKS) ja nõuetega vastavuse süsteemiga (CCS). Seega kogu andmekogu regulatiivne kehtiv olukord on sarnane TAKS ja CCS analüüside juures. SATIKA andmeid kasutatakse ülesannete täitmiseks, mis on seotud EL toetuste maksmisega.

Kuivõrd IT analüüsis on tuvastatud, et SATIKAS kasutab hetkel satelliitpilte otse Euroopa Kosmoseagentuurist ilma ESTHubi vahenduseta, siis võib eeldada, et neid samu andmeid võib kasutada teiste ülesannete täitmiseks, mis tulenevad õigusaktidest. Samas, kuivõrd andmeid saadakse Euroopa Kosmoseagentuurist otse ilma ESTHubi vahenduseta, siis suurandmete süsteemi kontekstis kehtivad nende andmete kasutamisele täiendavad reeglid ([https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel Data Legal Notice](https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel_Data_Legal_Notice)). SATIKAS kasutab hetkel Sentinel missioonide andmeid Eesti territooriumi ja muude huvipakkuvate piirkondade kohta. Copernicus Sentineli (sh SATIKA) andmete ja teenusteabe kättesaadavus ja kasutamine on reguleeritud täiendavalt ELi õigusaktidega, mille kohaselt kasutajatel on vaba, täielik ja avatud juurdepääs Copernicus Sentineli andmetele ja teenusteabele ilma selgesõnalise või kaudse garantiita, sealhulgas kvaliteedi ja sobivuse osas mis tahes eesmärgil.

ELi õiguse kohaselt antakse tasuta juurdepääs Copernicus Sentineli andmetele ja teenusteabele järgmiseks kasutuseks, kui see on seaduslik. Seaduslikuks tegevuseks loetakse:

- a) paljundamist;
- b) levitamist;
- c) üldsusele edastamist;
- d) kohandamist, muutmist ja kombineerimist muude andmetega ja teabega;
- e) punktide a – d kombinatsiooni.

Kuivõrd suurandmete süsteemi pidamise eesmärk on tõenäoliselt vähemalt levitamine ja kohandamine, muutmine ja kombineerimine muude andmete ja teabega, et see üldsusele edastada, siis on suurandmete süsteemis nende andmete eesmärgipärasus tagatud. Samuti on kindlam eesmärgipärasus olemas, kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet.

Samas rõhutab vastav ELi regulatsioon, et ette on nähtud konkreetsed juurdepääsu ja kasutamise piirangud juhtudel, kui on tegemist julgeoleku küsimustega, kolmandate isikute õiguste kaitsega või teenuse katkemise riskiga. Kasutades Sentineli andmeid või teenuseteavet, tunnistab kasutaja, et need tingimused on tema suhtes kohaldatavad ja et kasutaja loobub kahjunõuetest Euroopa Liidu ja nimetatud andmete ja teabe pakkujate vastu. Selle loobumise ulatus hõlmab kõiki vaidlusi, sealhulgas lepinguid ja kahjunõudeid, mis võidakse esitada kohtus,

vahekohtus või mis tahes muus vaidluste lahendamise vormis. Põhimõtteliselt jagatakse pilte (andmeid) *as is* põhimõttel, mis tähendab, et andmed on sellised, kuid nende pinnalt tehtavate otsuste põhjal andmeandja ei vastuta. Võib eeldada, et vastutust ei garanteerita seetõttu, et andmeandjale pole selle eest eraldi tasutud. Sisuliselt puudub andmete kvaliteedi garantii.

Kui suurandmete süsteem edastab üldsusele või levitab Copernicus Sentineli andmeid ja teenindusteavet, on suurandmete süsteemil kohustus teavitada sellest andmete ja teabe saajaid, täpsemad teavituse viisid on kirjeldatud nende andmete kasutamise reeglites ([https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel Data Legal Notice](https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel_Data_Legal_Notice)).

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd SATIKAS ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu või alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Samas sisalduvad täiendavad nõuded EL õiguse tasemel, mis on välja toodud ülalnimetatud analüüsis. Näiteks tuleb andmete kasutamiseks esitada vastavasisuline teave ning vajaduse korral tõendada andmete kasutamise eesmärki. Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et käesolevas peatükis analüüsitud tehniline lahendus on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks seda tehnilist lahendust peetakse ning muuta vastavat õigusruumi. Täpsemalt on antud probleemi analüüsitud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri analüüsi osas. Otsustamist vajab, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osaga või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.10 Riigi toidu ja sööda käitlejate registri analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/tsr>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee>

Riigi toidu ja sööda käitlejate register (edaspidi register) on asutatud söödaseaduse 5. peatüki alusel. Käesoleva analüüsi teostamise ajal on nimetatud regulatsioon muutmisel isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadusega (778 SE), mis on planeeritud jõustuma 15.03.2019. Selle õigusakti kohaselt sätestatakse uuesti registri pidamise eesmärk, mille kohaselt:

Riigi toidu ja sööda käitlejate registri eesmärk on tõhusa ametliku kontrolli tagamiseks pidada arvestust:

- 1) toidu ja sööda käitlejate kohta, kellel on tegevusluba;
- 2) toidu ja sööda käitlejate kohta, kes on esitanud majandustegevuste toidu või sööda käitlemiseks;
- 3) ettevõtjate kohta, kes on esitanud majandustegevuste toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete valmistamiseks, töötlemiseks ja turustamiseks.

Samuti täiendatakse söödaseadust uute lõigetega järgmises sõnastuses:

(1<sup>1</sup>) Registrisse kantakse isiku ja tema tegevuse kohta majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 51 lõikes 1 nimetatud andmed.

(1<sup>2</sup>) Registri asutab ja selle põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Uue lõike 1<sup>1</sup> mõte on sätestada seaduse tasemel, milliseid andmeid selles registris töödeldakse. Lõike 1<sup>2</sup> eesmärk on täiendada seadust volitusnormiga, mille kohaselt minister kehtestab registri põhimääruse. Isikuandmete kaitse rakendamise seadusega muudetakse põhimääruse kehtestamise õigus Vabariigi Valitsuselt valdkonna eest vastutavale ministrile, mis annab paindlikuma võimaluse põhimääruse muutmiseks ning iga muudatuse tarbeks poleks vaja läbida Vabariigi Valitsuse istungiga kaasnevat protsessi. Samuti muudetakse vastutava ja volitatud töötleva sätet seaduses. Uue regulatsiooni kohaselt registri vastutav töötleva on Maaeluministerium ja volitatud töötleva määratakse registri põhimääruses. Eeldada võib, et põhimääruses sätestatakse volitatud töötlevaks senine volitatud töötleva, kelleks on Veteniaar- ja Toiduamet.

Muid sätteid söödaseaduses ei muudeta ning ülejäänud regulatsioon jääb kehtima. Söödaseaduse § 23 lõigete 3-5 kohaselt registrisse kantud andmete õigsuse eest vastutab nende esitaja. Registrisse kantud andmete muutumise korral esitatakse viivitamata avaldus andmete muutmiseks. Registrisse kantud andmed on avalikud, välja arvatud andmed, mille puhul on kehtestatud juurdepääsupiirang. Registriandmetest ametlikult kinnitatud väljavõtte tegemise eest tasutakse riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määra järgi. Registrile kohaldatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses registri kohta sätestatud, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

Seega seaduse kohaselt on andmed avalikud, välja arvatud andmed, mille puhul on kehtestatud juurdepääsupiirang. Juurdepääsupiirang kehtestatakse avaliku teabe seaduse alusel. Juurdepääsuga piiranguga kaetud infole ei ole õigus ligi pääseda, kui selleks puudub seaduslik alus. Kolmandal eraisikul või ettevõtjal ei ole õigus nende andmete töötlemisele. Samas, kuid õiguslik alus tuleneb nõusoleku või muul seadusest tuleneva ülesande täitmise käigus, on õigus kõiki registrisse kantud andmeid töödelda.

Käesoleval hetkel on registri põhimäärus kehtestatud Vabariigi Valitsuse 26.06.2014 määrusega nr 100 "Riigi toidu ja sööda käitlejate registri põhimäärus" (edaspidi ka põhimäärus). Põhimääruse § 3 lõike 2 kohaselt volitatud töötleja (Veteninaar- ja Toiduamet) töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab ja kustutab neid. Registri põhimääruse § 15 lõike 1 kohaselt registrisse kantud andmed on avalikud, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed ja juurdepääsupiiranguga isikuandmed. See põhimõte on juba reguleeritud juba seaduses ning tegelikult iseseisvat tähendust ei oma. Lõike 2 kohaselt avalikud registriandmed tehakse avalikkusele kättesaadavaks Eesti teabevärava kaudu ning avalikustatakse ka registri volitatud töötleja veebilehel. Lõike 3 kohaselt registriandmete kinnitatud väljavõtte väljastamise eest tasutakse riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määras.

Uus põhimääruse eelnõu on käinud kooskõlastamisel ning see on kättesaadav eelnõude infosüsteemist - <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/6f51b9a8-26db-438a-bed7-efe40079eb5a>. Selle põhimääruse eelnõu kohaselt ei muudeta ülalnimetatud põhimõtteid ning tekst kehtestatakse uuesti valdkonna eest vastutava ministri määrusena. Täiendusena on registri põhimäärusesse toodud logide säilitamise tähtajad, mida säilitatakse kande tegemisest kolm aastat.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Suurandmete süsteemi andmete saamiseks on vajalik kokku leppida selles Veteniinar- ja Toiduameti ja Maaeluministeriumiga. Uue põhimääruse kohaselt Maaeluministeriumi ülesanne on majutada registrit ning korraldada registri teenuste ja tehnoloogilise keskkonna haldamist ning Veteniinar- ja Toiduamet avalikustab andmed. Seega võib eeldada, et andmevahetuskokkuleppe sõlmimiseks on vaja tehnilise lahenduse ning õigusliku küsimuste korral kokku leppida vastutava ja volitatud töötlejaga. Avalikustamise mõte on tõenäoliselt teha register avalikult kättesaadavaks, kuid ligipääsu otsustavad nad koos. Kui selles osas tekib vaidlus, siis tõenäoliselt on vastutava töötleja õigus anda ligipääse. Registri põhimäärus otseselt

ligipääsudest ei räägi, sest tõenäoliselt ei ole see register ka realses elus ühendatud mõne muu registriga (olles ise mõnele teisele andmekogule andmeandja).

Kui suurandmete süsteem otsustatakse lahendada eraõiguslikult või riigi haldusülesannet andmata, siis puudub õigus saada kõiki registrisse kantud andmeid, sealhulgas asutusesiseseks tunnistatud teabega, näiteks ärisaladustega. See võib osutada probleemiks, sest nendel andmetel oleks suurandmete süsteemile suur väärtus. Seega on eelistatud variant, et suurandmete süsteem täidaks mõnda avaliku ülesannet, et ta saaks kõiki andmeid. Õigusloomeliselt pole vaja tõenäoliselt vaja kõnealuse registri regulatsioonis muudatusi teha, vaid tuleks suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et tal on õigus saada riigi toidu ja sööda käitlejate registri andmeid.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.11 Taimekaitsevahendite registri analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/tkv>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/taimekaitse/taimekaitsevahendid-otsing/et>

Taimekaitsevahendite register on asutatud taimekaitseseaduse § 80 lõike 2 alusel. Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadusega (778 SE) on nimetatud regulatsioon täpsustamisel, seetõttu on õiguslikus analüüsis välja toodud põhilised erisused, mida nimetatud seadus taimekaitseseaduses teeb. Muudatustega täpsustatakse registri pidamise eesmärki, edaspidi on registri pidamise eesmärk tagada Eestis turule lastud taimekaitsevahendite nõuetekohasus ja tõhus järelevalve turule lastud taimekaitsevahendite üle. Samuti täpsustakse, et registri vastutav töötaja on Maaeluministeerium ning volitatud töötaja määratakse taimekaitsevahendite registri põhimääruses. Lisaks muudetakse põhimääruse aluseks olevat volitusnormi ning edaspidi kehtestab taimekaitsevahendite registri põhimääruse valdkonna eest vastutav minister Vabariigi Valitsuse asemel.

Seaduses täpsustatakse taimekaitsevahendite registris töödeldavaid andmeid. Taimekaitsevahendite registrisse kantakse andmed turule lastud taimekaitsevahendite kohta, samuti taimekaitsevahendi tootja ja turustaja ning väga mürgise

taimekaitsevahendi Eestisse toimetaja ja Eestis kasutaja nimi, registri- või isikukood või isikukoodi puudumise korral sünniaeg, kontaktandmed ning andmed elu- või asukoha ja tegevuskoha, sealhulgas taimekaitsevahendi hoiu- ja turustamiskoha kohta. Lisaks jäetakse taimekaitseseaduse § 82 lõikest 1 välja viited avaliku teabe seadusele ja isikuandmete kaitse seadusele.

Kuni 15.03.2019 on taimekaitsevahendite registri volitatud töötaja Põllumajandusamet, edaspidi määratakse volitatud töötaja registri põhimääruses. Taimekaitseseaduse § 81 sätestab alused, mis on taimekaitsevahendite registrisse kantavad andmed ja kuidas neid andmeid tuleb registrisse kanda ning millised registrisse kantud isiku kohustused.

Taimekaitsevahendite registri põhimääruses sätestatud andmed turule lastud taimekaitsevahendite kohta kantakse taimekaitsevahendite registrisse isiku taotluseta käesoleva seaduse §-s 68, § 68(1) lõikes 2, § 68(2) lõikes 2 ja §-s 73 nimetatud otsuste alusel. See tähendab, et registrisse kantakse andmed taimekaitsevahendi loa andmise otsustamise kohta, teadus- ja arendustegevuseks loa andmise kohta, paralleelse kaubanduse loa andmise kohta ja taimekaitsevahendi loa muutmine ja kehtetuks tunnistamise kohta.

Taimekaitsevahendite turustajate, väga mürgiste taimekaitsevahendite kasutajate ning neile kuuluvate hoiu- ja turustamiskohtade kohta taimekaitsevahendite registri põhimääruses sätestatud andmete registrisse kandmiseks esitab isik vormikohase avalduse Põllumajandusametile ja tasub riigilõivu. Samas ei nähtu, et isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadusega oleks seda sätet muudetud, kui registri volitatud töötaja ei pruugi enam olla Põllumajandusamet. Siiski võib eeldada, et ka alates 15.03.2019 on nimetatud registri volitatud töötaja Põllumajandusamet. Tõenäoliselt on seda seadusandja soovinud.

Taimekaitsevahendite registrisse kantud isik vastutab tema esitatud andmete õigsuse eest. Andmete muutumise korral peab ta viivitamata taotlema registris muudatuste tegemist. Ebaõigete andmete avastamise korral teeb volitatud töötaja registrisse kantud isikule ettekirjutuse. Kui isik ei ole ettekirjutuse saamisest arvates 10 tööpäeva jooksul taotlenud registrikande muutmist või kehtetuks tunnistamist või kui ta ei ole ettekirjutust vaidlustanud, võib Põllumajandusamet kande muuta või kehtetuks tunnistada talle teada olevate andmete alusel. Samuti tuleks seadust täpsustada, kui Põllumajandusamet ei peaks olema selle registri volitatud töötaja. Suurandmete süsteemi kontekstis on andmete kvaliteet väga oluline ning nimetatud põhimõtted olulised kvaliteetsete otsuste tegemiseks.

Taimekaitse seaduse § 82 sätestab taimekaitsevahendite registri andmete kaitse põhimõtted. Selle lõike 1 kohaselt taimekaitsevahendite registrisse kantud andmed, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed, on avalikud, arvestades isikuandmete kaitse seaduse ja avaliku teabe seaduse nõudeid. Isikuandmete kaitse rakendamise seadusega jäetakse sellest lõikest välja lauseosa „, arvestades isikuandmete kaitse seaduse ja avaliku teabe seaduse nõudeid“. Samas säilib ärisaladuse kaitse põhimõte, kuigi andmete töötlemise kontekstis kehtib nende andmete puhul siiski avaliku teabe seaduses sätestatud andmete ristikasutuse põhimõte, mille kohaselt

võib riik neid andmeid töödelda oma avalike ülesannete täitmiseks. Seega on eelduseks, et suurandmete süsteem peab täitma mõnda avaliku ülesannet.

Seadus täpsustab, mis ei ole ärisaladus taimekaitsevahendite registri tähenduseks. Ärisaladuseks ei saa olla:

- 1) taimekaitsevahendi ja selle toimeaine nimetus, toimeaine sisaldus taimekaitsevahendis ning taimekaitsevahendis sisalduva ohtliku aine nimetus;
- 2) taimekaitsevahendi toimeaine füüsikalise-keemiliste omaduste kirjeldus;
- 3) taimekaitsevahendi ja toimeaine kahjutustamise viis;
- 4) taimekaitsevahendi ja selle toimeaine tõhusus ning inimesele, loomale, taimetele ja keskkonnale ohutuse tuvastamiseks korraldatud katsete tulemuste kokkuvõtte;
- 5) taimekaitsevahendi pakkimisel, ladustamisel, transportimisel ja turustamisel rakendatavad ohutusabinõud;
- 6) analüüsimeetodid;
- 7) taimekaitsevahendi põhjustatud reostuse kõrvaldamise meetodid;
- 8) mürgituse korral antava esmaabi ja ravi meetodid.

Taimekaitse seaduse § 82 lõiked 2(1)-4 sätestavad andmete avalikustamise põhimõtted. Põllumajandusamet avalikustab oma veebilehel teabe taimekaitsevahendi loa ja kehtetuks tunnistatud taimekaitsevahendi loa kohta, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 57 sätestatud nõudeid. Põllumajandusamet koostab ja avaldab Eestis turule lubatud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu jooksvalt oma veebilehel ja üks kord aastas paberikandjal. Isik, kelle taimekaitsevahend on turule lubatud, on kohustatud ärisaladuse avalikustamisest teavitama Põllumajandusametit.

Eelnõude infosüsteemis on käesoleva analüüsi koostamise ajal käinud ka uus taimekaitsevahendite registri põhimäärus. Selle põhimääruse § 15 lõigete 1 ja 2 kohaselt on registrisse kantud andmed on avalikud, välja arvatud registrisse kantud ärisaladust sisaldavad andmed, mida võib isikule väljastada talle seadusega või seaduse alusel pandud ülesande täitmiseks. Registrisse kantud andmed väljastatakse taotleja soovi kohaselt kas paberikandjal või digitaalselt. Väljastatud registriandmed kinnitatakse registri volitatud töötleja pädeva ametniku allkirjaga.

Seletuskirja järgi lõike 1 kohaselt on registrisse kantud andmed, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed, avalikud, arvestades isikuandmete kaitse seaduse ja avaliku teabe seaduse nõudeid. Konkurentsioiguse ja praktika kohaselt loetakse ärisaladuseks niisugune teave ettevõtja äritegevuse kohta, mille avaldamine teistele isikutele võib selle ettevõtja huve kahjustada, eelkõige oskusteavet puudutav tehniline ja finantsteave ning teave kulude hindamise meetodika, tootmissaladuste ja -protsesside, tarneallikate, ostu-müügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu- ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta.

Taimekaitse seaduse § 82 lõike 2 kohaselt ei saa ärisaladuseks olla järgmised andmed:



- 1) taimekaitsevahendi ja selle toimeaine nimetus, toimeaine sisaldus taimekaitsevahendis ning taimekaitsevahendis sisalduva ohtliku aine nimetus;
- 2) taimekaitsevahendi toimeaine füüsikalise-keemiliste omaduste kirjeldus;
- 3) taimekaitsevahendi ja toimeaine kahjutustamise viis;
- 4) taimekaitsevahendi ja selle toimeaine tõhusus ning inimesele, loomale, taimele ja keskkonnale ohutuse tuvastamiseks korraldatud katsete tulemuste kokkuvõtte;
- 5) taimekaitsevahendi pakkimisel, ladustamisel, transportimisel ja turustamisel rakendatavad ohutusabinõud;
- 6) analüüsimeetodid;
- 7) taimekaitsevahendi põhjustatud reostuse kõrvaldamise meetodid;
- 8) mürgituse korral antava esmaabi ja ravi meetodid.

Haldusmenetluse seaduse § 7 lõike 3 kohaselt on haldusorgan kohustatud hoidma riigi- ja ärisaladust ning hoidma saladuses salastatud välisteabe ja asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud andmed. **Ärisaladust sisaldavaid andmeid võib väljastada isikule, kellele on andmed vajalikud talle seadusega või seaduse alusel pandud ülesande täitmiseks.** Lõike 2 kohaselt väljastatakse registrisse kantud andmed taotleja soovi kohaselt kas paber kandjal või digitaalselt. Väljastatud registriandmed kinnitatakse volitatud töötleja pädeva ametniku allkirjaga.

Seega peab suurandmete süsteem täitma mõnda avaliku ülesannet, et talle saaks edastada kõiki andmeid, mida taimekaitseregister sisaldab. Kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis ärisaladust sisalduvat teavet taimekaitseregistrist edastada ei tohi.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete töötlemiseks on vaja andmevahetus reguleerida suurandmete süsteemi ja taimekaitsevahendite registri vahel. Kokku peavad leppima suurandmete süsteemi vastutav töötleja ja Maaeluministerium. Kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada taimekaitsevahendite registri kohustus andmed edastada. Andmete edastamise kohustus tuleneb avaliku teabe seaduse andmete riskisutuse põhimõttest. Selle kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiantmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiantmed. See tähendab, et suurandmete süsteem peab saama ka ärisaladust sisalduvat teavet.

Kui suurandmete süsteemi õiguslikult ei asutata, siis tuleb vastutava töötlejaga sõlmida leping andmete edastamiseks. Sellisel juhul võib olla oht, et ei saa kõiki taimekaitsevahendite registrisse kantud andmeid. Samuti oleks see õiguslikult taimekaitsevahendite registri vastutavaja töötleja otsus, kui palju andmeid suurandmete süsteem saab. Põhimõtteliselt võib lähtuda siis üksnes avaandmete õiguslikust raamistikust. Avaliku teabe seaduse § 3(1) kohaselt on teabe taaskasutamine füüsilise või juriidilise isiku poolt sellise avaliku teabe kasutamine, mille üldist kasutamist ei ole seadusega või seadusega kehtestatud korras piiratud (avaandmed), ärilisel või mitteärilisel eesmärgil, mis ei lange kokku algse eesmärgiga, mille

jaoks see teave avalikke ülesandeid täites saadi või loodi. Põhimõtteliselt saab üksnes avaandmeid kasutada, kuid see loob riski andmete saamise ning nende kvaliteedi osas.

IT analüüsist on selgunud, et taimekaitseregister vajab ADS liidestust. Seega tuleks vastav andmevahetus õigusakti tasandil reguleerida ning täpsustada vajadusel andmete loetelu põhimääruses. IT analüüs on tehtud järgmine ettepanek: Andmebaasis olevad vigased turustuskohtade aadressid tuleb viia vastavusse ADS andmetega, kasutades näiteks Maa-ameti poolt pakutavaid geokodeerimise teenuseid. Turustuskohtade aadressides väljatoodud täpsustav info (nt. poe nimi) tuleb hoiustada andmebaasi andmetabelis eraldi väljal.

Samuti on tehtud IT analüüs ettepanek, et andmebaasis tuleb kasutusele võtta mäрге, mis annab lisainformatsiooni taimekaitsevahendi kasutatavuse kohta Eestis. ETKI hinnangul on Eestis kasutuses ainult 4% taimekaitsevahendite registris olevatest taimekaitsevahenditest ning mäрге Eestis kasutatavuse kohta oleks kindlasti vajalik suurandmete süsteemis. Selle ettepaneku toetamine eeldab tõenäoliselt andmete loetelu täpsustamist.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.12 Maakatastri analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/mis>

Avalik kasutajaliides: Maakatastri andmed - <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Andmed-ja-kaardid/Maakatastri-andmed-p117.html> ja kitsenduste andmed - <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Andmed-ja-kaardid/Kitsenduste-andmed-p32.html>, samuti on andmed kättesaadavad Geoportalis.

Maakataster on reguleeritud maakatastriseadusega, milles on sätestatud kogu andmekogu puudutav regulatsioon. Üldjuhul on registri seaduslik alus sätestatud mõnes eriseaduses ja selle alusel on Vabariigi Valitsusele või valdkonna eest vastutavale ministrile antud volitusnorm põhimääruse kehtestamiseks, siis suuremate või olulisemate andmekogude puhul on selleks välja töötatud eraldi seadus. Analoogne näide on Eesti rahvastikuregister, mida reguleerib rahvastikuregistri seadus. Maakatastriseadus sätestab maakatastri pidamise alused, katastri pidamise eesmärgi, katastriüksuste registreerimise korra, katastriandmete koosseisu ja nende töötlemise korra ning katastri finantseerimise korra. Maakataster on riigi põhiregister. Katastrit

peetakse ühtse ühetasandilise infotehnoloogilise andmebaasina ja kaartidena kogu Eesti territooriumi kohta. Maakatastri alamsüsteemid on kitsenduste infosüsteem ja vastav X-tee teenus.

Maakatastriseaduse järgi on katastri vastutav töötleja Maa-amet (edaspidi ka katastripidaja). Katastripidaja ülesandeks on katastrikande tegemine katastriüksuse moodustamiseks, andmete parandamiseks ja muutmiseks, kitsenduse ja maakasutusõiguse registreerimine ning maa hindamiseks vajalike andmete kogumine ja töötlemine. Katastripidaja ülesandeks on maaregistri algdokumentide ning kaartide kättesaadavuse ja säilivuse tagamine. Katastri volitatud töötleja on Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Maakatastriseaduse § 1(1) järgi on katastri pidamise eesmärk kinnisasja piiri ja ruumilist ulatust, maa väärtust, maa looduslikku seisundit ja maa kasutamist kajastava informatsiooni registreerimine katastris ning informatsiooni kvaliteedi, säilimise ja avalikkusele kättesaadavuse tagamine. Katastriandmed on aluseks ruumiandmeid sisaldavate infosüsteemide loomisel ja arendamisel.

Maakatastriseaduse § 5(1) sätestab andmete ristkasutuse põhimõtte, mille kohaselt andmete ristkasutus teiste andmekogudega toimub seaduse alusel või Vabariigi Valitsuse määratud juhtudel ja ulatuses. Sellisel juhul sõlmivad katastri vastutav töötleja ja ristkasutuses oleva andmekogu vastutav töötleja andmete ristkasutuse korraldamiseks lepingu. Seega eeldab maakatastri seadus, et kui ristkasutust tehakse, siis tuleb selleks igal juhul leping sõlmida. Üksnes andmekogu põhimääruses vastava kohustuse tekitamine ei oleks kooskõlas nimetatud maakatastriseaduse põhimõttega.

Põhimõtteliselt sätestab maakatastriseaduse § 6 eraldi juurdepääsu andmetele, kuid arvestades nimetatud seaduse väljatöötamise aega on selle sätte sisu pigem pärit pabermaailmast ning ei oma elektroonilise andmevahetusega seost. Nimelt sätestab vastav paragrahv, et katastriandmetega on võimalik tutvuda katastripidaja juures või katastripidaja veebilehel ja saada nendest väljavõtteid, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Katastriandmetest tehakse kinnitatud, sealhulgas digitaalselt kinnitatud, ja kinnitamata väljavõtteid. Tehingute andmebaasi andmetega võib tutvuda ja saada nendest väljavõtteid ainult maa hindaja hindamise läbiviimiseks, samuti riikliku statistika tegija ning avalik-õiguslikust juriidilisest isikust teadus- ja arendusasutus seadusega pandud avalik-õigusliku ülesande täitmiseks. Maa hindaja, kellel on võimaldatud tutvuda tehingute andmebaasi andmetega, on kohustatud esitama hindamise tulemused katastripidajale.

Selle sätte viimane lause piirab andmete saamist teatud isikute suhtes, kes võib tehingute andmebaasist andmeid saada ning on tõenäoliselt risk suurandmete süsteemile. Nimetatud sätte sisu ei ole ka kooskõlas avaliku teabe seaduse riskasutuse põhimõttega, mille kohaselt peaks andmekogu kasutama teise riigi andmekogu põhiandmeid ning mitte neid enam uuesti koguma. Kui tehingute andmeid on vaja ükskõik millise riigiasutuse ülesande täitmiseks, siis see ei pruugi olla üksnes avalik-õiguslik ning ta ei pruugi olla üksnes teadus- ja arendusasutus või riikliku statistika tegija. Samas on arusaadav seadusandja tahe kaitsta tehingutega võimalike

ostu-müügi hindu, kuid samas nii imperatiivne säte ei ole kooskõlas tänapäevaste tehnoloogiliste arendustega ning muutunud õigusruumiga. Samuti selline säte pärsib andmete kasutamist mõneks teiseks ülesandeks. Isegi maksusaladusi avaldatakse maksukorralduse seaduse alusel isikutele, kellel on ükskõik milline avalik ülesanne tuletatud õigusaktist. Teatav kaitse on seal antud üksnes parlamendi otsusega ning tuleks seda kaaluda käesoleval juhul.

Täiendavalt on maakatastriseaduses reguleeritud elektroonilist katastrit. Maakatastriseaduse § 15(1) järgi on elektrooniline kataster infosüsteem kinnisomandi ruumiandmete ja teiste katastripidamise eesmärgil kogutavate andmete haldamiseks, säilitamiseks ja avalikustamiseks, et tagada avalikkusele maa kohta ajakohased alusandmed. Elektroonilise katastri pidamisel järgitakse maakatastriseaduses sätestatud. Tehniliste võimaluste olemasolu korral tagab katastripidaja taotluste, dokumentide, kooskõlastuste ja andmete esitamiseks ning säilitamiseks ja katastriandmetest väljavõtete tegemiseks elektroonilise keskkonna. Katastriüksuse moodustamiseks vajalik teise haldusorgani kooskõlastus antakse elektroonilise katastri kaudu kümne päeva jooksul. Katastrisse andmete esitamise maht ja vorming reguleeritakse katastriüksuse moodustamise korraga, mille kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Seadus sätestab veel andmekvaliteediga seotud küsimusi. Maakatastriseaduse § 19(3) sätestab, et katastripidajal on õigus katastrimõõdistamise alusel katastriandmeid parandada. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt on katastripidajal õigus katastrimõõdistamiseta katastriandmeid parandada, kui on tuvastatud:

- 1) piiride ja asukoha täpsemad alusandmed;
- 2) erinevus geodeetilisest võrgust või aluskaardist;
- 3) konverteerimisviga;
- 4) viga katastrikande tegemisel.

Ülal nimetatud juhtudel juhtudel ei kaasata kinnisasja omanikku ja katastrikanne tehakse ametiülesande korras, kui katastriüksuse piir looduses ei muutu.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete töötlemiseks on vaja andmevahetus reguleerida suurandmete süsteemi ja maakatastri vahel. Kokku peavad leppima suurandmete süsteemi vastutav töötleja ja Maa-amet. Kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet, siis tuleb vastavas põhimääruses sätestada maakatastri kohustus andmed edastada. Andmete edastamise kohustus tuleneb avaliku teabe seaduse andmete ristkasutuse põhimõttest. Selle kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiantmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiantmed. See tähendab, et suurandmete süsteem peab saama ka ärisaladust sisalduvat teavet.

Kui suurandmete süsteemi õiguslikult ei asutata, siis tuleb Maa-ametiga sõlmida leping andmete edastamiseks. Sellisel juhul võib olla oht, et ei saa kõiki maakatastrisse kantud andmeid. Samuti oleks see õiguslikult Maa-ameti otsus, kui palju andmeid suurandmete

süsteem saab. Põhimõtteliselt võib lähtuda siis üksnes avaandmete õiguslikust raamistikust. Avaliku teabe seaduse § 3(1) kohaselt on teabe taaskasutamine füüsilise või juriidilise isiku poolt sellise avaliku teabe kasutamine, mille üldist kasutamist ei ole seadusega või seadusega kehtestatud korras piiratud (avaandmed), ärilisel või mitteärilisel eesmärgil, mis ei lange kokku algse eesmärgiga, mille jaoks see teave avalikke ülesandeid täites saadi või loodi. Põhimõtteliselt saab üksnes avaandmeid kasutada, kuid see loob riski andmete saamise ning nende kvaliteedi osas.

Õigusloomeliselt on vaja suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada maakataster andmeandjana.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## 5.13 Eesti topograafia andmekogu analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/etak>

Avalik kasutajaliides: [inspire.maaamet.ee](https://inspire.maaamet.ee)

Eesti topograafia andmekogu on asutatud ruumiandmete seaduse § 67 alusel, mille lõike 1 kohaselt Eesti topograafia andmekogu (edaspidi ETAK) on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, kuhu kantakse üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste andmed ning andmed, mis kirjeldavad nende nähtuste sisu, suhteid ja konteksti. Andmete uuendamine ETAK-is toimub topograafiliste andmete hõive kaudu. ETAK-isse kogutavate andmete koosseis, vastutav ja volitatud töötleja, andmeandjad ja andmete registreerimiseks esitamise korralduslikud küsimused sätestatakse ETAK-i põhimääruses. ETAK on asutatud ja selle põhimääruse on kinnitanud Vabariigi Valitsus 05.12.2013 määrusega nr 171 "Eesti topograafia andmekogu asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus" (edaspidi ka põhimäärus).

Põhimääruse § 2 lõike 1 kohaselt on ETAK-u vastutav töötleja Maa-amet ning põhimääruse § 2(1) lõike 1 kohaselt on ETAK-u volitatud töötleja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus. Mõlemate ülesanded ETAK-u pidamisel on loetletud paragrahvides § 2 ja § 2(1). Põhimääruse § 3 on täpsustatud andmekogu pidamise eesmärgid, selle lõike 1 kohaselt on ETAK-u pidamise eesmärk üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste (edaspidi topograafilised nähtused) andmete hõive ruumiandmete seaduse § 4 lõike 2 tähenduses, nende andmete alusel kaartide koostamine ja säilitamine ning kättesaadavuse tagamine. Lõike 2 kohaselt on ETAK-u ruumiandmete infrastruktuuri põhikomponendid. Andmekogus hallatavad andmed on ruumiandmed.

Põhimääruse § 5 on sätestatud andmete kaitse põhimõtted. ETAK-s sisalduvate andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks rakendatakse asjakohaseid organisatsioonilisi, füüsilisi ja infotehnoloogilisi turvameetmeid. ETAK-s sisalduvate andmete turvaklass on K1T2S1. Andmekogu turbeaste on keskmine (M).

Põhimääruses ei ole otseselt reguleeritud andmekogu juurdepääsu tingimusi nagu seda on tehtud teistes andmekogudes, küll aga sätestab § 11 andmete avalikustamise põhimõtted. Selle lõike 1 kohaselt topoandmete andmebaasi andmed ja kaardid avalikustatakse vastutava töötaja pakutavate otsingu- ja vaatamisteenuste kaudu. Tõenäoliselt on siin mõeldud ikkagi avaliku võrdu kaudu ostutatavat teenust, mitte infotehnoloogilist lahendust või X-tee teenust. Maa-ametile on antud põhimääruse § 11 lõike 2 kohaselt õigus avalikustada nii kehtiv kui ka ajalooline versioon.

Juurdepääsu regulatsioon on sätestatud ruumiandmete seaduse § 68, mis sätestab, et ETAK-i andmed avalikustatakse käesolevas seaduses sätestatud korras Eesti geoportaali kaudu. ETAK-i andmed tehakse teistele teabevaldajatele nendele õigusaktidega pandud või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks kättesaadavaks käesolevas seaduses sätestatud korras, vajaduse korral riigi infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu.

Samuti sätestab ruumiandmete seaduse § 69 olulise põhimõtte suurandmete süsteemi kontekstis. Nimelt selle sätte kohaselt olemasolevate ETAK-i andmete kasutamine on kohustuslik teabevaldajate andmekogude pidamisel, andmete töötlemisel ja ruumiandmete osutamisel juhul, kui teabe hõiveld või kasutamisel tuleb lähtuda topograafilistest ruumiandmetest. Sisuliselt kordab nimetatud põhimõtte avaliku teabe seaduse riskkasutuse põhimõtet, mis on sätestatud avaliku teabe seaduse § § 43(6) lõikes 2, mille kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed. Kuivõrd ETAK on reguleeritud ruumiandmete seaduse alusel ning on seotud osaliselt Eesti Geoportaaliga, siis seda reguleeriv INSPIRE direktiiv sätestab analoogse kohustuse (täpsemalt Eesti Geoportali analüüsiaruande juures).

Põhimääruse § 12 sätestab andmetete kasutuse andmist, mille kohaselt andmed antakse kasutusse tarkandmetena, digitaalselt või tardkujul kaartide ja plaanidena või ruumiandmekogumitena. Lõike 2 kohaselt andmete kasutusse andmisel tasuliste andme- ja võrguteenuste kaudu lähtutakse ruumiandmete seaduse § 73 lõike 3 alusel kehtestatud korrast. Nimetatud viide viitab keskkonnaministri 12.07.2018 määrusele nr 21 "Eesti topograafia andmekogu alusel loodud trükikaartide kasutusse andmise ja teenuste osutamise kord", mis sätestab tavatarbijale tasumäärad väljatrükkidele, mis on ETAK alusel loodud tardkujul kaartidest ja plaanidest ning digitaalkujul kaartidest.

Põhimääruse ülejäänud § 12 sätete kohaselt peab Maa-amet arvestust andmete kasutusse andmise aja, kasutusse antud andmete koosseisu ja andmete saajate üle. Teabevaldajale antakse õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingutega pandud kohustuste täitmiseks andmekogu

andmed tasuta kasutada. Maa-amet annab andmekogu andmetest kasutusse kehtiva versiooni või kokkuleppel andmete saajaga mõne ajaloolise versiooni.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete töötlemiseks on vaja andmevahetus reguleerida suurandmete süsteemi ja Maa-ameti vahel. Kokku peavad leppima suurandmete süsteemi vastutav töötleja ja Maa-amet. Kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet, siis tuleb vastavas põhimääruses sätestada Maa-ameti kohustus andmed edastada suurandmete süsteemi või sätestada andmete saamise õigus, mis lahendatakse tõenäoliselt X-tee kaudu. Andmete edastamise kohustus tuleneb avaliku teabe seaduse andmete riskasutuse põhimõttest. Selle kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed. See tähendab, et suurandmete süsteem peab saama ka ärisaladust sisalduvat teavet. Õigusloomeliselt on vaja suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada Maa-amet andmeandjana.

Kui suurandmete süsteemi õiguslikult ei asutata, siis tuleb Maa-ametiga sõlmida leping andmete edastamiseks. Sellisel juhul võib olla oht, et ei saa kõiki ETAK-isse kantud andmeid. Samuti oleks see õiguslikult Maa-ameti otsus, kui palju andmeid suurandmete süsteem saab. Põhimõtteliselt võib lähtuda siis üksnes avaandmete õiguslikust raamistikust. Avaliku teabe seaduse § 3(1) kohaselt on teabe taaskasutamine füüsilise või juriidilise isiku poolt sellise avaliku teabe kasutamine, mille üldist kasutamist ei ole seadusega või seadusega kehtestatud korras piiratud (avaandmed), ärilisel või mitteärilisel eesmärgil, mis ei lange kokku algse eesmärgiga, mille jaoks see teave avalikke ülesandeid täites saadi või loodi. Põhimõtteliselt saab üksnes avaandmeid kasutada, kuid see loob riski andmete saamise ning nende kvaliteedi osas ja avaandmete pinnalt tehtavate suurandmete süsteemi otsuste osas.

Samuti on Maa-ameti kodulehel avaldatud litsents, kui andmeid kasutab keegi muu. Selle 01.07.2018 litsentsi üldtingimuse kohaselt on litsentsilepingu (edaspidi "leping") esemeks on Maa-ameti (edaspidi "litsentsiandja") poolt Eesti topograafia andmekogu koosseisu kuuluvate ruumiandmete või nende väljavõtete ja koopiate (edaspidi andmed) kasutusõiguse andmine litsentsisaajale.

Litsentsisaajaks on füüsiline või juriidiline isik, kes andmeid kasutab. Andmete õiguspärase kasutamise eelduseks on litsentsisaaja nõustumine käesoleva lepingu tingimustega. Andmete autoriõigus kuulub Maa-ametile ning on kaitstud autoriõiguse seaduse, rahvusvaheliste autoriõiguse lepingute ning muude intellektuaalset omandit puudutavate seaduste ja lepingutega. Litsentsilepingule kohaldatakse Eesti Vabariigis kehtivaid seadusi.

#### Litsentsisaaja õigused:

- Lepinguga nõustumine annab litsentsisaajale õiguse andmeid kasutada tasuta, kasutaja valitud kõlbelisel eesmärgil, kooskõlas seaduste ja heade tavadega. Litsentsisaaja võib

teha andmetest tuletisi, sobitada andmeid kokku oma toodete või teenustega, kasutada andmeid ärilisel või mitte-ärilisel eesmärgil, andmeid edasi levitada.

- Litsentsisaaja võib lisaväärtusega varustatud andmeid levitades või publitseerides kohandada ning täiendada litsentsilepingu tingimusi, kuid käesoleva lepingu tingimused jäävad kehtima nende andmete suhtes, mis pärinevad Maa-ametist.

#### Litsentsisaaja kohustused:

- Litsentsisaaja kohustub andmete publitseerimisel ja edasi levitamisel viitama andmete päritolule, märkides ära litsentsiandja nime, andmestiku nimetuse ning andmete vanuse või väljavõtte kuupäeva. Näiteks:

Aluskaart: Maa-amet 2018

Maa-ameti ruumiandmed seisuga 02.07.2018 Ortofoto: Maa-amet 2018

Maa-ameti ortofotod 2016-2017 Kõrgusandmed: Maa-amet 2012-2017

Eesti põhikaart, Maa-amet 2018

Map data: Estonian Land Board 2018

- Litsentsisaaja kohustub andmete edasi levitamisel kaasa lisama käesoleva lepingu teksti või viite käesoleva lepingu tekstile.
- Litsentsisaaja kohustub oma toodetes või teenustes viite andmete päritolule eemaldama litsentsiandja kirjalikul nõudmisel.
- Vastutus  
Kasutaja nõustub andmeid kasutama kõigi selles esineda võivate ebatäpsustega. Maa-amet ei vastuta otsese ega kaudse kahju eest, mis võib tekkida tulenevalt andmete kasutamisest või võimatusest andmeid kasutada.  
Maa-amet püüab tagada andmete allalaadimisteenuse ning andmete regulaarse uuendamise mõistlikul viisil toimivana, kuid ei garanteeri nende toimimist igal võimalikul ajahetkel.

#### Vastutus:

- Kasutaja nõustub andmeid kasutama kõigi selles esineda võivate ebatäpsustega. Maa-amet ei vastuta otsese ega kaudse kahju eest, mis võib tekkida tulenevalt andmete kasutamisest või võimatusest andmeid kasutada.
- Maa-amet püüab tagada andmete allalaadimisteenuse ning andmete regulaarse uuendamise mõistlikul viisil toimivana, kuid ei garanteeri nende toimimist igal võimalikul ajahetkel.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## **5.14 Eesti Geoportaali analüüsiaruanne**



## Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/geoportaal>

Avalik kasutajaliides: <https://geoportaal.maaamet.ee>

Eesti Geoportaal on tugevalt seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE) (ELT L 108, 25.04.2007, lk 1–14). Täpsemalt on Eesti Geoportaal reguleeritud ruumiandmete seaduse § 16-18 alusel. Tegemist ei ole andmekoguga, milles töödeldakse iseseisvalt isikuandmeid, kuid sellisele tehnilisele lahendusele kohaldatakse avaliku teabe seadust, sest Eesti Geoportaal on Eesti siseriikliku õigusega asutatud ning selles töödeldav teave on avalik teave. Seetõttu on avaliku teabe seaduse sätted kohustuslikud ning kasutatakse andmekogule sarnast õigusliku terminoloogiat. Sama põhimõtte on sätestatud ruumiandmete seaduse § 1 lõikes 3, mis sätestab, et ruumiandmekogudele ja nende pidamisele kohaldatakse avaliku teabe seaduses andmekogude kohta sätestatud käesolevas seaduses sätestatud erisustega. Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadusega muudetakse antud säte kehtetuks. Selgituste kohaselt ruumiandmete seaduse § 1 lõige 3 sisaldab viidet avaliku teabe seadusele, mis ei ole vajalik, sest avaliku teabe seaduses sätestatud üldreeglid kohalduvad nagunii. Seetõttu nähakse ette selle kehtetuks tunnistamine.

Sama lahendus on kasutusel Eesti teabevärava eesti.ee puhul, mis iseseisvalt isikuandmeid ei töötle, kuid on tehniline lahendus, mis on seadusega asutatud, sest andmete edastamine nii Eesti Geoportaali ning Eesti teabeväravasse oleks kohustuslik kõigile teabevaldajatele. Siinkohal saab andmete riskasutus olla kohustuslik üksnes Eesti riigi haldusorganitele. Seaduses sätestatud juhul saab olla kohustuslik edastada ka andmeid füüsilistel isikutel, kuid käesoleva analüüsi kontekstis ei ole seda reguleeritud.

Eesti Geoportaal kasutab andmeid, mis on mõne teise andmekogu põhilandmed ning füüsilistel isikutel on läbi nende andmete edastamine kohustuslik (nt aadressiandmete süsteem).

Ruumiandmete seaduse § 16 kohaselt on Eesti geoportaal veebileht, mis võimaldab internetikeskkonnas keskset juurdepääsu ruumiandmetele ning nendega seotud teabele ja teenustele. Geoportaali infosüsteemi haldamise ja arendamise tagab Maa-amet. Eesti geoportaali ja selle infosüsteemi haldamise, arendamise ja kasutamise ning selle kaudu teabe kättesaadavaks tegemise nõuded ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega. Eesti geoportaali infosüsteemi vastutav töötleja ja volitatud töötleja määratakse nimetatud Vabariigi Valitsuse määruses. Vabariigi Valitsuse 26.08.2013 määruse nr 128 "Eesti geoportaali ja selle infosüsteemi haldamise, arendamise, kasutamise ning selle kaudu teabe kättesaadavaks tegemise nõuded ja kord" § 1 lõigete 1 ja 2 kohaselt on Eesti Geoportaali infosüsteemi vastutav töötleja on Maa-amet. Volitatud töötleja on Keskkonnaministeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Eesti Geoportaali asutamine on nõutav tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE) (ELT L

108, 25.04.2007, lk 1–14). Selle direktiivi kohaselt IV peatüki kohaselt nõutav, et liikmesriigid asutavad ruumiandmete jagamiseks võrguteenuse, mida käesoleval juhul täidab Eesti Geoportaal. Nimetatud direktiivi ja ruumiandmete seaduse § 17 kohaselt on kohustuslik liidestuda INSPIRE direktiivi lisades loetletud ruumiandmevaldkondadesse kuuluvate ruumiandmekogumite ja -teenustega seotud võrguteenused teeb teabevaldaja Eesti geoportaali kaudu kättesaadavaks kas riigi infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu või vahetult. See tähendab, et EL õiguse ja vastava siseriikliku õiguse kohaselt on riskastuse põhimõtte kohustuslik ning Eesti Geoportaali andmeid tuleb kasutuse võtta, kui neid on vaja oma ülesannete täitmiseks. Direktiiv rõhutab artikli 17 lõikes 1 andmesaajaid, kelle tegevus võib mõjutada keskkonda.

Ruumiandmekogumeid ja -teenuseid, mis ei kuulu INSPIRE direktiivi lisades loetletud ruumiandmevaldkondadesse, võib Eesti geoportaali kaudu kättesaadavaks teha juhul, kui nende ruumiandmekogumite ja -teenustega seotud võrguteenused vastavad käesoleva seadusega kehtestatud nõuetele, eelkõige metaandmete, koostalitlusvõime ja võrguteenuste kohta kehtestatud nõuetele.

Ruumiandmete seaduse § 18 kohaselt on Eestil kohustus tagada Eesti geoportaaliga liidestatud ruumiandmekogumite ja -teenustega seotud võrguteenuste kättesaadavaks tegemise Euroopa Liidu INSPIRE geoportaalile.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete ligipääsu tagab Vabariigi Valitsuse 26.08.2013 määruse nr 128 "Eesti geoportaali ja selle infosüsteemi haldamise, arendamise, kasutamise ning selle kaudu teabe kättesaadavaks tegemise nõuded ja kord" § 9 lõike 1 kohaselt vastutav töötleja. Nimetatud säte sätestab, et juurdepääsu infosüsteemile ja osutatavatele teenustele tagab vastutav töötleja ning geoportaali kaudu vahendatavatele teenustele tagab juurdepääsu teabehaldaja, arvestades käesolevas määruses sätestatud. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on eraldi rõhutatud avalikusele teabe tagamise kohustus. Selle kohaselt avalikkusele suunatud üldkasutatavad teenused on kõigile vabalt kättesaadavad, välja arvatud juhul, kui teabehaldaja on õigustatud määrama teisiti. Seega tuleb andmete töötlemiseks suurandmete süsteemi vastutaval töötlejal kokku leppida Maa-ametiga.

Teabele ligipääsu saanud isik on Eesti Geoportaali § 10 kohaselt geoportaali kasutaja. Geoportaali kasutaja on iga isik, kes kasutab geoportaalil pakutavaid teenuseid ja ruumiandmetega seotud teavet vastavalt oma vajadusele geoportaalil lubatud õiguste kohaselt.

Eriliselt on rõhutatud ruumiandmete seaduses ning selle aluseks olev INSPIRE direktiivi artikkel 17 lõigetes 1 ja 2, et iga liikmesriik võtab vastu meetmed ruumiandmekogumite ja -teenuste jagamiseks oma artikli 3 lõike 9 punktides a ja b nimetatud avaliku võimu kandjate vahel. Need meetmed võimaldavad nimetatud avaliku võimu kandjatel juurdepääsu ruumiandmekogumitele ja -teenustele ning vahetada ja kasutada neid kogumeid ja teenuseid selliste avalik-õiguslike

ülesannete täitmisel, mis võivad mõjutada keskkonda. Lõikes 1 sätestatud meetmed välistavad mis tahes piirangud, mis võivad kasutamisel põhjustada praktilisi takistusi ruumiandmekogumite ja -teenuste jagamisele.

Sama põhimõtet kordab ruumiandmete seaduse § 20, mis sätestab kuidas tuleb tagada ruumiandmekogumite ja -teenuste jagamine teabevaldajate ning Euroopa Liidu institutsioonide ja organitega. Selle paragrahvi lõike 1 kohaselt teabevaldajale õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingutega pandud kohustuste täitmiseks peavad ruumiandmekogumite andmed ja ruumiandmekogumite teenused olema talle tasuta kättesaadavad. Teabevaldajad võivad tasuta saadud andmeid kolmandale isikule edasi anda üksnes seaduses sätestatud juhtudel või tulenevalt litsentsi- või muudest lepingutest. Samuti sätestab nimetatud paragrahv eriolukorrad andmete töötlemisele.

Seega on võimalik suurandmete süsteemi andmeid edastada, kui vastav kohustus on suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis või kui õiguslikult otsustatakse asutada ilma seadusandliku raamita, siis andmevahetuskokkuleppe alusel. Samas kui vastav ülesanne tuleneks suurandmete süsteemile seadusest, siis on võimalik kasutada kõiki Eesti Geoportaali andmeid, sest ta täidaks riigi ülesandeid. Kui riigi ülesannet taga ei ole, on võimalik, et andmeid saadakse piiratud mahus (nt avaandmete regulatsiooni vaates).

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## **5.15 Veeinfosüsteemi (veeveeb) analüüsiaruanne**

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/VeeVeeb>

Avalik kasutajaliides: <https://veeveeb.envir.ee/vesi/>

Veemudelite infosüsteem (Veeveeb) on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas ja avalikkuse vajadustest tulenev veebipõhine infokeskkond ja modelleerimisvahend, mis on abiks veespetsialistidele otsuste langetamisel siseveekogude ja rannikumere majandamisel ning annab avalikkusele teavet veekogude seisukorra kohta. Veeveeb integreerib andmeid paljudest vee- ja keskkonnaobjektide andmekogudest.

Andmeid tuleb esitada Keskkonnaametile, sest nimetatud kohustus on sätestatud veeseaduse ning selle § 29(1) lõike 7 alusel, mis sätestab valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnormi määruse "Veekaitsevööndis karjatamise teatise andmekoosseis ja teatise esitamise kord" kehtestamiseks. Selle määruse § 2 sätestab, et kui karja suurus on 10 loomühikut ja enam, esitab karjatamist kavandav isik üks kord vegetatsiooniperioodil vähemalt 14 päeva enne karjatamise alustamist Keskkonnaameti veebilehe kaudu teatise.

Teatise andmed on sätestatud §-s 3, mille kohaselt tuleb esitada järgnevad andmed:

- 1) karjatamist kavandava isiku nimi ja registrikood või isikukood;
- 2) karjatamist kavandava isiku asukohta või elukohta aadress, e-posti aadress ja telefoninumber;
- 3) andmed karjatatavate loomade kohta, sealhulgas liik, maksimaalne isendite arv ja maksimaalne loomühikute arv;
- 4) informatsioon karjatamise alguse, kestuse ja lõpetamise kohta;
- 5) kavandatava tegevuse lühikirjeldus ja muu täpsustav teave karjatamise korraldamise kohta, sealhulgas loomade juurdepääs veekogule ning jootmise korraldamine;
- 6) karjatatava ala asukoht, mis märgitakse infosüsteemis Eesti põhikaardile;
- 7) teatise esitamise kuupäev.

Samuti sätestab ülalnimetatud määruse § 4, et kui teatisega esitatud andmed on muutunud, teavitab karjatamist kavandav isik sellest Keskkonnaametit viie tööpäeva jooksul arvates andmete muutumisest.

Õiguslikus mõttes on veeveebi puhul tegemist haldusorgani ja andmete esitaja jaoks tehniline lahendus, mis aitab haldusmenetlust efektiivsemalt läbi viia.

Veeveebi kaudu on võimalik esitada samuti vedelsõnniku laotamise taotlust. Nimetatud kohustus tuleneb Vabariigi Valitsuse 28.08.2001 määrusest nr 288 "Veekaitseõuded väetise- ja sõnnikuhoidlatele ning siloladustamiskohtadele ja sõnniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hoidmise nõuded<sup>1</sup>". Nimetatud määruse 3. peatükk sätestab sõnniku kasutamise korra ning § 12 lõike 1 kohaselt ei tohi sõnnikut laotada lumele ja külmunud maale. Üle 300 loomühiku loomi pidav isik (edaspidi loomapidaja), kes kasutab loomapidamishoones vedelsõnnikutehnoloogiat, või isik, kes lepingu alusel laotab 300-le loomühikule vastava koguse loomade vedelsõnnikut, koostab enne vedelsõnniku laotamist vedelsõnniku laotamisplaani, milles näidatakse laotatav vedelsõnniku kogus, laotusala pindala, laotamisviisid, laotusala põhjavee kaitstus, laotusalal asuvad pinnaveekogud ja veehaarded. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt vedelsõnniku laotamisplaani kinnitab enne vedelsõnniku laotamist Keskkonnaamet. Vedelsõnniku laotamisplaani kinnitatakse kolme aasta kohta. Vedelsõnniku koguse suurenemise puhul taotleb loomapidaja laotamisplaani muudatuse tegemist või esitab kinnitamiseks uue plaani. Loomapidaja peab laotamisplaani säilitama üks aasta pärast vedelsõnniku laotamisega. Uue veeseaduse kontekstis on vedelsõnniku laotamisplaani regulatsioon viidud § 162 lõigetes 1 ja 2, mille lõike 1 kohaselt vedelsõnniku laotamine koguses, mis vastab 400 või enamale loomühikule, on lubatud ainult Keskkonnaameti heaks kiidetud vedelsõnniku laotamise plaani alusel. Lõige 2 sätestab, et vedelsõnniku laotamise plaanis esitatavate andmete loetelu ning laotamisplaani esitamise ja menetlemise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Eelnõuga kaasas käiv rakendusakti kavandis ei nähtu, milliseid andmeid selles määruses on edaspidi nõutav esitada, kuid tõenäoliselt ei muudeta tänast andmete koosseisu. Rakendusaktid peaksid olema menetletud veeseaduse jõustumise ajaks, so 1. oktoobriks 2019.a.

Riigi infosüsteemi haldussüsteemi järgi on veeveeb liidestunud X-teega erinevate andmete vahetamiseks. Õiguslikult tekib küsimus, kas veeveeb ei peaks olema asutatud eraldi seadusega

või olema osa teisest tehnilisest lahendusest, mis on asutatud õigusaktiga, sest selles tegelikult töödeldakse isikuandmeid. Samas nendib riigi infosüsteemi haldussüsteem, et veeveeb ei ole iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses, vaid alaminfosüsteem Eesti Looduse Infosüsteemile (EELIS), mis on alaminfosüsteem Keskkonnaregistrile. Kuivõrd Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) ei ole asutatud seadusega, kuid samas Keskkonnaregister on asutatud keskkonnaregistri seadusega. Samas keskkonnaregistri seadus ega selle alusel kehtestatud õigusaktid ei tunne nimetatud andmekoosseise, seetõttu on võimalik kaheldada Riigi infosüsteemide haldussüsteemi kantud informatsiooni. Samuti ei ole keskkonnaregistri vastutav ega volitatud töötaja Keskkonnaamet. Tõenäoliselt keskkonnaregister võtab kogu oma valitsemisala andmekogudest informatsiooni ning töötleb seda iseseisvalt keskkonnaregistri seaduse alusel. Keskkonnaregistri pidamise eesmärk on ühendada kogu Keskkonnaministeeriumi valitsemisala andmed. Kui veeveebi andmeid käsitletakse keskkonnaregistri osana, siis tuleks andmeandjana käsitleda Keskkonnaregistrilt. Keskkonnaregistri vastutav töötaja on Keskkonnaministeerium.

Olenemata andmekogu iseseisvast õiguslikust tähendusest, on tegemist legitiimsete andmete töötusega, sest andmeid töödeldakse avaliku ülesande täitmiseks, mida ülalnimetatud määrused sätestavad. Andmete vastutav töötaja on Keskkonnaamet.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd andmete töötajaks on Keskkonnaamet, siis tuleb suurandmete süsteemi andmete esitamiseks kokku leppida nimetatud asutusega. Paraku pole veeveebil iseseisvat andmekogu põhimäärust ega vastavat seadusandliku raami, mis keelaks või piiraks andmete töötlemist. Seega kui suurandmete süsteem täidab avaliku ülesannet, siis võib suurandmete süsteemi edastada kõik andmed, mida veeveebis töödeldakse. Kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on võimalik saada üksnes avaandmeid. Kui hilisemas analüüsis selgub, et veeveebist edastatakse andmeid keskkonnaregistrisse, siis tuleb keskkonnaregistri õigusakti regulatsioonis vastav andmemudel kirjeldada ning sätestada, et veeveeb on andmeandja keskkonnaregistrile ning sellest edastatakse andmeid suurandmete süsteemi.

Kui suurandmete süsteem asutatakse õigusakti tasandil, siis on mõistlik andmete edastamise kohustus sätestada õigusakti tasandil või täiendava andmevahetuskokkuleppe alusel. Kui suurandmete süsteemi ei asutata õigusakti tasandil, siis tuleb andmete töötlemiseks saavutada avaandmete osas kokkulepe Keskkonnaametiga. Isikuandmeid sellisel juhul suurandmete süsteemi edastada ei saa.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## **5.16 Keskkonnaameti e-teenuste portaali analüüsiaruanne**

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/klis2>

Avalik

kasutajaliides: <https://klis2.envir.ee> ja <https://eteenus.keskkonnaamet.ee/?page=avaleht&act=avaleht&u=20190227174746>

Keskkonnaameti e-teenuste portaal (edaspidi ka portaal) on tehniline lahendus, mis ei ole andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Portaal on liidestunud X-teega 12.04.2012.a. Kuivõrd tegemist ei ole seaduse alusel asutatud andmekoguga, siis selles tehnilises lahenduses ei tohi tekkida ning salvestuda isikuandmeid. Seetõttu saab seda käsitleda nagu eesti.ee või Maaameti geoportaal.

Selles portaalis tekkivate andmete vastutav töötaja on Keskkonnaamet. Samas RIHA järgi on vastutav töötaja Keskkonnaministeerium. Tõenäoliselt on siin seotud ka Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (arenduse ja hoolduse osas). Samas võib eeldada, et õiguslikult on neid andmeid vaja siiski Keskkonnaametil, siis on siiski andmete vastutav töötaja Keskkonnaamet. Keskkonnaamet on loonud oma seadustest tulenevate ülesannete täitmiseks ja haldusmenetluse läbiviimiseks elektroonilise tehnilise lahenduse, milles viiakse läbi erinevat liiki haldusmenetlusi. Kuivõrd kogu sisuline (materiaalõigus) tuleneb seadustest (menetluste tingimused, alused ja kord), siis haldusmenetluse elektrooniliseks läbiviimiseks on vajalik portaali kasutamiseks sõlmida Keskkonnaametiga leping. Lepingu eesmärk on laiendada haldusmenetluse seaduses olevaid põhimõtteid, näiteks annab lepingu sõlminud isik nõusoleku põhimõtteliselt suhelda üksnes portaali kaudu. Tõenäoliselt on sellise lepingu vajadus tulnud pikka aega muutmata haldusmenetluse seadusest, mille kohaselt puudus väga kaua aega elektroonilist haldusmenetlust puudutavad sätted. Näiteks ei tundnud haldusmenetluse seadus digitaalset templit, kui haldusorgani kinnitusvahendit haldusakti kehtivuse tagamiseks. Samuti puudusid elementaarsed õigused edastada elektrooniline haldusakt isiku e-posti aadressile, sest vana seaduse kohaselt oli see ainult võimalik siis, kui aadressaat oli selleks andnud nõusoleku. Neid näiteid on veelgi, kus haldusmenetluse seadus oli sisuliselt läbi mõtlemata ja kaasajastamata, arvestades tänapäevaseid tehnoloogilisi lahendusi ning kasutajate vajadusi. Seeõttu on tõenäoliselt Keskkonnaamet kasutajalepingus reguleerinud õigusi ja kohustusi, mida on vaja, et läbi viia elektrooniline haldusmenetlus. Sarnase lepingu võib leida näiteks MTA e-teenuseid kasutades.

Lepingu eesmärk on Kliendile (haldusmenetluses aadressaat) võimaldada õigusaktides ettenähtud keskkonnatasu deklaratsioonide, keskkonnakasutuse aruannete ja muude keskkonnakasutusega seotud dokumentide koostamine ja esitamine ning keskkonnatasu arvutuste esitamine Keskkonnaametile elektroonilisel teel, kasutades selleks interneti kaudu kasutatavat digitaalset keskkonda e-keskkonnaamet. E-keskkonnaameti kasutajaks on Klient, kes on sõlminud Lepingu elektrooniliselt e-keskkonnaametisse esmakordsel sisenemisel või paber kandjal Keskkonnaametis.

RIHA järgi on portaali pidamise eesmärk keskkonnakasutusega seotud lubade, litsentside, tunnistuste ja saatekirjade taotluste menetlemine, nende andmine ning nende menetlemise ja

andmise üle arvestuse ja aruandluse pidamine, nende menetlemise ja andmise üle järelevalve võimaldamine. Väljastatud lubade, litsentside, tunnistuste ja saatekirjadega seotud aruannete ning keskkonnatasude arvutuste/deklaratsioonide menetlemine ja esitamise üle arvestuse pidamine.

Lepingus reguleeritakse ka esindusõigusega seonduvaid küsimusi. Näiteks lepingu punkti 2.1 järgi on Kliendil õigus volitada füüsilist isikut kasutama Kliendi nimel e-keskkonnaametit peakasutajana või tavakasutajana. Peakasutajana volituste andmine annab volitatule edasivolituse õiguse tavakasutaja volituste andmiseks. Volituste lõppemisest on Klient kohustatud koheselt kirjalikult või e-keskkonnaameti kaudu informeerima Keskkonnaametit. Eesmärk on kokku leppida, kes on näiteks juriidilise isiku esindaja, kellele tuleb haldustoimingud ja haldusaktid edastada. Samuti on oluline, kellel on õigus isiku nimel haldusorganiga suhelda, sest see isik tekitab oma otsustega teisele isikule õigusi ja kohustusi. Näiteks täpsustab lepingu punkt 2.5 haldusakti teatavakstegemise viise ning millisel viisil tuleb Keskkonnaametiga suhelda. Selle punkti kohaselt on Klient kohustatud tutvuma ja esitama dokumendid vastavalt e-keskkonnaameti dokumentide koostamiseks ja edastamiseks kehtestatud elektroonilise dokumendi formaadile ja nõuetele.

Lepingu punktis 2.4 on säilinud veel haldusmenetluse seaduse §-s 5 sätestatud vormivabaduse põhimõte, mille kohaselt haldusmenetlus on üldjuhul vormivaba, kui seadusega ei ole sätestatud piirangut või reglementi, mis piiraks vormivabaduse põhimõtet. Iseenesest on vormivabaduse piiramine ka see põhimõte, mille kohaselt ei ole lubatud paber kandjal dokumente esitada. Lepingu punkti 2.4 kohaselt on see lubatud, sest selle kohaselt on Klient kohustatud aktsepteerima Keskkonnaameti nõuet esitada vajadusel esitatud dokumendid täiendavalt paber kandjal.

Suurandmete süsteemi kontekstis on oluline, et paber kandjal esitatud dokumendid või selles sisalduvad andmed salvestatakse Keskkonnaameti juures. Kuivõrd tegemist on haldusmenetluse läbiviimisega, on tõenäoline, et siiski haldusmenetluse tulemid säilivad andmekoguna avaliku teabe seaduse tähenduses ning tuleks täiendavalt analüüsida, kas tegemist ei ole siiski õiguslikus mõttes andmekoguga. Kui tal on andmekogu tunnused (nt andmeid säilitatakse elektrooniliselt, ta on X-teega ühendatud jne), siis tuleks see andmekogu seadustada. See võimaldab vähemalt loobuda selliste lepingute sõlmimisest ning sellega kaasnevast töökoormusest.

Leping sisaldab ka erinevaid Keskkonnaameti õigusi ja kohustusi:

- 3.1. Keskkonnaamet on kohustatud tagama e-keskkonnaameti kaudu edastatud andmete turvalisuse ning nendes sisalduva ärisaladuse ja maksusaladuse hoidmise.
- 3.2. Keskkonnaamet on kohustatud arhiveerima ja säilitama Kliendi poolt e-keskkonnaameti kaudu edastatud dokumente, kusjuures Keskkonnaametil on õigus kasutada nimetatud dokumente Kliendi poolt tehtud korralduste tõendamiseks.

- 3.3. Keskkonnaamet jätab endale õiguse edastada klienti puudutavad andmed isikule, kes töötleb andmeid seadusega ettenähtud kohustuse täitmiseks või isikule, kellel on selleks seaduslik õigus.
- 3.4. Keskkonnaamet on kohustatud aktsepteerima kliendi poolt esitatud dokumente ja lugema need esitatuks e-keskkonnaameti poolt fikseeritud ajal.
- 3.5. Keskkonnaamet on kohustatud kehtestama tingimused dokumentide koostamiseks ja esitamiseks ning tagama nende kättesaadavuse Keskkonnaameti veebilehel.
- 3.6. Keskkonnaamet on kohustatud aktsepteerima e-keskkonnaameti kaudu Keskkonnaametile esitatud dokumenti, kui see on koostatud ja esitatud kasutajajuhendis seatud tingimuste kohaselt ja vastab elektroonilise dokumendi formaadile ja nõuetele.
- 3.7. Keskkonnaamet on kohustatud lugema dokumendi õigeaegselt esitatuks Keskkonnaameti infosüsteemist põhjustatud infotehnoloogilise tõrke korral.
- 3.8. Keskkonnaameti on õigus nõuda vajadusel dokumendi täiendavat ja/või lisadokumentide esitamist paber kandjal.
- 3.9. Keskkonnaametil on õigus Kliendi poolt Lepingu rikkumise korral keelduda Kliendile Lepingus nimetatud e-keskkonnaameti teenuse osutamisest või lõpetada Kliendiga Leping.
- 3.10. Keskkonnaametil on õigus muuta e-keskkonnaameti kasutamise tingimusi teavitades sellest klienti ning täiendada või muuta pakutavate teenuste loetelu.

Punkti 3.3 kohaselt on Keskkonnaametil õigus edastada andmeid isikule, kes töötleb andmeid seadusega ettenähtud kohustuse täitmiseks või isikule, kellel on selleks seaduslik õigus. Põhimõtteliselt dubleerib antud põhimõtte andmete ristkasutuse põhimõtet ja isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud põhimõtteid. Punkti 3.1 kohaselt peab Keskkonnaamet teatud teabe tunnistama asutusesiseseks (avaliku teabe seaduse põhimõtte).

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd andmete töötlejaks on Keskkonnaamet, siis tuleb suurandmete süsteemi andmete esitamiseks kokku leppida nimetatud asutusega. Paraku pole portaalil iseseisvat andmekogu põhimäärust ega vastavat seadusandliku raami, mis keelaks või piiraks andmete töötlemist. Samuti ei piira andmete töötlemist Kliendiga sõlmitav leping. Seega kui suurandmete süsteem täidab avaliku ülesannet, siis võib suurandmete süsteemi edastada kõik andmed, mida nimetatud portaalil töödeldakse. Kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on võimalik saada üksnes avaandmeid.

Kui suurandmete süsteem asutatakse õigusakti tasandil, siis on mõistlik andmete edastamise kohustus sätestada õigusakti tasandil või täiendava andmevahetuskokkuleppe alusel. Kui suurandmete süsteemi ei asutata õigusakti tasandil, siis tuleb andmete töötlemiseks saavutada avaandmete osas kokkulepe Keskkonnaametiga. Isikuandmeid sellisel juhul suurandmete süsteemi edastada ei saa.



Samuti tuleks täiendavalt analüüsida, kas portaal on õiguslikus mõttes siiski andmekogu. Sellisel juhul tuleks see seadusega asutada ning kehtestada põhimäärus. Sellisel juhul saaks näiteks suurandmete süsteemi põhimääruses või muus õigusaktis sellele õiguslikult viidata. Nii kaua kui seda tehtud ei ole tuleb igasuguse õigusloomelise algatuse puhul viidata Keskkonnaametile, kes on kohustatud andmeid suurandmete süsteemi edastama.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## 5.17 EstHUB (satelliidiandmete jagamise süsteem) analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: <https://ehdatahub.maaamet.ee/dhus/#/home>

ESTHubi ei ole Eesti siseriikliku õiguse kohaselt asutatud ega reguleeritud, vaid on peamiselt loodud Euroopa Liidu vastava õiguse alusel. Vastavalt Maa-ameti ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse vahel sõlmitud koostöölepingule on Maa-ameti juurde riiklik satelliidiandmete keskus ESTHub. Selline koostöölepe on eraldiseisva õigusliku tähendusega, kuid ei oma otsest puutumust selle lepingust väljapoole isikute suhtes. Kohalik ESTHub hakkab töötleva ja vahendama Euroopa Liidu kaugseire programmi Copernicus raames orbiidile saadetud Sentinel satelliitidelt pärit andmeid. ESTHub-i välja arendamiseks on saadud vahendeid Euroopa Liidu struktuurifondist 430 000 euro ulatuses.

ESTHub kogub Eesti huviala kohta Sentinel ja Landsat 8 andmeid ning pakub nende andmete kiiret alla laadimist. ESTHub kasutab andmete alla laadimiseks peamiselt riikidele mõeldud andmete alla laadimise portaali (ColHub). Sellele on ESTHubil ligipääs tänu lepingule Euroopa Kosmoseagentuuriga, mille sõlmis EAS 2016. aastal. Kui tavaliselt on kasutajad harjunud Open Access Hub-st andmeid alla laadima, siis ESTHub pakub märgatavalt kiiremat andmete kätte saamise võimalust. ESTHub rakendab andmete konfidentsiaalsusele, tervikusele ja käideldavusele ISKE klassi K2T2S2. ISKE klassi täiendav regulatsioon on sätestatud Vabariigi Valitsuse 28.02.2008 määrusega nr 58. Seega on ESTHub siseriikliku õiguse kohaselt seotud üksnes kahe lepinguga ning vastava Euroopa Liidu õigusega.

Copernicus programmi raames kogutud Sentinel, aga ka tuumikteenuste andmed, on tasuta kättesaadavad (osadel tuumikteenustel on küll piirangud) ning eesmärgiks on seeläbi soodustada kaugseire andmete kasutust väga erinevates sektorites. Küll aga on iga riik ise vastutav selle eest, kuidas tema riigi asutused ja ettevõtted neid andmeid mugavamalt ja paremini kasutada saaksid. Lisaks andmete kättesaadavaks tegemisele on plaanis ESTHubi juurde luua ka andmete töötlusvõimekus. See tähendab seda, et kasutaja saab teha temale sobiva andmetöötluse ESTHubi serveris, kus asuvad ka Sentinel andmed, ning ei pea ise

investeerima andmete ladustamiseks ja töötlemiseks vajaminevasse riistvarasse. Selline lähenemine võimaldab kaugseire andmetel põhinevaid teenuseid arendada ka siis, kui endal puudub vastav riistvara.

ESTHub-i kaudu jagatavad Sentinel missioonide andmed on kõigile kasutajatel tasuta kättesaadavad, küll aga on andmetöötluskeskkond hetkel mõeldud kasutamiseks ainult riigiasutustele ja riigiasutustele teenuseid välja arendavatele ettevõtetele.

Kuivõrd IT analüüsis on tuvastatud, et eelnevas analüüsis on tuvastatud, et SATIKAS kasutab hetkel satelliitpilte otse Euroopa Kosmoseagentuurist ilma ESTHubi vahendusega, siis võib eeldada, et neid samu andmeid võib kasutada teiste ülesannete täitmiseks, mis tulenevad õigusaktidest. Samas, kuivõrd SATIKA puhul saadakse andmeid Euroopa Kosmoseagentuurist otse ilma ESTHubi vahendusega, siis suurandmete süsteemi kontekstis kehtivad nende andmete kasutamisele täiendavad reeglid ([https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel Data Legal Notice](https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel_Data_Legal_Notice)). Seega, kui andmeid saadakse mitte SATIKA kaudu, vaid ESTHubi kaudu, kohalduksid sellele õiguslikule suhtele samad põhimõtted nagu SATIKA andmete kasutamise puhul. Copernicus Sentineli (sh SATIKA ja ESTHubi) andmete ja teenusteabe kättesaadavus ja kasutamine on reguleeritud täiendavalt ELi õigusaktidega, mille kohaselt kasutajatel on vaba, täielik ja avatud juurdepääs Copernicus Sentineli andmetele ja teenusteabele ilma selgesõnalise või kaudse garantiita, sealhulgas kvaliteedi ja sobivuse osas mis tahes eesmärgil.

ELi õiguse kohaselt antakse tasuta juurdepääs Copernicus Sentineli andmetele ja teenusteabele järgmiseks kasutuseks, kui see on seaduslik. Seaduslikuks tegevuseks loetakse:

- a) paljundamist;
- b) levitamist;
- c) üldsusele edastamist;
- d) kohandamist, muutmist ja kombineerimist muude andmetega ja teabega;
- e) punktide a – d kombinatsiooni.

Kuivõrd suurandmete süsteemi pidamise eesmärk on tõenäoliselt vähemalt levitamine ja kohandamine, muutmine ja kombineerimine muude andmete ja teabega, et see üldsusele edastada, siis on suurandmete süsteemis nende andmete eesmärgipärasus tagatud. Samuti on kindlam eesmärgipärasus olemas, kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet.

Samas rõhutab vastav ELi regulatsioon, et ette on nähtud konkreetseid juurdepääsu ja kasutamise piirangud juhtudel, kui on tegemist julgeoleku küsimustega, kolmandate isikute õiguste kaitsega või teenuse katkemise riskiga. Kasutades Sentineli andmeid või teenuseteavet, tunnistab kasutaja, et need tingimused on tema suhtes kohaldatavad ja et kasutaja loobub kahjunõuetest Euroopa Liidu ja nimetatud andmete ja teabe pakkujate vastu. Selle loobumise ulatus hõlmab kõiki vaidlusi, sealhulgas lepinguid ja kahjunõudeid, mis võidakse esitada kohtus, vahekohtus või mis tahes muus vaidluste lahendamise vormis.

Kui suurandmete süsteem edastab üldsusele või levitab Copernicus Sentineli andmeid ja teenindusteavet, on suurandmete süsteemil kohustus teavitada sellest andmete ja teabe saajaid, täpsemad teavituse viisid on kirjeldatud nende andmete kasutamise reeglites ([https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel Data Legal Notice](https://sentinel.esa.int/documents/247904/690755/Sentinel_Data_Legal_Notice)).

IT analüüsis on tehtud järeldus, et ESTHubi andmed tuleb kasutusele võtta suurandmete süsteemis. ESTHub on üheks põldude kaugseire korraldamise eelduseks. Kaugseire on vajalik täpsemaks põllutööde planeerimiseks nii ühe põllu, kui põllumassiivide piires. Satteliitideinfo on juba täna kasutusel juba mitmetes põllumajandustarkvarades ja on enda kasulikkust tõestanud. PRIA kasutab täna satelliitpilte rohemassiindeksi arvutamiseks, kuid seda ilma ESTHubi vahendusega. PRIA-l on plaan viia satelliitpiltide info haldamine ja töötlemine viia ESTHubi 2019. aasta jooksul.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd ESTHub ei ole iseseisvalt andmekogu Eesti siseriikliku õiguse tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maa-ameti juurde riiklik satelliitandmete keskusega ESTHubiga. Samas sisalduvad täiendavad nõuded EL õiguse tasemel, mis on välja toodud ülalnimetatud analüüsis. Näiteks tuleb andmete kasutamiseks esitada vastavasisuline teave ning vajaduse korral tõendada andmete kasutamise eesmärki. Õigusloomeliselt, kui suurandmete süsteem asutatakse seadusega, siis tuleb andmekogu reguleerivas õigusaktis sätestada, et ESTHub on üks andmeandja suurandmete süsteemile. Kui suurandmete süsteemi õiguslikult ei asutata, siis tuleks vastav kokkulepe teha iseseisva andmevahetuslepinguga.

IT analüüsist on selgunud ESTHubi andmete võimalikud rakendused näiteks taimekasvatuse valdkonnas, mis võiks olla üks osa suurandmete süsteemi pidamise eesmärkidest. Näiteks kaugseire põllutööde teostamise osas (niitmise ja harimise kontrollimine) ilma kohapealse kontrollita või põllukultuuri tuvastamine ilma kohapealset kontrolli tegemata või rohemassiindeksi arvutamine ja selle põhjal põllutööde planeerimine.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras.

## **5.18 Keskkonnaotsuste infosüsteemi (KOTKAS) analüüsiaruanne**

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/kotkas.70009445>

Avalik kasutajaliides: <https://kotkas.envir.ee>

Keskkonnaotsuste infosüsteem (edaspidi ka KOTKAS) on asutatud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse alusel, mille § 40(1) kohaselt on andmekogu pidamise eesmärk: 1) lihtsustada

keskkonnakomplekslubade ja kiirgustegevuslubade taotlemist ja menetlemist, loaga seotud seire-, aruandlus- ja muude kohustuste täitmist ning kogutud andmete säilitamist, kasutamist ja kättesaadavust ja 2) kiirgusallikate ja tuumamaterjali ohutuse ning füüsilise kaitse tagamine. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt on antud valdkonna eest vastutavale ministrile õigus kehtestada infosüsteemi põhimäärus ning lõike 3 kohaselt on kiirgusallikate ja tuumamaterjali kohta käivad andmed on keskkonnaotsuste infosüsteemis mõeldud asutusesiseseks kasutamiseks. See tähendab, et tegemist ei ole avaliku teabega avaliku teabe seaduse tähenduses, kuid ei piira riskasutuse põhimõtet, kui andmeid soovib mõni avaliku ülesannet täitev astus või selle ülesannete täitmiseks arendatud andmekogu. KOTKAS on liidestunud X-teega 28.11.2016.

KOTKAS on asutatud keskkonnaministri 29.06.2017 määrusega nr 20 "Keskkonnaotsuste infosüsteemi asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus" (edaspidi käesoleva analüüsi kontekstis põhimäärus). Selle põhimääruse § 2 ja § 3 sätestab, et KOTKAS-e vastutav töötaja on Keskkonnaamet ning volitatud töötlejad on Keskkonnaagentuur ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus. Asutustel on ülesanded jaotatud nimetatud paragrahvide järgi. Suurandmete süsteemi arendamise ning liidestamise kontekstis on oluline, kes jagab või otsustab KOTKASe ligipääsu küsimuse.

Nimetatud küsimust reguleerib põhimääruse § 13, mis sätestab põhimõtted juurdepääsu andmekogule ning andmekogusse kantud andmetele. Lõike 1 kohaselt andmekogusse kantud andmed on avalikud seadusega sätestatud ulatuses. Andmekogu andmetele võimaldatakse juurdepääs kooskõlas avaliku teabe seadusega ja isikuandmete kaitse seadusega. Tegemist on üsna tavapärase sättega, mis dubleerib avaliku teabe seaduse ja isikuandmete kaitse seaduse kohaldatavust. Kuivõrd otseselt viited valed ei ole, siis on vajalik nimetatud säte õigusselguse tagamiseks. Suurandmete süsteemi kontekstis selles sättes olulisi taksistusi ei ole, kui suurandmete süsteem peaks täitma avaliku ülesannet. Kui mitte, siis tuleb kohaldada regulatsiooni, mille kohaselt on teatud andmed tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks. Põhimääruse § 13 lõige 2 täpsustab, millisel juhul andmed avalikustatakse ning selle sätte kohaselt andmekogusse kantud avaandmed avalikustatakse vastutava ja volitatud töötleja veebilehel masinloetaval kujul, kui neile ei ole seaduses või seaduse alusel kehtestatud õigusaktis sätestatud juurdepääsupiirangut.

Põhimääruse § 13 lõiked 4 ja 5 sätestavad olukorra, kui juurdepääs antakse töö- või teenistusülesannete täitmiseks ning püsivalt, näiteks tulevikus suurandmete süsteemile. Nende sätete kohaselt juurdepääs andmekogusse kantud andmetele on vastutava ja volitatud töötleja ametnikel ja töötajatel neile teenistus- või töökohustuste täitmiseks vajalikus mahu, mille ulatuse määrab vastutav töötleja. Juurdepääs andmekogu andmetele võimaldatakse juurdepääsuõiguse andmisega või andmete väljastamisega. Nendest sätetest võib välja lugeda, et juurdepääsu otsustab Keskkonnaamet. Andmevahetuse ja ristkasutuse põhimõtet on korratud täiendavalt põhimääruse § 10 lõikes 1, mille järgi andmevahetus teiste andmekogudega toimub riigi infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu avaliku teabe seaduse § 43(9) lõike 1 punkti 5 alusel kehtestatud õigusakti kohaselt.

KOTKAS suhtleb mitmete riigi teiste andmekogudega. Näiteks on sätestatud põhimääruse § 10 lõikes 2, et andmeid saadakse järgmistest riigi andmekogudest:

- 1) äriregister – juriidilise isiku esindusõiguse andmed;
- 2) rahvastikuregister – füüsilise isiku andmed;
- 3) aadressiandmete süsteem – aadressiandmed;
- 4) keskkonnaregister – veekogude, -kogumite, paisude, suublade ja väljalaskmete andmed;
- 5) objekti kontrollimise andmekogu süsteem – keskkonnajärelevalve objekti kontrollimise andmed;
- 6) e-riigikassa – andmed tasutud riigilõivu kohta;
- 7) maksukohustuslaste register – keskkonnatasude deklaratsioonil oleva maksukohustuse suuruse ja maksumaksja andmed.

Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt on jäetud täiendav võimalus, et kui andmeid ei ole võimalik saada ülal nimetatud andmekogudest. Vastav õigusnorm sätestab, et andmekogu vastutaval ja volitatud töötajal on lubatud seadusega või seaduse alusel antud õigusaktiga talle pandud ülesannete täitmiseks esitada päringuid ja saada andmeid ülal nimetatata riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudest või infosüsteemidest.

Käesoleva suurandmete süsteemi kontekstis on oluline, kuidas on tagatud KOTKAS-sse kantud andmete kaitse. Nimetatud küsimust reguleerib põhimääruse § 6, mille kohaselt andmekogu andmete kaitse hõlmab:

- 1) käideldavust, tagades andmete kättesaadavuse;
- 2) terviklust, välistades andmete tahtmatu või tahtliku volitamata muutmise;
- 3) konfidentsiaalsust, kaitstes andmeid volitamata töötlemise eest.

Sama paragrahvi lõike 2 ja 3 kohaselt andmekogu andmete käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse tagamiseks rakendatakse asjakohaseid organisatsioonilisi, füüsilisi ja infotehnoloogilisi turvameetmeid. Andmekogusse kantud andmete turvaklass on K2T2S2 ja turbeaste on M.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete töötlemiseks on vaja andmevahetus reguleerida suurandmete süsteemi ja Keskkonnaameti vahel. Kokku peavad leppima suurandmete süsteemi vastutav töötleja ja Keskkonnaamet. Kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet, siis tuleb vastavas põhimääruses sätestada Keskkonnaameti (KOTKAS-e) kohustus andmed edastada suurandmete süsteemi või sätestada andmete saamise õigus, mis lahendatakse tõenäoliselt X-tee kaudu. Samasugune lahendus on tehtud KOTKAS-e enda põhimääruse § 10 lõikes 2. Andmete edastamise kohustus tuleneb avaliku teabe seaduse andmete riskasutuse põhimõttest. Selle kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed. See tähendab, et suurandmete süsteem peab saama ka ärisaladust sisalduvat teavet. Õigusloomeliselt on vaja suurandmete süsteemi põhimääruses või muus õiguslikus regulatsioonis sätestada KOTKAS andmeandjana.

Kui suurandmete süsteemi õiguslikult ei asutata, siis tuleb Keskkonnaametiga sõlmida leping andmete edastamiseks. Sellisel juhul võib olla oht, et ei saa kõiki KOTKAS-sse kantud andmeid. Samuti oleks see õiguslikult Keskkonnaameti otsus, kui palju andmeid suurandmete süsteem saab. Põhimõtteliselt võib lähtuda siis üksnes avaandmete õiguslikust raamistikust. Avaliku teabe seaduse § 3(1) kohaselt on teabe taaskasutamine füüsilise või juriidilise isiku poolt sellise avaliku teabe kasutamine, mille üldist kasutamist ei ole seadusega või seadusega kehtestatud korras piiratud (avaandmed), ärilisel või mitteärilisel eesmärgil, mis ei lange kokku algse eesmärgiga, mille jaoks see teave avalikke ülesandeid täites saadi või loodi. Põhimõtteliselt saab üksnes avaandmeid kasutada, kuid see loob riski andmete saamise ning nende kvaliteedi osas. Nende andmete edastamise keelt, mis ei ole avalikud on reguleeritud põhimääruse §-s 13 ning osaliselt kordab seda keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 40(1) lõige 3, mille kohaselt kiirgusallikate ja tuumamaterjali kohta käivad andmed on keskkonnaotsuste infosüsteemis mõeldud asutusesiseseks kasutamiseks.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## 5.19 Põllumajandusmasinate telemeetriaandmete analüüsiaruanne

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **puudub**

Tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses, vaid põllumajandusmasinate andmetega, mis tekivad nende kasutamise käigus. Tänapäevased masinad on varustatud tarkvaralise lahendusega, mis salvestavad kogu temaga tehtud soorituste käigus. See tähendab, et tagantjärele on võimalik analüüsida täppisteaduse tasemel, mis hetkel ja mida konkreetne masin tegi. Sellised andmed tekivad põllumasinaid puudutava ISO standardi järgi (ISO 11783), mis sätestab nõuded põllumasinate seotud andmevahetuse ja andmestruktuuride osas. Nõuded on kirjeldatud nii füüsiliste, kui ka loogiliste kihtide osas.

Õiguslikus mõttes ei ole tegemist reguleeritud valdkonnaga, mida riik korraldab. Tegemist on erasektori algatusega, mille andmetele on loodud ühtne standard. Seetõttu ei ole üheski muus Eesti siseriiklikus õigusaktis seda täiendavalt reguleeritud ning seetõttu puudub sisuliselt kehtiv õiguslik olukord. Samas on kaheldav, et kas Eesti siseriiklikus õiguses saaks reguleerida põllumasinate tootjatele esitatavaid nõudeid.

Juhul, kui Eesti riik näiteks reguleeriks mõnes siseriiklikus õigusaktis seda, milliseid konkreetseid andmeid peavad põllumasinate tootjad esitama, siis oleks see suure tõenäolisega tehniline norm Euroopa Liidu mõistes. Direktiivi (EL) 2015/1535 kohaldatakse kõigile tehniliste normide eelnõudele. Direktiivi kohaselt on „toode” iga tööstuslikult valmistatud toode ja

põllumajandustoode, kaasa arvatud kalandustoode. Teenustega seondult kohaldatakse direktiivi ainult infoühiskonna teenustele, mis on määratletud kui iga teenus, mida osutatakse tasu eest, vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel. Tehniliste normide alla kuuluvad:

- tehnilised kirjeldused;
- muud nõuded;
- teenuseid käsitlevad nõuded;
- eeskirjad, millega keelatakse toote valmistamine, importimine, turustamine või kasutamine või millega keelatakse teenuse pakkumine või kasutamine või teenust pakkuva ettevõtte rajamine.

Direktiivi (EL) 2015/1535 kohaselt peavad liikmesriigid teavitama komisjoni igast tehnilise normi eelnõust enne selle vastuvõtmist. Alates eelnõust teatamise kuupäevast võimaldab kolme kuu pikkune ooteaeg, mille jooksul ei tohi teavitav liikmesriik kõnealust tehnilist normi vastu võtta, komisjonil ja teistel liikmesriikidel teatatud teksti kontrollida ning asjakohaselt vastata.

Kui ilmneb, et teatatud eelnõu võib tekitada tõkkeid kaupade vabale liikumisele, infoühiskonna teenuste vabale pakumisele või ELi teistele õigusaktidele, võivad komisjon ja teised liikmesriigid esitada eelnõust teatanud liikmesriigile üksikasjaliku arvamuse. Üksikasjaliku arvamuse esitamise korral pikeneb ooteaeg kolme kuu võrra toodete puhul ning ühe kuu võrra teenuste puhul. Üksikasjaliku arvamuse esitamise korral tuleb asjaomasel liikmesriigil selgitada meetmeid, mida ta kavatseb võtta vastusena sellele üksikasjalikule arvamusele.

Komisjon ja liikmesriigid võivad teha ka märkuseid teatatud eelnõu kohta, mis paistab olevat Euroopa Liidu õigusaktidega kooskõlas, kuid mille sõnastus vajab täpsustamist. Asjaomane liikmesriik võtab neid märkuseid arvesse nii palju kui võimalik. Samuti võib komisjon eelnõu 12 kuni 18 kuuks blokeerida, juhul kui samas valdkonnas kavandatakse või on juba alustatud Euroopa Liidu ühtlustamistöega.

Direktiivi 2015/1535 protseduuri lõpus on liikmesriigid kohustatud teavitama komisjoni lõplikust tekstist niipea, kui see on vastu võetud, ning andma teada juhtudest, mil teatatud eelnõust on loobutud, et direktiivi 2015/1535 protseduuri võiks lõpetada. See võimaldab komisjonil ja liikmesriikidel kontrollida, kas teavitav riik on võtnud arvesse protseduuri käigus saadud vastuseid. Liikmesriigid on kohustatud meetme eelnõust uuesti teatama koos uue ooteaja rakendamisega, kui tehnilise normi eelnõus tehakse märkimisväärseid muudatusi, näiteks jõustamise esialgse ajakava lühendamise või reguleerimisala laiendamise korral.

Direktiiviga nähakse ette ka ooteaja mitterakendamise protseduur, mis on mõeldud liikmesriigi eelnõu kohe vastuvõtmise võimaldamiseks juhul, kui on täidetud teatavad tingimused, nt rahvatervise või ohutuse, loomade või taimede kaitsmisega seotud tõsiste ja ettenägematute asjaolude korral. Komisjon teeb otsuse ooteaja mitterakendamise protseduuri põhjendatuse kohta niipea kui võimalik. Kui komisjon võtab ooteaja mitterakendamise protseduuri taotluse vastu, ei kohaldata kolme kuu pikkust ooteaega ning teatatud teksti võib kohe vastu võtta.

Direktiivi 2015/1535 protseduuri tõlgendamiseks on seotud kaks väga olulist Euroopa Kohtu otsust. Esimest nimetatakse 30. aprilli 1996. aasta „CIA-Security” otsuseks, mille kohaselt võivad riiklikud kohtud lugeda üksikisikutele mittekohalduvaks liikmesriigi normi, millest pole direktiivi 98/34 protseduuri kohaselt teatatud, kuigi seda oleks pidanud tegema. Teist nimetatakse 26. septembri 2000. aasta „Unilever” otsuseks, mille kohaselt võivad riiklikud kohtud lugeda üksikisikutele mittekohalduvaks tehnilise normi, mis on vastu võetud liikmesriigi teatava õigusakti vastuvõtmise edasilükkamise kohustust rikkudes, s.t ooteaega järgimata.

Direktiivi 2015/1535 teatamise kord võimaldab komisjonil ja ELi liikmesriikidel kontrollida tehnilisi norme, mida liikmesriigid kavatsesid toodetele (tööstus-, põllumajandus- ja kalandustooted) ning infoühiskonna teenustele kehtestada, **enne kui need vastu võetakse**. Eesmärk on tagada nende tekstide kokkusobivus ELi õigusaktide ning siseturu põhimõtetega. Seda kohaldatakse lihtsustatud viisil Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriikides, mis on Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepinguriigid, ning Šveitsis ja Türgis.

Protseduuri peamised kasud:

- see võimaldab tuvastada siseturul uusi tõkkeid enne, kui need ebasoodsat mõju avaldavad;
- see võimaldab tuvastada proteksionistlikke meetmeid;
- see võimaldab liikmesriikidel teha kindlaks teatatud eelnõude koostöös ulatuse ELi õigusaktidega;
- see võimaldab teatatud eelnõude hindamisel pidada liikmesriikide ja komisjoni vahel tõhusat dialoogi;
- see võimaldab majandusettevõtjatel oma häält kuuldavaks teha ning kohandada oma tegevusi aegsasti lähtuvalt tulevastest tehnilistest normidest. Majandusettevõtjad kasutavad kontrolliõigust laialdaselt, aidates komisjonil ja liikmesriikide ametiasutustel kaubandustõkkeid tuvastada;
- see võimaldab välja selgitada ELi tasandil ühtlustamise vajadusi.

Seega on üsna ebatõenäoline, et Eesti riik hakkaks reguleerima seda, milliseid andmeid peavad põllumasinatootjad liikmesriigile esitama hakkama. See eeldab väga pikka menetlust Euroopa Liidu tasandil ning tõenäoliselt ei täidaks tootjaid neid nõudeid.

Teine võimalus on nimetatud küsimust tõstata Maaeluministeeriumil Euroopa Liidu õigusaktide väljatöötamisel. Sellisel juhul oleks selles üle Euroopa Liidu efekt ning kui andmete edastamise, kogumise, töötlemise jne kohustus oleks tootjatel, siis võidaksid sellest kõik liikmesriigid. Kindlasti peab arvestama sellega, et tegemist on tootjatele pandud kohustusega, mis tekitab lisakulu ning see peab olema propotsionaalne taotletava eesmärgiga. Käesoleval hetkel kogutakse andmeid põllumasinatootja toote arendamiseks. Funktsionaalsus võimaldab masinast teha väljavõtteid, mis ei ole laialt kasutuses.

**Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**



IT-analüüsis on tehtud järgmine ettepanek - teha Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooniametile ettepanek kirjeldada toetatavate masinate andmebaasis ära ka konkreetse masina poolt genereeritav ja tootja tarkvara väliselt kasutatav ISO 11783 põhine andmekomplekt. Andmebaasi täiendamisse kaasata ka masinatootjad ning -müüjad. Selle ettepaneku kohaselt oleksid riigi poolt toetatud üksnes sellised masinad, mis vastavad väljatöötatud andmekomplektile ning mille kasutamisel oleks ühiskonnal ning riigil võita, kui neid andmeid kasutataks suurandmete süsteemis.

Kuivõrd kasutaja on masina endale ostnud ning sellega on kaasas tarkvaraline lahendus, siis saab andmete edastamise kohustuse panna konkreetselt toetuse taotlejale. Toetuse taotlejale peaks vastav kohustuse täitmine olema võimalikult lihtne. Samas peaks ta arvestama, et toetuse taotlemiseks on ta kohustatud IT-analüüsis väljatoodud andmeid riigile esitama. Masinatootjatele või müüjatele vastava kohustuse tekitamine eeldab oluliselt keerulisemat õigusliku protsessi ning tõenäoliselt vastava menetluse läbimist Euroopa Liidu õiguse tasemel. Seetõttu on õiguslikult lihtsam see kohustus tekitada siiski toetuse taotlejale, kui see ei ole konkreetse toetuse taotlemisega seotud Euroopa Liidu õigusega vastuolus, sest iga toetuse meede on eraldi reguleeritud ning tuleb vaadada konkreetse toetuse õigusliku raamistikku. Seal, kus see on võimalik, tuleks seda rakendada. Andmeid tuleks võtta masina tarkvarast väljaspool asuvast tehnilisest lahendusest.

Meede oleks propotsionaalne taotletava eesmärgiga, sest sellel on kaalukad argumendid. Näiteks põllumajandusmasinate andmete kasutamise eesmärkideks on täpsema tööde planeerimise ja kemikaalide kasutamise saavutamine. Samuti on võimalik masinast saadud andmete põhjal teha kokkuvõtteid sooritatud töödest. Kui eeldada, et loodav ePõlluraamat on semantiliselt koosvõimeline selliste standarditega nagu ISO 11783, siis oleks masina abil võimalik ePõlluraamatut automaatselt täita.

Selline eeldus tingib ePõlluraamatu õigusliku regulatsiooni täpsustamist, et neid andmeid tuleks sinna koguda. Käesoleval hetkel ei väljastata andmeid X-tee kaudu ning suurandmete süsteemil ei oleks otsest liidest ühegi masinatootja tarkvaraga. Suurandmete süsteemil oleks võimalik neid andmeid saada, kui riik koguks neid andmeid tsentraalselt. See tähendab tegelikult mõne olemasoleva andmekogu laiendamist (eesmärkide ja andmemudeli osas) või täiesti uue andmekogu loomist (näiteks e-Põlluraamat). Samuti tuleks täpsustada, kes on kohustatud andmeid edastama. Tõenäoliselt saab selleks olla toetuse taotleja, kuid see peaks olema võimalikult lihtne.

Näiteks on täna võimalik IT analüüsi kohaselt andmeid saada veebiportaali kaudu, kus vastavad volitatud isikud saavad need kätte kas üksikandmetena või portaali funktsionaalsuse poolt visualiseertuna. Kui riik arendaks välja tehnilise lahenduse, mis võimaldaks masinast, mitte põllumajandusmasina tarkvarast, andmeid võtta nõ toorandmetena, siis oleks võimalik neid kasutada ilma, et andmed oleks otseselt seotud tarkvara litsentsilepinguga. Maailmas on näiteid, kus masinatest võetakse toorandmeid otse, olles selleks sõlminud eelnevalt vastava kokkuleppe masinatootjaga. Tõenäoliselt vajaks selline lahendus täiendavat analüüsi. Kui

andmeid saaks võtta ise enne nende edastamist masinatootja tarkvarasse, siis tuleks selleks luua põllumajandustootjatele tarkvara ning võimalused andmeid edastada ePõlluraamatusse.

Kui andmeid võtaks portaali kaudu, siis oleks suure tõenäolisusega käsitöö, sest portaali pääseb konkreetne volitatud isik, mitte suurandmete süsteemi vastutav või volitatud töötleja. Seega masinatootja portaali andmetele pääsevad ligi portaali haldajad, masinate kasutajad ning nende poolt volitatud isikud. Suurandmete süsteem võiks teoreetiliselt olla volitatud isik, kes käib põllumehe eest andmeid saamas, kui see ei ole keelatud näiteks mõne tootja litsentsilepinguga.

Näiteks on üsna ranged piirangud John Deere litsentsilepingus - [https://www.deere.com/privacy\\_and\\_data/docs/agreement\\_pdfs/english/2016-10-28-Embedded-Software-EULA.pdf](https://www.deere.com/privacy_and_data/docs/agreement_pdfs/english/2016-10-28-Embedded-Software-EULA.pdf). Selle lepingu sisu on oluline välja tuua, sest masinatest andmete väljastamine ei ole õiguslikult nii lihtne kui tarkvaliselt seda võiks teha. Selles lepingus on järgnevad piiravad sätted, mis tegelikult ei luba ilma litsentsiomaniku loata andmeid ega seda tarkvaralist tehnoloogiat puutuda.

### **3. Litsentsiandja õigused**

Te tunnistate ja nõustute sellega, et tarkvara on litsentsiandja või tema sidusettevõtete või litsentsiandjate omandis ning see on kaitstud autoriõiguse, kaubandussaladuse seaduse ja teiste seadustega, et hoida konfidentsiaalset teavet.

Te peate hoidma konfidentsiaalsena, mis tahes mitteavalikku teavet tarkvara ja selle lähtekoodi kohta sõltumata sellest, kas tarkvara on märgistatud või tähistatud mis tahes varalise legendiga või muu märkega, mis näitab selle konfidentsiaalsust. Te tunnistate ja nõustute sellega, et kõik tarkvara, sealhulgas muud intellektuaalomandi õigused, on ja jäävad litsentsiandja, tema tütarettevõtete ja nende litsentsiandjate omandiks.

See litsents ei anna teile mingit õigust, kui ainult piiratud kasutusõigust. Litsentsiandja ja selle sidusettevõtjad reserveerivad kogu maailma kõik õigused, mida ei ole selgesõnaliselt antud käesoleva lepingu alusel.

### **4. Litsentsi piirangud, pöördtehnoloogia.**

**Sa ei pruugi reprodutseerida, koostada tuletatud teoseid, avaldada, levitada, rentida, liisida, muuta, laenata, kuvada või muuta mõnda muud tarkvara osa.** Te ei tohi ümber ehitada, decompileerida, tõlkida, kohandada, või lahti võtta, ega püüda luua lähtekoodi objekti koodist. Te ei tohi tarkvara üle anda mis tahes võrgus või häkkimise seadme kaudu, kuigi võite kasutada tarkvara, et teha sellele diagnostikat, mille on heaks kiitnud litsentsiandja ja võite saada litsentsiandja poolt volitatud tarkvarauuendusi.

Te nõustute ka mitte lubama kolmandatele isikutele, kes tegutsevad teie kontrolli all teha mis tahes eeltoodud tegevusi, mis on seotud tarkvara kasutamisega. Te nõustute mitte

**eemaldama ega kustutama autoriõigusi, kaubamärke või muid varalisi õigusi tarkvarast, välja arvatud kui litsentsiandja on kirjalikult või selgesõnaliselt seda lubanud.**

## **5. Litsentsi piirangud, kõrvalehoidmine.**

Turvameetmed (SM) on mõni järgmistest: kaitsemeetmed, rakenduste lubamise mehhanismid, paroolid, võtmekoodid, krüpteerimine või muud turvaseadmed.

**Te nõustute, et te ei riku tehnoloogilisi meetmeid, mis kaitsevad tarkvara, autoriõigusega kaitstud teoseid või muid intellektuaalomandi õigusi. Samuti ei tohi valmistada, kavandada, importida, pakkuda, müüa või levitada kõrvalehoidmise või häkkimise seadet, mis on mõeldud tarkvara kõrvalehoidmiseks või häkkimiseks ulatuses, mis on ebaseaduslik kohaldatava õiguse alusel.**

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis peavad nad saavutama kokkuleppe põllumajandustootjaga või masinatootjaga. Tegemist on eraõigusliku suhtega, millesse riik ei pea sekkuma.

### **5.19.1 Eesti võimalused digitaalseks põllumajanduseks Euroopa Liidu tasemel**

Juhul, kui Eesti peaks Euroopa Liidu tasandil siiski võtma juhtrolli digitaalse põllumajanduse osas, siis on sellel sisuline väärtus kogu sektorile. CEMA (European Agricultural Machinery) on välja töötanud soovitusel digitaalseks põllumajanduseks. Nende soovitude kohaselt digitaalne põllumajandus kirjeldab põllumajanduse ja põllumajandustehnoloogia arengut.

Digitaalne põllumajandus seisneb **täppiskultuuri tehnoloogial**, kuid lisaks sellele kasutatakse ka **intelligentseid võrke** ja **andmeid** juhtimisvahenditeks. Digitaalse põllumajanduse eesmärk on kasutada **kõiki olemasolevaid andmeid** ja **teadmisi**, et võimaldada jätkusuutlike protsesside automatiseerimine põllumajanduses. See sarnane käesoleva projekti lähteülesandele ning üks suurandmete süsteemi eesmärke. Samuti võiks see olla suurandmete süsteemi üks pidamise eesmärkidest või uus loodav avalik ülesanne, mida riik peaks edasipidi täitma või teiste ülesannete kaudu sinna jõudma.

Täppiskultuur algas, kui GPS-signaalid olid üldsusele kättesaadavad. Täpsus põllumajanduses võimaldab **sõiduki juhtimist** ja **kohapealset seiret** ja **kontrolli**. Koos telemaatikaga ja andmete haldamisega parandab see põllumajandus operatsioonide täpsust ja võimaldab valdkonnas (või karjas) esinevate variatsioonide haldamist. Eesmärk on anda igale taimele (või loomale) täpselt see, mis on talle vajalik kasvamiseks või nende pidamiseks, et see oleks optimaalne ning eesmärgiga parandada (suurendada, muuta efektiivsemaks) põllumajandustoodangut, vähendades samas sisendit põllumajandusse. **Laias laastus on kõik sellised CEMA märgused õiguslikus mõttes olulised suurandmete süsteemi pidamise eesmärkide saavutamiseks.**

Digitaalsel põllumajandusel on suurandmete süsteemiga seos selles osas, et selle abil **võiks luua võistleva andmemajanduse**. See tähendab, et **andmed on kättesaadavad kõigile**, kes selles valdkonnas sooviksid luua uusi infotehnoloogilisi lahendusi. See tähendab, et sellega **suurendatakse konkurentsi ning luuakse täiendavat lisandväärtust**. Samuti ei oleks suurandmete süsteem üksnes seotud kohapealsete IT ettevõtjatega, vaid sellisest riiklikust lahendusest oleks huvitatud tõenäoliselt **väga palju välismaiseid ettevõtjaid**. Põhimõtteliselt võiks kasutada **kõiki andmeid, mis kusagil tekivad**. Näiteks kõiksugused **andurid ja mikroprotsessorid, kõrge ribalaiusega mobiilside, pilvepõhised IKT-süsteemid tuleks digitaalses põllumajanduses kasutusele võtta**.

Õiguslikus mõttes tuleb sellisel juhul reguleerida andmete edastamine suurandmete süsteemi ning nende väljastamine. See eeldab mõnes siseriiklikus õigusaktis selle reguleerimist. Kuivõrd tegemist oleks oluliste muudatustega ning seotud suurandmete süsteemi loomisega, siis tõenäoliselt ei piisaks tavapärasest andmekogu regulatsioonist, mida avaliku teabe seaduse alusel tuleks luua. Reguleerida tuleb see, kellel on andmete edastamise kohustus, kui tegemist on riiklike andmekogudega, siis on see pigem lihtne ning selliseid küsimusi saaks sätestada andmekogu põhimääruses või õigusakti tasandil. Kui tegemist andmete saamisega erasektorist, siis eeldab see seadusliku alust ning kooskõla Euroopa Liidu õigusega, mida on eelnevalt analüüsitud. Kõige suurem takistus on masinate tootjate andmete osas. Uue kohustuse tekitamine takerdub tõenäoliselt õiguslike vaidlustesse, kas tegemist on tehnilise normiga või mitte. Seetõttu on suurandmete süsteemis mõistlikum ning lihtsam see kohustus esialgu sätestada isikutele, kuid see vajab veel täiendavat analüüsi, kas isikud saavad seda kohustust täita võimalikult lihtsalt. See oleks propotsionaalne meede, kui riik on loonud vastavad tehnilised lahendused, mis võimaldavad põllumajandustootjal lihtsalt ja kiirelt andmed masinatest kätte saada.

Digitaalse põllumajanduse kontekstis on andmete haldamine äärmiselt oluline. Suurandmete süsteemis peaks andmemaht jääma juhitavaks ja kontrollitavaks. Suurandmete portaal võiks hõlbustada andmete töötlemist ja liikumise kontrollimist. Põllumajandustootja otsustab juurdepääsu õigused ehk millised isikud ja milliseid andmeid suurandmete süsteemist võiks edastada kolmandatele isikutele. Sel viisil saab põllumajandustootja säilitada andmete omandiõiguse. Samas on võimalik õiguslikult ka läheneda sellel viisi, et kui andmed on suurandmete süsteemi edastatud, siis on neid vaja riiklike ülesannete täitmiseks ning sellisel juhul ei ole enam andmete omandiõigus üksnes isikul. See on õiguslik-filosoofiline küsimus ning on võimalik lahendada mitmel viisil.

Näiteks on tervisesüsteemis patsient ja arsti suhe rangelt võlaõiguslik ehk eraõiguslik. Selles suhtes tekivad andmed on konfidentsiaalsed võlaõigusseaduse tähenduses. Samas kogub riik tervise infosüsteemi kõiki neid andmeid ning see on kohustuslik seaduse alusel. See on vajalik, et riik saaks pakkuda nende andmete põhjal täiendavaid teenuseid nii tervishoiusektorile kui ka isikule endale. Näiteks võimaldab see sellisel juhul neid andmeid kasutada juhilubade taotlemisel või puude määramisel sotsiaaltoetuste saamiseks. See tähendab, et neid andmeid kasutatakse teisteks teenusteks. Kuivõrd terviseandmed on eriliigilised andmed, siis on nende kasutamine lubatud üksnes siis, kui seadus seda sõnaselgelt lubab. Sama lähtealusega võiks

läheneda käesoleva ülesande täitmisel, kuid on võimalik muuta ka õigusakti kaudu kõik sisestatud andmed avaandmeteks. Avaandmeteks saab kuulutada nii palju andmeid, mille kaudu ei ole võimalik teada, kes on nende andmete tegelik omanik.

Digitaalsel põllumajandusel (suurandmete süsteemil) oleks positiivne mõju, et:

- toetada masinate kasutamist, näiteks andes andmeid **optimeeritud masinate seadistuste jaoks**;
- tuletada masinaehituse **optimeeringuid** kasutusandmetest;
- **hõlbustavad** masin-masin (**M2M**) **sidet**, võimaldades masinatel suhelda üksteise kaudu ja täiendada neid protsessiteadmistega tõhususe suurendamiseks;
- **tunnustada** täiendavaid vajadusi, näiteks seoses funktsionaalsuse või juhi koolitusega;
- **koguda andmeid** andmehaldussüsteemidest, näiteks seemnete külvamiseks ja väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamiseks;
- kasutada saadud andmeid tehtud töö ja kasutatud vahendite dokumenteerimiseks;
- arendada täiendavaid pakkumisi, näiteks konsultatsiooni- või teeninduspiirkondades.

Kõik sellised eesmärgid tulek Euroopa Liidu tasandil välja tuua, et jõuda ühtsele regulatsioonile ning lõpp-kokkuvõtteks selleni, et andmed oleksid üldsusele lihtsamini kättesaadavad.

## 5.20 Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pria-toetusreg>

Avalik kasutajaliides: erinevate alamregistrite avalikud kasutajaliidesed ja ePRIA

Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register (edaspidi käesoleva osas *register*) pidamise eesmärk on koguda, töödelda ja säilitada andmeid ühise põllumajanduspoliitika abinõude, maaelu ja põllumajandusturu korraldamise riiklike abinõude ning kalandusturu korraldamise abinõude rakendamiseks ja järelevalve teostamiseks. Selle andmekogu vastutav töötleja on PRIA ja volitatud töötleja määratakse registri põhimääruses. Register on liidestunud X-teega 2013. aastal. Riigi infosüsteemi haldusüsteemi järgi on registril järgmised alamregistrid:

1. Piimakvootide haldamise infosüsteem (pria-pkv)
2. PRIA raamatupidamise ja personaliarvestuse süsteem PRIAX (pria-priax)
3. Koolipiima toetuse menetlemise infosüsteem (pria-koolipiim)
4. Toetuste Administreerimise ja Kontrolli Süsteem (TAKS) (pria-taks)
5. PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem (pria-tuks)
6. Nõuetega Vastavuse Süsteem (CCS) (pria-nvs)
7. Põllumassiivide registri geoinfosüsteem (EAGIS) (pria-eagis)
8. Arvestuste ja maksete infosüsteem (ARMA) (pria-arma)
9. Maaelu Arendamise Toetuste Süsteem (MATS)

10. Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri X-tee alamsüsteem (70005967-toetusteregister)
11. PRIA kliendiregister (KLR) (pria-klr)
12. Satelliidiandmete kasutamise infosüsteem (SATIKAS) (pria-satikas)
13. Maaelu arengukava investeeringutoetuste infosüsteem (MAIT) (pria-mait)
14. e-PRIA (epriaak)
15. Riiklike toetuste menetlemise infosüsteem (TOETUSED) (pria-toetused)

Seega PRIA on oma avalike ülesannete täitmiseks loonud erinevaid alamregistreid, millest osa on kättesaadavad erinevate alamregistrite avalike kasutajaliidest ja ePRIA kaudu ning need kõik moodustavad ühtse terviku. Kui isik esitab taotluse läbi ePRIA, siis tehnilises mõttes tehakse iga andmetöötlus selleks loodud süsteemis. Õiguslikus mõttes on katusregistriks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses *register*) on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel. Põhimääruse kehtestab [Vabariigi Valitsus määrusega](#). PRIA vastutava töötlejana majutab registrit, korraldab registri teenuste ja tehnoloogilise keskkonna haldamist ning töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab, säilitab ja kustutab neid. ETKI registri volitatud töötlejana töötleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 99 lõikes 6 nimetatud võrdlushindade kataloogi andmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab ja muudab neid. Registri volitatud töötleja on andmete töötlemisel kohustatud täitma vastutava töötleja juhiseid ja tagama andmekogu turvalisuse.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 99 lõike 1 kohaselt kantakse registri ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osaleva isiku ja taotluse kohta esitatud ning taotluse menetlemise käigus saadud järgmised andmed:

1) ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osaleva isiku nimi, registri- või isikukood või isikukoodi puudumise korral sünniaeg, andmed tema elukoha, asukoha või tegevuskoha ja arvelduskonto kohta ning tema kontaktandmed, samuti andmed füüsilise isiku surma ja juriidilise isiku likvideerimise kohta;

2) ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osalemiseks esitatud taotluse andmed ja taotluse menetlemise käigus saadud andmed, mille töötlemine on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 70, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklites 67–73 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 artiklis 223 või nende määruste alusel kehtestatud õigusaktides.

Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel ja sellega kehtestatud korras toetust, tootmiskvoodi või riikliku koguse määramist, impordi- või ekspordilitsentsi, impordiõiguse, eksporditoetuse või seestöötlemise sertifikaati, abinõudes osalemise heakskiitu või tunnustamist või teeb pakkumuse, esitab enda

eelmises lõigus nimetatud andmed PRIA-le. Lisaks tuleb rõhutada, et seda registrit peetakse siseriiklike õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmiseks ning vastavate Euroopa Liidu õigusaktides tulenevate ülesannete täitmiseks. Eelkõige on seotud erinevate toetuste ja muude meetmete rakendamisega seotud Euroopa Liidu õigus. Sellest õigusest võib tulla täiendavaid piiranguid andmete töötlemisele. Kuigi Euroopa Liidu õigus on kooskõlas muude Euroopa Liidu õigust koordineerivate õigusaktidega, näiteks isikuandmete kaitse üldmäärusega (GDPR), siis on võimalik, et teatud juhtudel ei ole andmeid võimalik edastada ning juurdepääsule on sätestatud eritingimused. Isiku avalduseta võib registrisse kanda võrdlushindade kataloogi andmed, põllumassiivi kasutamise, piiripunktide ja põllumassiivi pindala andmed ning põllumassiivi tunnused, samuti andmed taotluse esitamise, taotluse menetlemise alustamise ja järelevalvetoimingute tegemise kohta ning muutunud andmed, mis on teatavaks saanud muul kui taotluses esitatud viisil. PRIA keeldub registrikande tegemisest, kui isik on esitanud valeandmeid. Kande tegemata jätmisest teatab PRIA taotlejale viie tööpäeva jooksul sellekohase otsuse tegemisest arvates.

**Teabevaldaja (käesoleval juhul vastutav töötaja ja volitatud töötlejad) on kohustatud tunnistama andmed ühise põllumajanduspoliitika abinõudes osaleva isiku ja tema taotluse kohta asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks, kui Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses või Euroopa Liidu õigusaktides ei ole sätestatud teisiti.** Lisaks avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule on eelmises lauses nimetatud teabele juurdepääsu õigus isikul, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil. Avaliku teabe seaduse § 38 lõike 3 kohaselt on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistatud teabele juurdepääsuõigus riigi ja kohaliku omavalitsuse ametnikul või töötajal oma ametiülesannete täitmiseks. Seda teavet ei tohi edastada kolmandatele isikutele juurdepääsupiirangu kehtestanud asutuse loata.

**Seega on ülioluline, et suurandmete süsteemi pidaja täidaks mõnda avaliku ülesannet, sest vastasel juhul ei ole võimalik sellest registrist andmeid edastada nimetatud põhimõtte tõttu. Seega tuleb täiendada registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemiga. Samas lubab seadus kasutada järgmisi andmeid ilma piiranguteta ning kui nendest piisab, siis puudub vajadus avaliku ülesande täitmiseks. Seega IT analüüsist peaks selguma, kas andmed on piisavad või mitte.**

IT analüüs on tehtud ettepanek, et suurandmete süsteem võtaks sellise andmete avaldamise kohustuse üle. Eesmärk on, et kõik EL toetustega seotud andmed oleksid kättesaadavad ühel lehel. See eeldab Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-de 101 ja 102 muutmist ning sellise ülesande andmist suurandmete süsteemile. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 lõikes 1 tuleb säilitada tõenäoliselt PRIA kohustus hoida osa andmeid asutusesiseseks kasutamiseks.

Kui avaldamise ülesande võtab endale suurandmete süsteem, siis tegelikult hakkab ta täitma PRIA olemuslike ülesandeid, mis tulenevad kehtivatest seadustest ja vastavast Euroopa Liidu

õigusest. Sama paragrahvi lõiget 2 ei ole vaja tõenäoliselt muuta, kui avaldamise funktsioon viiakse ära registri regulatsiooni juurest. Sama seaduse §-s 102 tuleks avaldamise ülesanne anda suurandmete süsteemile või selle vastutavale töötlejale. Kui vastutava töötleja ülesandeid täidaks PRIA, siis pole vaja nimetatud sätet muuta. Selle paragrahvi lõike 1 järgi avalikustab PRIA Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse alusel oma veebilehel järgmised andmed:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 111 nimetatud andmed;
- 2) isiku identifitseerimiseks ettenähtud unikaalse numberkoodi, kui toetust saanud isiku nime ei avalikustata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artiklis 112 sätestatud juhtudel;
- 3) põllumassiivide andmed ning põllumassiivide kaardid;
- 4) isikule määratud tootmiskvoodi ja riikliku koguse suuruse;
- 5) säilitatava püsirohumaa pindala põllumassiivide kaupa;
- 6) püsirohumaa osakaalu vähenemise korral Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 45 lõikest 3 lähtudes uuesti rajatava püsirohumaa pindala;
- 7) käesoleva seaduse § 88 alusel tunnustatud tootjarühma nime, tootjarühma põhitoote kirjelduse ja tootjarühma liikmete nimed;
- 8) võrdlushindade kataloogi kantud asjade ja teenuste andmed ja piirhinnad.

Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed avalikustatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 114 alusel kehtestatud õigusaktis sätestatule.

Kui ministeerium peab vajalikuks, et andmeid tuleks veelgi rohkem avalikustada, siis on võimalik seadus täiendada uute andmetega. Täiendava võimalusena on võimalik isikuandmeid avalikustada isikuandmete kaitse rakendamise seadusega tehtud muudatusega, mis tehti avaliku teabe seaduses. Nimelt täiendati avaandmete regulatsiooni ning sätestati Vabariigi Valitsusele või valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm määruse kehtestamiseks, millega on võimalik sätestada avaandmeteks mitteolevate isikuandmete täpsustav loetelu. Avaandmeteks oleva ja mitteoleva teabe kindlaksmääramine on sedavõrd oluline küsimus, mille peab reguleerima kas seadusandja ise seaduses või tema volitusel Vabariigi Valitsus või minister.

Selle alusel võib andmekogu töötleja sooritada toimingut ning piiritleda konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades avaandmeteks oleva teabe. Kehtiva avaliku teabe seaduse § 3(1) lõigete 7 ja 8 alusel määrab avaandmeteks mitteoleva teabe kindlaks või jätab kindlaks määramata iga vastutav andmetöötleja ise. See ei ole eraelu põhiõiguse kaitse tagamiseks piisav. Samuti ei vasta see põhiseaduse § 3 seaduslikkuse põhimõttele, mille alusel kehtestatakse üldise õigusjõuga normid seaduses või selle alusel antud ja sellega kooskõlas olevate määruste alusel. Põhimõtteliselt võimaldab selline regulatsioon avada registrisse kantud asutusesiseseks kuulutatud andmeid teistele andmete töötlejatele, et selle abil oleks võimalik põllumeestele luua täiendavaid rakendusi ning tekitada andmetele lisandväärtust. Samuti suurendaks see oluliselt avaliku raha läbipaistvust. Seda võimalust tuleks kaaluda, siis kui juba kehtivas seaduses loetletud andmeid ei ole piisavad. Tegelikult on registri avaliku kasutajaliidese kaudu



võimalik vaadata, kellele ja mis piirkonnas toetusi on makstud. Seega ei pruugi täiendav andmete avalikustamine omada iseseisvat lisandväärtust.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmevahetusteenus tuleb kokku leppida vastutava töötlejaga ehk alates 15.03.2019 PRIA-ga. Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Lepingu alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid, mille kohaselt võiks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

### **Täiendav märkus põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri kohta**

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et ePRIA jt teised rakendused CSS, SATIKAS jne on nõ "rakendused" põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Samas IT arenduses on välja toodud, et osade rakenduste tegelikud seosed nimetatud registriga võivad olla nõrgad.

Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks neid erinevaid rakendusi peetakse ning muuta vastavat õigusruumi. Otsustamist vajab, kas rakendused on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osa või on need rakendused mingi muu andmekogu osa või moodustavad need

rakendused iseseisevad andmekogud avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus erinevate rakenduste kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need rakendused, mis töötlevad isikuandmeid. Samuti sõltub sellest andmete saamise regulatsioon.

Seega põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimäärus tuleks uuendada ning kirjeldada kõik rakendused ning töödeldavad andmed, et need vastaks tegelikkusele. Vastava näitena võiks võtta maksukohuslaste registri põhimäärus, mis on samas mastaabis tegutsev andmekogu. Nimelt on sellel registril olemas katusandmekogu ning "rakendused", mis kõik on arhitektuuriselt seotud maksukorralduse registriga. Kuivõrd põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register koosneb 15 sarnasest rakendusest, siis tuleks andmekogu põhimäärus viia kooskõlla tegelikkusega. Samuti on kaheldav, kas selle registri põhimääruse andmemudelid on kajastatud kõik selles registris töödeldavad andmed. Kuivõrd andmete töötlemine on seotud isikute põhiõigustega, tuleb kõik andmed kirjeldada andmekogu põhimääruses või selle lisas ning Riigi infosüsteemi haldussüsteemis.

## 5.21 Põllumassiivide registri geoinfosüsteem (EAGIS)

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pria-eagis>

Avalik kasutajaliides: andmed on kättesaadavad ePRIA-s

Põllumassiivide registri geoinfosüsteem (edaspidi EAGIS) on otseselt seotud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registriga. Põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses *register*) on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel. Põhimääruse kehtestab [Vabariigi Valitsus määrusega](#). Selle põhimääruse järgi kantakse EAGISest registrisse järgmised andmed:

- 1) piiripunktide koordinaadid;
- 2) pindala;
- 3) tunnused;
- 4) toetusõiguslikkuse staatus;
- 5) püsirohuma sailitamise kohustusega, sealhulgas keskkonnatundlike püsirohumaadega seotud andmed;
- 6) maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudena määratletud maastikuelementide, sealhulgas ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade piiripunktide koordinaadid, elemendi tüüp ja pindala;
- 7) põllumassiiviga seotud muud andmed.

Riigi infosüsteemide haldussüsteemis on kirjeldatud täiendavalt EAGISE pidamise eesmärki, milleks on EAGISE pidamine pindalatoetuste taotlemiseks ja menetlemiseks. EAGISE ülesanne on koguda ja uuendada põllumassiivide andmeid, kaardimaterjali väljastamine taotlejatele ja

loomapidajatele, teistele PRIA infosüsteemidele andmete jagamine pindalatoetuste menetlemiseks.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 99 täpsustab täiendavalt EAGISega seotud õiguslikke norme. Selle paragrahvi lõigete 2-5 kohaselt põllumassiivi piirid ja tunnused kantakse põllumassiivi kaardile. Põllumassiivi kaart koostatakse maakatastriseaduse §-s 14<sup>1</sup> nimetatud aluskaartide alusel. Põllumassiivi kaart on registri osa. Põllumassiiv Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse tähenduses on maastikul eristuvate püsivate objektide, katastriüksuse piiride või maa kasutusotstarbe piiridega piiristatud ühtne maa-ala, mis koosneb ühest või mitmest põllust. Põllumassiivi tunnus käesoleva seaduse tähenduses on põllumassiivi identifitseerimiseks ettenähtud unikaalne numberkood. Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivil asetsevate maastikuelementide ja põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise tingimused ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise korra kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega.

Määrus sätestab §-s 2 põllumassiivi kaardi koostamise põhimõtted. Põllumassiivi kaardi koostab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, kasutades topograafilise alusena ruumiandmete seaduse §-s 67 nimetatud Eesti topograafia andmekogu andmeid. Kaardile kantakse põllumassiiv, mille pindala on vähemalt 0,30 hektarit ning selle põllumassiivi kaardile kantakse:

- 1) põllumassiivi piiripunktid, mis on omavahel ühendatud ja moodustavad põllumassiivi kaardil põllumassiivi ruumiobjekti;
- 2) unikaalne numberkood;
- 3) maksimaalne toetusõiguslik pindala;
- 4) põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigete 1–7 kohaselt säilitamisele kuuluvad maastikule iseloomulikud vormid (edaspidi *maastikuelemendid*).

Põllumaal asuvad või põllumaaga vahetult külgnevad maastikuelemendid kantakse põllumassiivi kaardile kui ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alad (edaspidi *ökoalad*).

Määrus sätestab §-s 3 piiripunktide määramine põhimõtted, mille määrab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet. Piiripunkti koordinaatide määramiseks kasutatakse ortofotot, katastriüksuse piiri, maakasutusotstarbe piiri ja kontrolli käigus, sealhulgas paikvaatluse käigus saadud andmeid, kasutades ristkoordinaatide süsteemi L-EST97. Maakasutusotstarbe piir on ühtse pindalatoetuse taotlusel esitatud andmete, kohapealse kontrolli ja ortofoto abil tuvastatav maakasutuse piir.

Samuti sätestab nimetatud määrus unikaalse numberkoodi andmist, põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindala määramist, maastikuelementide määramist ning andmete edastamist otsetoetuste taotlustelt.

EAGISe kehtiv õiguslik olukord on sarnane toetuste administreerimise ja kontrolli süsteemiga (TAKS), nõuete vastavuse süsteemiga (CCS) ja SATIKAS ja nii edasi. See tähendab, et EAGIS on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. EAGIS ei moodusta iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega tuleb lähtuda kogu andmete töötlemisel põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri õiguslikust regulatsioonist, mis on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel.

Kuivõrd kõik nad on alamregistrid põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, siis õiguslikult on analüüsitud juba kehtivat olukorda eelnevates peatükis. Seetõttu ei ole mõistlik dubleerida vastavat õigusliku analüüsi käesolevasse peatükki. EAGIS ei ole õiguslikult erinev teistest alamregistritest, mis on osa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd EAGIS ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Lepingu alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid, mille kohaselt võiks andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.22 PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem**

## **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pria-tuks>

Avalik kasutajaliides: andmed on kättesaadavad ePRIA-s

Õiguslikult on PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem sarnane eelmistes peatükkides põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri alamregistritega (nt EAGIS, CCS, TAKS jne). See tähendab, et PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem ei moodusta iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega tuleb lähtuda kogu andmete töötlemisel põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri õiguslikust regulatsioonist, mis on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel.

Kuivõrd PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, siis õiguslikult on analüüsitud juba kehtivat olukorda põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri peatükis. Seetõttu ei ole mõistlik dubleerida vastavat õigusliku analüüsi käesolevasse peatükki. PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteem ei ole õiguslikult erinev teistest alamregistritest, mis on osa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

Käesoleval juhul on PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteemi eesmärk EL-i turukorralduslike meetmete menetlemise võimaldamine. Nimetatud ülesanded tulenevad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest ja vastavast Euroopa Liidu õigusest. Eelkõige on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671–854), alusel ja korras rakendatavad turukorraldusabinõud. Eestis on Euroopa Liiduga ühtne turukorraldus, mille eesmärgiks on põllumajandustoodete turu stabiliseerimine, tootlikkuse suurendamine, toiduainetega kindlustatus ja tootjatele õiglase sissetuleku tagamine. Turukorraldusmeetmetena rakendatakse piimatoodete ja teravilja sekkumiskokkuostu, piimatoodete eraladustamist, litsentside ja eksporditoetuste süsteemi ning piimakvoote.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd PRIA turukorraldusmeetmete administreerimise infosüsteemi ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid, mille kohaselt võiks andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et käesolevas peatükis analüüsitud tehniline lahendus on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registriks. Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks seda tehnilist lahendust peetakse ning muuta vastavat õigusruumi. Täpsemalt on antud probleemi analüüsitud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri analüüsi osas. Otsustamist vajab, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osaga või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.23 ePRIA**

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/epriaak>

Avalik kasutajaliides: <https://epria.pria.ee/login/#/login>

Õiguslikult on ePRIA sarnane eelmistes peatükkides põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri alamregistritega (nt EAGIS, CCS, TAKS jne). See tähendab, et ePRIA on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrele. ePRIA ei moodusta iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega tuleb lähtuda kogu andmete töötlemisel põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri õiguslikust regulatsioonist, mis on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel.

Kuivõrd ePRIA on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrele, siis õiguslikult on analüüsitud juba kehtivat olukorda põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri peatükis. Seetõttu ei ole mõistlik dubleerida vastavat õigusliku analüüsi käesolevasse peatükki. ePRIA ei ole õiguslikult erinev teistest alamregistritest, mis on osa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

Käesoleval juhul on ePRIA erinevate toetuste jms menetlemise võimaldamine, mis on antud õigusaktide alusel Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile. Nimetatud ülesanded tulenevad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest ja vastavast Euroopa Liidu õigusest. ePRIAt kasutatakse ka teiste registrite töövahendiks, näiteks põllumajandusloomade registri ülesannete täitmiseks. ePRIA kasutamiseks peab sõlmima kasutuslepingu, mis sisuliselt reguleerib teatud tehnilisi küsimusi ning menetlusõiguslikke küsimusi. Sellise lepingu sisu tuleks tegelikult viia õigusaktide tasemele, eriti need sätted, mis puudutavad isiku õigusi ja kohustusi seoses haldusmenetluse läbiviimisega. Leping kui õigusliku intstrumendi kasutamine selliste küsimuste lahendamiseks ei tundu avalikus õiguses olevat kõige õigem viis, sest isiku põhiõiguste riived saavad tulla üksnes üldaktist, st õigusaktidest. Kuivõrd leping on mõlemale poole siduv, siis avalik-õigusliku sunni saaks kindlamini tagada õigusaktide kaudu ning sellega seoses oleks tagatud ka menetluste ühetaolisus. Samuti tekib lepingu kasutamisega küsimus, kas need on tüüptingimused, mis võivad olla tarbijat ebamõistlikult kahjustavad või saab teatud tingimustes teistmoodi kokku leppida. Kui lepingu tingimusi saab muuta, siis on tegemist ebavõrdse kohtlemisega. Suurandmete süsteemi loomise käigus tuleks tegelikult elektroonilist haldusmenetlust reguleerivad sätted viia õigusakti tasemele. Vastavad ettepanekud on tehtud käesoleva analüüsi 3. peatükis. Kuivõrd see leping tuleb sõlmida, siis on asjakohane sorteerida vastavad sätted välja ning viia need õigusakti tasemele. Leping koosneb viiest osast - üldosa, kliendi õigused, vastutus ja kohustused, PRIA õigused ja kohustused, intellektuaalse omandi kaitse ning lõppsätted.

## **1. Üldosa**

1.1 e-PRIA kasutamiseks tuleb Kliendil e-PRIA kasutamise üldtingimustega (edaspidi Üldtingimustega) tutvuda ja nõustuda.

Kui ePRIA oleks kohustuslik seaduse alusel, siis puuduks vajadus sellise sätte järgi. See tähendab seda, et haldusmenetluse läbiviimise viis oleks sätestatud seaduse tasemel.

1.2 Kliendi tuvastamine toimub isikukoodi abil ID kaarti, Mobiili ID-d või X-tee isikutuvastamise teenust kasutades.

1.3 PRIA-l on õigus ühepoolselt muuta e-PRIA kasutamise üldtingimusi, muutunud üldtingimustest teavitatakse e-PRIA-s ja PRIA kodulehel [www.pria.ee](http://www.pria.ee).

1.4 Klient nõustub, et PRIA võib kasutada tema kontaktandmeid talle PRIA tegevustega seotud teavituste ja tehtud otsuste saatmiseks.

Tegemist on sättega, mis reguleerib haldusakti teatavakstegemise viisi ning sätestab õiguse kasutada isiku kontaktandmeid haldusaktide jms teadete saatmiseks. Vastav kohustus peaks olema sätestatud õigusakti tasemel. Samuti tuleks teatavakstegemisele ning kättetoimetamisele teha erandeid, näiteks - kui isik on taotluse elektrooniliselt esitanud, siis suheldakse edaspidi üksnes elektrooniliselt ning isik ei saa enam valida, millisel viisil riik temaga suhtleb. Kõik otsused tehakse teatavaks ning toimetatakse kätte elektrooniliselt. Haldusaktid loetakse kehtivaks, kui need on avaldatud ePRIA kaudu.

1.5 e-PRIA kaudu esitatud dokumendid loetakse samaväärseteks kliendi omakäeliselt kinnitatud dokumentidega.

Haldusmenetluse seadusega kaetud põhimõtte (adressaadi tahteavaldused). Samas jääb sellise sätte puhul õhku küsimus, kas esindusõigust ei ole võimalik teostada.

## 2. Kliendi õigused, vastutus ja kohustused

2.1 Kliendil on õigus kasutada e-PRIA-t kooskõlas käesolevate üldtingimustega ja Eesti Vabariigis kehtivate õigusaktidega.

2.2 Klient vastutab, et e-PRIA kasutamisel järgitakse käesolevaid üldtingimusi.

2.3 Klient kohustub kasutama e-PRIA-t üksnes seadusele ja headele tavadele vastavatel eesmärkidel.

2.4 Klient vastutab e-PRIA kaudu esitatud andmete õigsuse eest.

Väga oluline põhimõtte ning vajaks seaduses täpsustamist. Isik peab kontrollima tema kohta kogutud andmeid ning kinnitama nende õigsust. Selleks, et riik saaks pakkuda paremaid teenuseid on väga oluline, et andmekvaliteet oleks tagatud. Seaduses peaks olema kohustus teavitada töötajat ebaõigetest andmetest.

2.5 Klient aktsepteerib PRIA nõuet vajadusel esitada dokumendid täiendavalt paber kandjal.

Vormivabaduse põhimõtte, mis on sätestatud haldusmenetluse seaduses. Eesmärk on sätestada PRIA-le õigus nõuda täiendavaid andmeid ja dokumente.

## 3. PRIA õigused ja kohustused

3.1 PRIA kehtestab täpsemad tingimused dokumentide koostamiseks ja edastamiseks e-PRIA-s.

3.2 Menetlusse võetakse ainult tähtaegselt esitatud dokumendid, kui õigusaktidest ei tulene



teisiti.

3.3 PRIA loeb dokumendi esitatuks, kui see on koostatud ja edastatud kõigi vastavasisulise dokumendi koostamise ja edastamise kohta kehtestatud tingimuste kohaselt.

3.4 e-PRIA või infokanali tõrke korral, kui tõrge ei ole tingitud Kliendi poolt kasutatavast infosüsteemist, loetakse dokument esitatuks tähtaegselt, kui tõendatud on, et dokumenti on tegelikult püütud esitada tõrke toimumise ajal ning dokument esitatakse viivitusega peale tõrke kõrvaldamist.

3.5 PRIA tagab e-PRIA tehnilise toe tööpäeviti kella 8:00 kuni kella 16:30.

3.6 Töövälisel ajal võib PRIA hooldustöödeks piirata e-PRIA kasutamist. Töövälisel ajal tekkinud muud takistused e-PRIA töös kõrvaldatakse esimese järgmise tööpäeva jooksul. PRIA-l on õigus piirata e-PRIA kasutatavust töövälisel ajal.

3.7 PRIA-l on õigus nõuda vajadusel dokumendi täiendavat ja/või lisadokumentide esitamist paber kandjal.

Vt punkti 2.5 kommentaare.

3.8 Vajadusel kasutatakse infosüsteemis salvestatud ja süsteemi kasutamist iseloomustavat teavet tõendina.

Väga oluline põhimõte. Kahjuks ei ole täpsemalt avatud, kuidas selle põhimõtet rakendatakse. Kas muudetud taotluses sätestatud andmeid võib kasutada isiku vastu?

3.9 PRIA-l on õigus sulgeda Kliendi ligipääs e-PRIA-le kui PRIA on tuvastanud Kliendi poolt e-PRIA üldtingimuste korduva rikkumise või e-PRIA kasutamise viisil, mis on vastuolus kehtivate õigusaktidega.

3.10 PRIA-l on õigus piirata juurdepääs e-PRIA-le nendest arvutitest, millest PRIA on tuvastanud e-PRIA infosüsteemi vastu suunatud tegevuse.

3.11 PRIA-l on õigus mistahes ajal teha e-PRIA-s muudatusi ilma Kliendi eelnevalt teavitamata.

3.12 PRIA kohustub tagama elektroonilisel teel saadud andmete säilimise ja terviklikkuse.

Andmekogu õigusele iseloomulik säte ning on tegelikult reguleeritud juba põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruses.

3.13 PRIA kohustub säilitama Kliendi poolt esitatud dokumente ja andmeid vastavalt seadusele.

3.14 PRIA-l on õigus teha füüsiliste isikute puhul päringuid andmete kontrollimiseks Rahvastikuregistrisse.

See säte peaks olema põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse §-s 10.

#### 4. Intellektuaalse omandi kaitse

4.1 e-PRIA sisu, sh. tekst, graafika, logod, nuppude ikoonid, pildid, audio ja tarkvara autoriõigused kuuluvad PRIA-le või selle loonud isikule ning on kaitstud intellektuaalse omandi kaitset reguleerivate õigusaktidega.

4.2 e-PRIA tellimus- ja päringuvorme ja andmeid ei ole lubatud kopeerida, paljundada, edasi müüa või muul viisil kommertslikel eesmärkidel kasutada. e-PRIA-t on õigus kasutada selleks ettenähtud õiguspäraseks tegevuseks.

4.3 Igasugune e-PRIA kopeerimine, modifitseerimine, levitamine, edasisaatmine, publitseerimine, eksponeerimine, on õigustamatu, vastuolus autoriõiguse ja muude intellektuaalse omandi õigusi kaitsvate seadustega ja toob kaasa vastutuse vastavalt nimetatud seadustele.

## 5. Lõppsätted

5.1 Kõik e-PRIA kasutamisega seoses tekkivad vaidlused lahendavad pooled läbirääkimiste teel.

Kas tegemist on tsiviilõigusliku vaidlusega või haldusõigusliku vaidlusega? Selline leping jätab mõlemad võimalused lahtiseks. Samas on selge, et ePRIA on loodud avalike ülesannete täitmiseks ning lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi saaks vaielda üksnes halduskohtus. Samuti on küsitav, kas isikule saab teisi haldusõiguslikke sunnimeetmeid (nt korrakaitseseadusest) tulenevaid õigusi ja kohustusi rakendada selle lepingu täitmiseks. Soovitav on antud lepingu sisu viia õigusaktide tasandile ning põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri regulatsiooni muuta.

5.2 e-PRIA kasutamist puudutavaid ettepanekuid ja pretensioone saab esitada PRIA-le kirjalikult (Tähe 4, 51010 Tartu) või e-posti aadressil [e-pria@pria.ee](mailto:e-pria@pria.ee).

5.3 Kui PRIA on jätnud otsuse tegemisel arvesse võtmata e-PRIA kaudu esitatud või tõendatult esitada püütud dokumendi, võib klient esitada PRIA-le vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud tähtajal ja korras.

5.4 PRIA ei edasta Kliendi andmeid ja tema poolt edastatud teavet kolmandatele isikutele, välja arvatud õigusaktides sätestatud ülesannete täitmiseks.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd ePRIA ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu või nõusoleku alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid haldusmenetluse lihtsustamiseks, kus andmeid genereeritakse teistes infosüsteemides ning nende põhjal saaks teha põllumajandustootjale automaatseid haldusakte. Käesolevat võimalikku haldusmenetlust on analüüsitud ka suurandmete ülesannete täitmise käigus, kus suurandmete süsteemi rakendamiseks tuleks luua õiguslikud mehhanismid elektroonilise haldusmenetluse läbiviimiseks alates taotluse esitamisest, andmete analüüsist kuni haldusaktideni välja.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et ePRIA on nõ "rakendus" põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Samas IT arenduses on välja toodud, et tegelik seos nimetatud registriga on puudulik ning selles tehnilises lahenduses töödeldakse ka teiste registrite andmeid. Seega ePRIA täidab mitme registri iseteeninduskeskkonda. Põhimõtteliselt on see õiguslikult võimalik, kuid vajab kindlasti õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist, kui isikuandmeid töödeldakse elektrooniliselt, sealhulgas vahetatakse andmeid üle X-tee. Sellisel juhul vajab ePRIA otsustamist, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osa või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Tegelikult kehtib nimetatud märkus kõikide nõ põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri alamregistrite kohta, mis on käesolevas õiguslikus analüüsis välja toodud. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.24 Mahepõllumajanduse register

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/mpr>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/>

Mahepõllumajanduse register (edaspidi käesolevas jaos *register*) on asutatud mahepõllumajanduse seaduse § 11 alusel. Selle regulatsiooni kohaselt asutab registri ja kehtestab registrile põhimääruse valdkonna eest vastutav minister (maaeluminister). Registri vastutav töötleja on Maaeluministerium. Volitatud töötleja määratakse registri põhimääruses.

Põhimääruse järgi on registri volitatud töötajad Põllumajandusamet ning Veterinaar- ja Toiduamet.

Registri eesmärk on mahepõllumajanduslike nõuete täitmise üle tõhusa järelevalve teostamiseks pidada arvestust isikute ja nende mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud ettevõtete kohta.

Registrisse kantakse järgmised andmed - isiku nimi, registri- või isikukood, isikukoodi puudumise korral sünniaeg, andmed tema elu- või asukoha ja tegevuskoha kohta ning tema kontaktandmed, isiku esindaja olemasolu korral tema nimi ja kontaktandmed ning andmed isiku käesoleva seaduse alusel tunnustatud ettevõtte kohta.

Mahepõllumajanduse seaduse § 11 lõike 4 kohaselt on Veterinaar- ja Toiduametil kohustus esitada andmed registri volitatud töötajale viivitamata pärast ettevõtte tunnustamise otsuse või mahepõllumajanduse seaduse §-de 8 ja 9 alusel otsuste tegemist. Isik, kelle kohta on andmed registrisse kantud, tasub järelevalvetoimingute eest riigilõivu.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 889/2008 artiklis 93 nimetatud teabe edastab Euroopa Komisjonile Põllumajandusamet. Nimetatud regulatsiooni järgi tuleb Euroopa Komisjonile esitada järgnev statistiline teave:

1. Liikmesriigid esitavad komisjonile igal aastal enne 1. juulit nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artiklis 36 osutatud iga-aastased statistilised andmed mahepõllumajanduse kohta, kasutades arvutisüsteemi, mis võimaldab komisjoni (Eurostat) avaldatud dokumentide ja teabe elektroonilist vahetust.

2. Lõikes 1 osutatud statistilised andmed hõlmavad eelkõige järgmist:

a) mahepõllumajanduslike tootjate, töötajate, importijate ja eksportijate arv;

b) mahepõllumajanduslik taimekasvatustoodang ning üleminekujärgus oleva taimekasvatuse ja mahepõllumajandusliku taimekasvatuse pindala;

c) mahepõllumajanduslikult kasvatatavate loomade arv ning mahepõllumajanduslikud loomsed saadused;

d) mahepõllumajanduslikku tööstustoodangut käsitlevad andmed tegevuste liikide kaupa.

3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud statistiliste andmete edastamiseks kasutavad liikmesriigid komisjoni (Eurostat) hallatavat ühist andmesisestusportaali.

4. Statistiliste andmete ja metaandmetega seotud tingimused määratletakse ühenduse statistikaprogrammi raames lõikes 1 osutatud süsteemi kaudu kättesaadavaks tehtud näidiste ja küsimustike alusel.

RIHA andmete alusel vahetab register andmeid X-tee kaudu ning infoturbeks rakendatakse ISKE nõudeid ning vastav turbeaste on madal (K1T1S1). RIHA andmete järgi oleks register alamregister Põllumajandusameti Infosüsteemile, kuid sellist loogikat ei nähtu õigusaktide tasemel. Õigusaktide mõistes on tegemist iseseisva andmekoguga. See tähendab, et kas õigusaktis on viga või tehnilises mõttes käsitletakse neid ühe infosüsteemina, milles käesolev register on suurema infosüsteemi rakendus. Sellisel juhul tuleks vastavad muudatused teha õigusakti tasandil.

Registriks on kehtestatud uus terviktekst seoses isikuandmete kaitse rakendamise seadusega. Registri reguleerib maaeluministri 08.03.2019 määrus nr 23 "Mahepõllumajanduse registri põhimäärus". Mahepõllumajandust reguleerivad väga paljud vastavad Euroopa Liidu õigusaktid, kuidvõrd need on kaudselt puutumuses, siis vastav loetelu on avaldatud Põllumajandusameti veebilehel - <https://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=128&sub2=293&sub3=295>. Siseriiklikult reguleerib mahepõllundust eelkõige mahepõllumajanduse seadus.

Suurandmete süsteemi kontekstis on oluline registri põhimäärusest välja tuua järgmised asjaolud. Registri põhimääruse järgi on vastutava ja volitatud töötleva ülesanded jaotatud järgnevalt. Registri vastutava töötleva majutab registrit ning korraldab registri teenuste ja tehnoloogilise keskkonna haldamist. Registri volitatud töötleva töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab ja kustutab neid. Samuti registri volitatud töötleva järgib andmete töötlemisel vastutava töötleva juhiseid ja tagab andmekogu turvalisuse. Samuti sätestab registri põhimääruse § 6 lõigetes 2 ja 3, et registri volitatud töötleva tagab registriandmete tervikluse, käideldavuse ja konfidentsiaalsuse, samuti registri pidamise ning registriandmete töötlemise, kaitse, säilimise ja arhiveerimise füüsiliste, organisatsiooniliste ja infotehniliste meetmetega. Andmevahetus teiste andmekogudega toimub avaliku teabe seaduse § 43(9) lõike 1 punkti 5 alusel kehtestatud korras riigi infosüsteemide andmevahetuskäsi kaudu.

Registri põhimääruse §-d 7 ja 8 sätestavad registrisse kantavad andmed ning nende alusdokumentide loetelu. Paragrahvi 9 on sätestatud kohustuslikud andmeandjad ning § 10 sätestab andmete ristkasutuse põhimõtte. Suurandmete süsteemi kontekstis on olulised registri põhimääruse §-id 13 ja 14, mis sätestavad, et registriandmed on avalikud, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed ja juurdepääsupiiranguga isikuandmed. Registriandmete võimaldatakse juurdepääs kooskõlas avaliku teabe seaduse ja isikuandmete kaitse seadusega. Avalikud registriandmed tehakse avalikkusele kättesaadavaks registri volitatud töötleva veebilehel.

Avalikud registriandmed väljastatakse registrist avaliku teabe seaduses sätestatud korras. Avalikustamisele mittekuuluvaid registriandmeid võib väljastada isikule, kelle kohta need andmed käivad, ning isikule või asutusele, kellele on andmed vajalikud seadusega ettenähtud kohustuse täitmiseks.

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötleva. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski

lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeeriumiga.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötlejaga. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeeriumiga. Kui suurandmete süsteem täidab avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks. Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid, mille kohaselt võiks mahepõllumajanduse registri andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada kohustusliku andmeandjana mahepõllumajanduse register.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.25 Põllumajandusameti infosüsteem (PMAIS)**

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pmais>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/>

Põllumajandusameti infosüsteem ei ole eraldiseisvalt seadusega asutatud. RIHA andmete järgi on tegemist üleminfosüsteemiga paljudele teistele Põllumajandusameti infosüsteemidele:

- Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate register;
- Taimekaitsevahendite register;

- Väetiseregister;
- Maaparandussüsteemide register;
- Mahepõllumajanduse register;
- Taimetervise register
- Põllumajandusameti Infosüsteemi X-tee alamsüsteem.

Seega ei ole õiguslikkus mõttes käsitletav iseseisva andmekoguna. Andmete töötlemise õigus tuleneb iga alamregistri õiguslikest alustest, näiteks mahepõllumajanduse register on asutatud mahepõllumajanduse seaduse alusel ning taimekaitsevahendite register taimekaitseseaduse alusel. Seega võib eeldada, et tegemist on tehnilises mõttes käsitletava infosüsteemiga ning selles ei töödelda iseseisvalt isikuandmeid. Tegemist võib olla tõenäoliselt ajaloolise küsimusega, kui erinevaid ameteid on liidetud kokku üheks asutuseks ning kaasa on saadud päranduseks eelmise ameti registrid. Õiguslikus mõttes tuleb igat alamregistrit käsitleda iseseisva andmekoguna - tehnilises mõttes võivad nad asuda kõik ühes infosüsteemis või serveriruumis. Samuti ei leidu seadustes viidet eraldiseisvale põllumajandusameti infosüsteemile, kuid on olemas viiteid põllumajandusameti veebilehele.

RIHA andmete järgi on selle infosüsteemi asutamise aluseks Põllumajandusameti põhimäärus, mis on kehtestatud põllumajandusministri 23.09.2009 määrusega nr 97. Seega võib eeldada, et infosüsteemi kasutatakse oma avalike ülesannete täitmiseks ning eelkõige haldusmenetluse läbiviimiseks. Sama kinnitab sisuliselt RIHAs valdatud põllumajandusameti infosüsteemi arhitektuuri ülevaade, mille kirjelduse kohaselt on Põllumajandusameti infosüsteemi eesmärk on koondada kokku Põllumajandusameti menetlustoimingud. Süsteem koondab hetkel taimetervise, väetiste ja seemnete valdkondade äri- ja menetlusloogikat ning on üleminfosüsteemiks Taimetervise registrile ja Väetiseregistrile.

Põllumajandusameti infosüsteem on liidestunud ülalnimetatud arhitektuurilise aruande alusel mitmete andmekogudega (eelkõige Maaeluministeeriumi teiste andmekogudega ja näiteks rahvastikuregistriga).

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd põllumajandusameti infosüsteem ei ole õiguslikus mõttes iseseisev andmekogu, siis tuleb vastavalt andmete vajadusele andmevahetus kokku leppida iga alamregistriga ning nende vastutavate töötlejatega (eelkõige Põllumajandusametiga). Suurandmete süsteemi õiguslikus regulatsioonis tuleks iga alamregister andmeandjana iseseisvalt välja tuua, sest õiguslikus mõttes on nad andmetöötamise subjektid. Põllumajandusameti infosüsteemil iseseisvalt ei ole andmete töötlemise õigust.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid, mille kohaselt võiks andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registre puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.26 Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas (FADN)

Andmed RIHAs: puudub

Avalik kasutajaliides: <http://fadn.agri.ee/standardtulemused/>

### Kehtiv õiguslik olukord

Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi ei ole siseriikliku õigusega reguleeritud, vaid seda reguleerub Euroopa Liidu otsekohaldav määrus (EÜ) nr 1217/2009, 30. november 2009, millega luuakse Euroopa Ühenduse põllumajanduslike majapidamiste tulused ja majandustegevust käsitlevate raamatupidamisandmete kogumise võrk. Samuti on seotud Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/220, 3. veebruar 2015, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1217/2009 (millega luuakse Euroopa Liidu põllumajanduslike majapidamiste tulused ja majandustegevust käsitlevate raamatupidamisandmete kogumise võrk) rakenduseeskirjad. Euroopa Liidu (EL) tasandil kogutakse igal aastal andmeid ligikaudu 80 tuhandest põllumajandusettevõttest, kes esindavad viit miljonit põllumajandustootjat ja rohkem kui 90% ELi põllumajandusmaast ja -toodangust.

Andmebaasi ideoloogiline lähtealus on, et ühtse Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika areng eeldab, et on võimalik saada objektiivseid ja asjakohaseid andmeid tulude kohta eri põllumajanduslike majapidamiste kategooriates ja majandustegevuse kohta selliste põllumajanduslike majapidamiste kategooriate puhul, kellele tuleb ühenduse tasandil erilist tähelepanu pöörata. Igas liikmesriigis on määratud pädev asutus, kes neid andmeid töötleb. Eestis on kontaktasutuseks määratud Põllumajandusuuringute Keskus, kes on sellega seotud tegevuste juhtimiseks moodustanud FADNi komisjoni.

Põllumajanduslike majapidamiste raamatupidamine on nende tulude hindamiseks ja majandustegevuse uurimiseks oluliste andmete peamine allikas. Kogutavad andmed saadakse põllumajanduslikelt majapidamistelt. Määrus (EÜ) nr 1217/2009 rõhutab, et nimetatud eesmärke saab saavutada ainult Euroopa Liidu põllumajandusliku raamatupidamise andmete kogumiseks mõeldud ühenduse võrgu abil, mis toetub kõigi liikmesriikide põllumajandusliku raamatupidamise büroode tegevusele (PMK).



Aruandvate majapidamiste valikuga seotud peamised otsused, eelkõige valimiplaani koostamine, võetakse vastu riiklikul tasandil. PMK-l on keskne roll andmevõrgu haldamisel. Põllumajanduslike majapidamiste valimise ning kogutud andmete analüüsimise ja hindamise käigus tuleb viidata muudest allikatest pärinevatele andmetele.

Määrus (EÜ) nr 1217/2009 rõhutab eriti oluliselt, et põllumajanduslikud majapidamised peaksid olema kindlad selles, et nende raamatupidamisandmeid ja muid käesoleva määruse kohaselt saadud üksikandmeid ei kasutata seoses maksustamisega või muudel kui käesoleva määrusega ettenähtud eesmärkidel, ja selles, et ühenduse põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrguga töötavad või töötanud isikud neid ei avalda. Seega vastava õigusakti kohaselt ei saa PMK avaldada algandmeid, mida talle on esitanud tootjad. Samas avalikustatakse teatud tulemid, mis on nende algandmete pealt tehtud ning need avalikustatakse avaliku kasutajaliidese kaudu.

**Nimelt sätestab määruse (EÜ) nr 1217/2009 artikkel järgmised põhimõtted andmete töötlemise kohta:**

1. Üksikuid raamatupidamisandmeid ja muid käesoleva määruse rakendamise käigus saadud üksikandmeid ei tohi kasutada maksustamise eesmärgil ning selliseid andmeid ei tohi avaldada ega kasutada muudel kui artiklis 1 sätestatud eesmärkidel.
2. Andmevõrgus osalevatel või osalenud isikutel on keelatud avaldada üksikuid raamatupidamisandmeid või muid üksikandmeid, millest nad on teada saanud oma tööülesannete täitmise käigus või seoses tööülesannete täitmisega.
3. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed lõike 2 sätete rikkumise eest karistamiseks.

Andmete kogumine toimub ainult Euroopa Liidu otsekohalduva määruse alusel, et oleks tagatud andmete töötlemise ühetaolisus, juba nimetatud määruse (EL) nr 1217/2009 artikli 16 järgi ei tohi neid andmeid kasutada maksustamiseks ning andmeid võib ainult kasutada põllumajanduslike majapidamiste tulude iga-aastaseks kindlaksmääramiseks ja põllumajanduslike majapidamiste majandustegevuse analüüsimiseks.

Seega on Euroopa Liidu õiguse tasemel ära öeldud ka see, millisteks eesmärkideks võib üldse selliseid andmeid töödelda. Andmetele on kehtestatud ranged konfidentsiaalsuse eeskirjad ning neid ei kasutata muudel kui ainult Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikaga seotud eesmärkidel. Kuivõrd tegemist on otsese andmetega, kuidas tulu on saadud, siis on vaja tagada usaldus andmete töötlemisel ning liikmesriigile esitamisel. Seetõttu ei tohi andmeid kasutada näiteks maksustamiseks.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Põhimõtteliselt on Euroopa Liidu õiguse tasemel ära otsustatud, et algandmete töötlemine ei ole lubatud. Lubatud on töödelda neid andmeid, mida saab lugeda avaliku teabe seaduse

mõttes avaandmeteks. Samas on võimalik kasutada andmeid, mis on avaldatud näiteks Põllumajandusuuringute Keskuse veebilehel - <http://fadn.agri.ee/standardtulemused/>.

Suurandmete süsteemi õiguslikus regulatsioonis tuleks andmeandjana välja tuua Põllumajandusuuringute Keskuse kohustus andmeid suurandmete süsteemi edastada nii palju, kui see on võimalik Euroopa Liidu õiguse mõttes. Kindlasti on võimalik kasutada andmeid, mida avalikustatakse FADNi avaliku kasutajaliidese kaudu. IT analüüsis on tehtud ettepanek, et FADNi tänase kasutajaliidese kaudu avalikustatavad andmeid tuleks edastada suurandmete süsteemi kaudu. Selline põhimõte eeldab siseriikliku pädevuse muutmist, kes täidab vastavatest Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevaid ülesandeid. Sellisel juhul peaks üks Eesti poolne kontaktisik olema suurandmete süsteemi vastutav või volitatud töötaja.

IT analüüsis on tehtud ettepanekuid, mille kohaselt võiks andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras (näiteks nõusoleku alusel).

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.27 Suuremõõtkavaline mullastikukaart koos andmetega

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/mis>

Avalik kasutajaliides: <https://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Mullastiku-kaart-p96.html>

### Kehtiv õiguslik olukord

Suuremõõtkavaline mullastikukaart koos andmetega on üks Maakatastri rakendustest. Seega õiguslikus mõttes on tegemist Maakatastriga, kus mullastiku kaardirakenduses kuvatakse Eesti 1:10000 mullakaarti, mis katab kogu Eesti ala, välja arvatud tiheasustusega piirkonnad (linnad ja asulad). Andmeid saab vaadata mullakaardi kaardirakenduse kaudu ning alla laadida avaandmetena. Andmete vastutav töötaja on Maa-amet.

Õiguslikus mõttes on tegemist maakatastri seaduse alusel asutatud maakatastri ühe osaga, kus seda rakendust nimetatakse maa kvaliteedi ja hindamise kaardiks. Maakatastriseaduse § 14 sätestab regulatsiooni maa kvaliteeti ja hindamise kaardile, mille lõike 1 kohaselt maa kvaliteedi ja hindamise kaardile kantakse vabariigi maismaad iseloomustavad maa kvaliteedi või väärtuse

näitajad, mis on aluseks maa maksustamishinna määramisel. Lõige 2 sätestab, et maa kvaliteedi ja hindamise kaardil piiritletakse ja iseloomustatakse maa-alad, kus maa kasutamine ja majanduslik tegevus on reguleeritud seadusjärgse kitsenduse või planeeringuga, kui sellest sõltub maksustamishind. Lisaks on olemas volitusnorm määrase kehtestamiseks maa kvaliteedi ja hindamise kaart koostamise kohta, mille kehtestab Vabariigi Valitsus.

Vabariigi Valitsuse 09.10.2003 määruse nr 256 "Maa kvaliteedi ja hindamise kaardi koostamise kord" järgi on mullastiku kaardirakenduses maa kvaliteeti kajastavad andmed. Nimetatud määruse § 1 lõike 3 kohaselt käsitletakse maa kvaliteeti kajastavate andmetena mullastiku koostist ning mulla võimet varustada taimi vajalike toiteelementide ning vee ja hapnikuga (mulla viljakust). Maa kvaliteedi kaart koostatakse üksnes hajaasustusega alade kohta.

Sama määruse §-de 4 ja 5 kohaselt on reguleeritud, et mulla viljakust kajastavad andmed kantakse hajaasustusega aladel kaardistamisüksuste kontuuride kaupa mõõtkavas 1:10 000 koostatud Eesti põhikaardi alusele. Mullastiku koostist kajastav kaardiandmete kiht moodustatakse mõõtkavas 1:10 000 koostatud Eesti põhikaardi alusele mulla koostist kajastavate kaardistamisüksuste kontuuride kaupa. Kaardistamisüksuste nimestik on toodud nimetatud määruse lisas. Kui puudub võimalus varem koostatud kaartidelt ülekantavaid üldisemaid kaardistamisüksusi detailiseerida, siis säilitatakse kaardi eri osades üksuste erinev detailsus.

Ülejäänud õiguslik regulatsioon on sama, mis maakatastri kohta. Maakatastri õiguslik regulatsiooni on analüüsitud käesoleva analüüsi punktis 5.12.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete töötlemiseks on vaja andmevahetus reguleerida suurandmete süsteemi ja maakatastri vahel. Kokku peavad leppima suurandmete süsteemi vastutav töötleja ja Maa-amet. Kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet, siis tuleb vastavas põhimääruses sätestada maakatastri kohustus andmed edastada. Andmete edastamise kohustus tuleneb avaliku teabe seaduse andmete riskasutuse põhimõttest. Selle kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed.

Kui suurandmete süsteemi õiguslikult ei asutata, siis tuleb Maa-ametiga sõlmida leping andmete edastamiseks. Sellisel juhul võib olla oht, et ei saa kõiki maakatastrisse kantud andmeid. Samuti oleks see õiguslikult Maa-ameti otsus, kui palju andmeid suurandmete süsteem saab. Põhimõtteliselt võib lähtuda siis üksnes avaandmete õiguslikust raamistikust. Samas ei sisalda mullastikurakendus asutusesiseseks tunnistatud teavet ning tegemist on avaandmetega, mille töötlemisel ei ole piiranguid.

Õigusloomeliselt on vaja suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada maakataster andmeandjana. Tehnilises mõttes võib ta olla iseseisev andmeandja.

IT analüüsis on tehtud ettepanek, et mullastiku andmeid võiks töödelda Põllumajandusuuringute Keskus Maa-ameti asemel, kuid see vajab täiendavat finantseeringut. Hetkel on mulla analüüsimise võimekus Põllumajandusuuringute Keskusel, kuid kaarti haldab Maa-amet. Vastav ettepanek eeldab, et täpsustatakse Põllumajandusuuringute Keskuse ülesandeid ning Maa-ameti vastavat ülesannet. Võimalik, et on vaja teha muudatusi ka maakatastri seaduses, näiteks kui sisuliselt soovitakse uusi andmeid töötlemaks hakata.

## 5.28 Eesti looduse infosüsteem (EELIS)

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/eelis>

Avalik kasutajaliides: <http://www.eelis.ee>

### Kehtiv õiguslik olukord

Eesti Looduse Infosüsteem on tehniline lahendus, mille kaudu ametnikud edastavad keskkonnaregistrile andmeid loodusala, liikide, seire, vee jt valdkondade andmete, nendega seotud dokumentide kohta. Samuti on EELIS töövahendiks kaardimaterjalidega töötamiseks ja keskkonnaregistrile kvaliteetsete andmete ettevalmistamiseks. EELIS on põhiline tehniline vahend Keskkonnaagentuuri ülesannete täitmiseks ning tehniliselt peab seda üleval Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse poolt hallatav Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) on geoinfosüsteem, mis koosneb igale kasutajale paigaldatavast Microsoft Windows keskkonnas töötavast töökojarahendusest keskses serveris töötavast PostgreSQL geoandmebaasist. EELIS sisaldab ka muud infot, mis keskkonnaregistrisse ei kuulu (nt ürglooduse raamatu objektid, saarte nimestik, pärandkultuuriobjektid, Natura elupaikade andmestik). Seega osad andmed on käsitletavad kui EELISE põhiantmed ning osa andmeid edastatakse Keskkonnaregistrile.

Valdav osa EELISE baasis olevaid andmeid sisestatakse ja hallatakse töökohatarkvara kaudu töötajate poolt. Osa andmeid kantakse üle otse teistest infosüsteemidest või sisestatakse majaväliste kasutajate poolt. Lisaks EELIS andmebaasis olevatele andmetele kuuluvad süsteemi juurde ka pildid ja dokumendid (näiteks pdf kujul), mis asuvad samuti keskses serveris, kuid mitte andmebaasis ning kaardiandmed Mapinfo .tab formaadis, mis jagatakse kõikidele kasutajatele. Lisaks eelnimetatud töökohatarkvarale kasutavad EELIS baasis olevaid andmeid ka mitmed teised tarkvarad (valdavalt spetsiifilisemate valdkondade veebirakendused) ning EELIS andmetest ametlikud (seadusandlikku jõudu omavad) andmed kantakse koos seostega regulaarselt üle Keskkonnaregistri veebirakenduse ning kaardirakenduse andmebaasi, mille kaudu need avalikustatakse ametnikele ning kõigile teistele soovijatele.

Kõik EELIS andmebaasis olevad andmed saab jagada tinglikult teemadesse, nende teemade piir ei ole tihti aga väga täpselt määratud ja kuna andmed on omavahel tihedalt seotud, ei olegi vahest võimalik konkreetset piiri tõmmata. EELIS koosneb põhiantmetest, mis on seotud EELIS

tarkvara ülesannetega, samuti abiobjektideks, mis on ülesannetega seotud objektid - näiteks aladega seotud dokumendid või veehaaretega seotud veekasutajad – need moodustavad olulise osa registrist, kuid õigusaktide ega isikute registri pidamine ei ole omaette eesmärk. Abiobjektide alla loetakse ka andmeid, mis on oma ülesehituselt ning iseloomult keerukamad kui põhinimestike andmed.

Näiteks veemajanduse, kaitsekorralduse ning (Geoloogiakeskuse) hüdroteoloogiaga seotud andmed moodustavad keerukamad valdkonnad ning sisaldavad põhinimestike objektide kohta oluliselt detailsemat lisateavet. EELIS sisaldab andmeid seire ja aruandluse kohta ning nad on omakorda seotud nimestike objektidega ning abi objektidega. Siia alla jäävad seire ning veekasutajate aruandluse valdkonnad – need mõlemad tegelevad väga suure hulga „sissetulevate andmetega”, mida on vaja korrastada, analüüsida ning parandada, kuid mis pärast seda, kui nad on ühekorra töödeldud, enam tavaliselt rohkem ei muutu. Andmemahud on siin reeglina suuremad kui teistes gruppides ning seoses sellega vajab see teistest andmegruppidest enam ka visualiseerimiseks keerukamaid töövahendeid.

EELISes töödeldakse järgmisi andmeid:

- Kaitstavad alad - kaitsealad (rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad, kaitsealused pargid, uuendamata korruga kaitsealad), hoiualad, püsielupaigad kohaliku omavalitsuse kaitstavad loodusobjektid, projekteeritavad kaitstavad objektid;
- Rahvusvahelise tähtsusega alad - Rahvusvaheliste looduskaitsekonventsioonidest ja EL direktiividest tulenevate nõuete täitmiseks moodustatud alad;
- Üksikobjektid - kaitstavad looduse üksikobjektid (nt looduskaitse alla võetud põlispuud, rändrahnud, allikad jt);
- Ürglooduse objektid - Eesti ürglooduse raamatusse kantud objektid. Geoloogilised objektid, mille olemasolu selles nimekirjas ei tähenda automaatselt looduskaitsepiiranguid. Küll on aga mitmed ürglooduse raamatusse kantud objektidest võetud ka looduskaitse alla;
- Pärandkultuuriobjektid - Pärandkultuuriobjektid on kultuuriväärtuslikud objektid meie maastikus. Objektide andmed on kogutud Riigimetsa majandamise Keskuse (RMK) poolt INTERREG programmide poolt rahastatud projektide raames;
- Liigid - nimekiri Eesti liikidest. EELIS-es kasutusel olev Eestis registreeritud liikide nimekiri koos põhilise infoga liikide kohta: süstemaatiline jaotus, kaitsekategooria, punase raamatu kategooria ning osade puhul ka kirjeldus ning üldine levikuinfo (nimekiri ei ole ametlik ega pruugi olla täielik);
- Veekogud - Eesti veekogud (jões, järved, kraavid, ojad, allikad, merealad);
- Saared - Eesti meresaaress;
- Kaitsekorralduskavad - kaitstavatele aladele koostatud kaitsekorralduskavad.

Lisaks sisaldab EELIS andmeid kaitsealuste liikide ja võõrliikide leiukohtade, metsa vääriselupaikade, jahipiirkondade, jahitrofeede, inventeeritud elupaikade, metsatoetuskõlbulike alade, tundlike alade, puuraukude, veehaarete, vesikondade, veekogumite, veevärkide, veelaskmete, reoveekogumisalade, paisude, seirejaamade, seire programmide, seire andmeridade ja mõõtmistulemuste andmestik. Juhul kui on vaja neid andmeid kasutada tuleks pöörduda Keskkonnaagentuuri poole. EELISist peetakse ülesannete

täitmiseks, mis tulenevad erinevatest seadustest. Seega töödeldakse andmeid avalike ülesannete täitmiseks.

EELIS-e andmete uuendamine toimub pidevalt vastavalt uute õigusaktide kinnitamisele, inventuuride andmete või andmestikes sisalduvate objektide seisundi kohta lisateabe laekumisel. Piiranguid põhjustavat infot võetakse vastu ainult kooskõlastatult Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaametiga. Tähelepanuväärsete objektide infot (millest ei tulene otsest piirangut) võetakse vastu ka muudelt andmeandjalt (nt teadusasutustelt) ja seda kooskõlastatakse vajaduse korral.

EELISes rakendatakse infoturbestandardit, mis vastab keskmisele turbeastmele. EELISel on seosed veeveebi ja keskkonnaregistriga.

Õiguslikult ei ole EELIS-t reguleeritud. Samas on välja tulnud, et EELISele kavandatakse seadusandliku aluse loomist ning põhimääruse kehtestamist. Käesoleval hetkel ei ole EELIS iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. **EELIS-ega seotud andmete kasutamine on võimalik spetsiaalsete kasutuslepingute alusel.** Väljapoole Keskkonnaministeeriumi haldusala saab nii programmi kui kaardikihtide kasutamiseks lepingu sõlmida põhjendatud vajaduse korral. EELIS-e andmete kasutamisel on vajalik viidata algallikale järgmiselt - EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister). Samuti on kohustuslik lisada märge selle kohta, mis kuupäeval on tehtud väljavõtte andmebaasist. Viidet tuleb kasutada andmete väljundil (väljatrükil või digitaalsete andmete juures nähtaval kohal) või materjalis, mille juurde väljund kuulub.

Riigi infosüsteemi haldussüsteemi järgi on EELIS liidestunud X-teega erinevate andmete vahetamiseks, kui IT analüüsi järgi ei ole EELISel X-tee liidestust ning hetkel saadakse andmeid staatiliste kaardikihtidena või dubleeritakse andmeid. Järgnevates etappides või andmekogu asutamisel seadusega peaks selle olukorra tulevikus selgeks tegema ning muutma vastavat kannet RIHAS.

Õiguslikult on vaja lahendada küsimust, kas EELIS ei peaks olema asutatud eraldi seadusega või olema osa teisest tehnilisest lahendusest, mis on asutatud õigusaktiga. Näiteks veeveebi kaudu vahetatakse infot, mis iseloomult meenutab andmekogu. Samas nendib riigi infosüsteemi haldussüsteem, et veeveeb ei ole iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses, vaid alaminfosüsteem Eesti Looduse Infosüsteemile (eelis), mis on alaminfosüsteem Keskkonnaregistrile.

Kuivõrd EELIS ei ole asutatud seadusega, kuid samas Keskkonnaregister on asutatud keskkonnaregistri seadusega. Samas keskkonnaregistri seadus ega selle alusel kehtestatud õigusaktid ei tunne nimetatud andmekoosseise, seetõttu on võimalik kaheldada Riigi infosüsteemide haldussüsteemi kantud informatsiooni. Tõenäoliselt keskkonnaregister võtab kogu oma valitsemisala andmekogudest informatsiooni ning töötleb seda iseseisvalt keskkonnaregistri seaduse alusel. Keskkonnaregistri pidamise eesmärk on ühendada kogu Keskkonnaministeeriumi valitsemisala andmed. Keskkonnaregistri vastutav töötleja on

Keskkonnaministeerium. Neid andmeid, mida EELIS edastab Keskkonnaregistrile tuleks andmeandjana kasutada Keskkonnaregistris.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd andmete töötlejaks on Keskkonnaagentuur, siis tuleb suurandmete süsteemi andmete esitamiseks kokku leppida nimetatud asutusega. Paraku pole käesoleval hetkel EELIS-el iseseisvat andmekogu põhimäärust ega vastavat seadusandliku raami, mis keelaks või piiraks andmete töötlemist. Seega kui suurandmete süsteem täidab avaliku ülesannet, siis võib suurandmete süsteemi edastada kõik andmed, mida EELISes töödeldakse. Kui tulevikus otsustatakse EELIS reguleerida seaduse tasandil, siis tuleks EELIS sätestada kohustusliku andmeandjana suurandmete süsteemile.

Kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on võimalik saada üksnes avaandmeid. Neid andmeid, mida edastatakse EELISest keskkonnaregistrisse, siis tuleb keskkonnaregistri õigusakti regulatsioonis vastav andmemudel kirjeldada ning sätestada, et keskkonnaregister on andmeandja suurandmete süsteemile.

Kui suurandmete süsteem asutatakse õigusakti tasandil, siis on mõistlik andmete edastamise kohustus sätestada õigusakti tasandil või täiendava andmevahetuskokkuleppe alusel. Kui suurandmete süsteemi ei asutata õigusakti tasandil, siis tuleb andmete töötlemiseks saavutada avaandmete osas kokkulepe Keskkonnaagentuuriga. Isikuandmeid sellisel juhul suurandmete süsteemi edastada ei saa.

Samuti on nõutav avaliku informatsiooni järgi, et EELISe kasutamiseks on vajalik sõlmida leping.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## **5.29 Teeilmajaamade andmed**

Andmed RIHAs: puuduvad

Avalik kasutajaliides: <http://teeilm.teeinfo.ee/uus/>

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Teeilmajaamade andmeid kogu Maanteeamet oma ülesannete täitmiseks ning avalikkusele jagamiseks. Eelkõige on andmete kogumine seotud Maanteeameti põhiülesannetega, mis on sätestatud Vabariigi Valitsuse 16.10.2018 määruse nr 55 "Maanteeameti põhimäärus" §-s 7, milles on loetletud kõik Maanteeameti põhiülesanded ning suures osas on need kaudselt kõik seotud ilmajaamade pidamisega. Näiteks on Maanteeameti ülesanne luua tingimused ohutuks, säästlikuks ja toimivaks liiklemiseks riigiteedel ning kavandada inimeste ja sõidukite liikuvust.

Samuti jälgida liiklusohutust ning ühistranspordi korraldamist ja liiklusvahendite keskkonnakahjulikkuse vähendamist. Maanteeeteeilmajaamade andmeid säilitatakse Maanteeameti vastavas andmebaasis (teeilmajaamade infosüsteem) ning andmefailides ning nendel on väärtuslik info teistele riigiasutustele ning laiemalt avalikkusele ning kolmandatele isikutele. Alates 2010 aastast pärit andmeid hoitakse eraldi andmebaasis. Vanemad andmed on säilitatud välistel andmekandjatel. Seega peetakse teeilmajaamade infosüsteemi oma haldusülesannete täitmiseks ning tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses. Selles ei töödelda isikuandmeid ning sellele ei laiene isikuandmete kaitse õigusest (näiteks isikuandmete kaitse üldmäärusest) tulenevad piirangud andmete töötlemisele.

Eelkõige kasutatakse teeilmajaamade andmeid talvise maanteehoolduse tegemisel ning vastavate otsuste tegemisel, sest nendel andmetel on oluline osa ilmastikuolude, ilmaprognooside, radaripiltide ning tormi- ja muude olude hindamisel. Selleks on teemeistritel ja järelevalve töötajatel abiks teeilmajaamade infosüsteem 72 maantee ääres asuva teeilmajaama ja 112 teekaameraga. Teeilmajaamad mõõdavad õhutemperatuuri, õhuniiskust, sademeid, tuule kiirust ja suunda ning talihoolduse korraldamiseks olulisi parameetreid nagu teetemperatuur, teeseis, nähtavus, puistatud kloriidi kogus jms. Kõik need andmed on interneti teel kättesaadavad talihooldega seotud spetsialistidele. Lisaks teeilmajaamadele on hooldel oluline abi teekaameratest. 112-st teekaamerast 19 töötavad reaajas, ülejäänud teevad pilte iga 10 minuti tagant.

Teekaamerad võimaldavad jälgida operatiivselt teeseisu, ilmaolusid ja nende muutusi, ning seda, kas teepind on puhas või esineb lund ja lõrtsi, samuti erinevaid ilmastikunähtusi, nagu lumesadu, tuisk ja udu. Enamik teekaamerasid on paigaldatud suurema liiklusega maantee äärde, kus talihooldustöödel mõju suuremale hulgale liiklejatele. Osad teekaamerad on paigaldatud tavapärasest erinevatesse kohtadesse, nagu Kõpul ja Sääres asuvad kaamerad, mis võimaldavad jälgida mandrile saabuvas ilmastikumutusi.

Teekaamerate eesmärgiks ei ole liikluse jälgimine, nagu tihti ekslikult arvatakse, ja seetõttu on need reeglina suunatud otse teepinnale. Seega ei kasutata andmeid riikliku või haldusjärelevalve tegemiseks. Selleks on paigaldatud näiteks kiiruskaamerad maanteedel või linnateedel.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Tegemist on avaandmetega ning andmete töötlemisel puudub sisuline piirang. Andmete töötlemiseks on vaja andmevahetus reguleerida suurandmete süsteemi ja Maanteeameti vahel. Kokku peavad leppima suurandmete süsteemi vastutav töötleja ja Maa-amet. Kui suurandmete süsteem täidab mõnda avaliku ülesannet, siis tuleb vastavas põhimääruses sätestada Maanteeameti (teeilmajaamade infosüsteemi) kohustus andmed edastada.

Andmete edastamise kohustus tuleneb avaliku teabe seaduse andmete riskasutuse põhimõttest. Selle kohaselt andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed.



Kuigi tegemist on sisuliselt avaandmetega, siis õiguste ja kohustuste tagamiseks tuleks andmevahetus õiguslikult reguleerida ühetaoliselt õigusakti tasandi kaudu. Samuti on vajalik suurandmete süsteemile õiguskindluse tagamine, et vastavaid andmeid suurandmete süsteemile edastatakse.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras.

## 5.30 Maaelu arendamise toetuste infosüsteem

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/MATS>

Avalik kasutajaliides: ePRIA

### Kehtiv õiguslik olukord

Maaelu arendamise toetuse infosüsteem (edaspidi käesolevas peatükis MATS) on infosüsteem, mille eesmärgiks on abistada Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (edaspidi ka PRIA) menetlejat igakülgset mistahes toetusmeetme menetlemisel. Seega peetakse MATSi PRIA-le õigusaktides sätestatud ülesannete täitmiseks, mis tulenevad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest. MATSi loomisel oli eesmärk maksimaalselt taaskasutada infosüsteemi kantud teavet ning kasutada neid andmeid erinevate haldusmenetluste läbiviimisel. MATSil on baasmoodul üldise kõigile kasutatava funktsionaalsuse jaoks, sisestuse ja analüüsimoodul andmete sisestamise ja töötlemise jaoks, kontrollimoodul kontrollivalimite koostamiseks ning kohapealse kontrolli läbiviimiseks, otsustemoodul toetussummade arvutamiseks ning otsuste koostamiseks ja kliendihaldusmoodul kliendiregistri funktsionaalsuse laiendamiseks mitteklientide ning volituste valdkonnas.

Kui MATS loogika ja andmed on jaotatud erinevate moodulite vahel siis kasutusliides on ühine ühe teatud erandiga. MATS omab kahte kasutajaliidest - väliste ja siseste kasutajatele erinevat. Sisemise kasutusliidese nimi on MATS ning välise nimi ePRIA2. Klientide vajadustest lähtudes kujundati ka MATSist erinev kasutajaliides, mille elementide kujundus hoitakse ühene MATSi omaga, kuid mille üldine kujundus toetab ePRIA2 kasutamist veebiportaalina. Samuti on andmete sisestamine lihtsustatud võimalikul hulgal eeltäitmistega või valikute etteandmistega läbi klassifikaatorites sisestatud andmestiku. ePRIA2 omab avalikku osa, kus asuvad teenused on avatud kõigile ilma täiendava autentimise ja autoriseerimiseta.

Otsuste moodul kasutab sisendina menetluses kogutud andmeid ning võimaldab otsuse ning elektroonilise otsuse tegemist ehk sisuliselt haldusmenetluse läbiviimist. MATS võimaldab teha otsuseid ning saata neid PRIA siseseks kooskõlastamiseks ning sealt väljamaksmiseks. Samuti võimaldab MATS eelarve jälgimist, arvestades seadistatud aluseelarve ja koostatud otsustega.

Õiguslikult on MATS sarnane eelmistes peatükkides põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri alamregistritega (nt EAGIS, CCS, TAKS jne). See tähendab, et MATS on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. MATS ei moodusta iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega tuleb lähtuda kogu andmete töötlemisel põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri õiguslikust regulatsioonist, mis on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel.

Kuivõrd MATS on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, siis õiguslikult on analüüsitud juba kehtivat olukorda põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri peatükis. Seetõttu ei ole mõistlik dubleerida vastavat =C3\_õigusliku analüüsi käesolevasse peatükki. MATS ei ole õiguslikult erinev teistest alamregistritest, mis on osa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd MATS ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu või nõusoleku alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et käesolevas peatükis analüüsitud tehniline lahendus on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks seda tehnilist lahendust peetakse ning muuta vastavat õigusruumi. Täpsemalt on antud probleemi analüüsitud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri analüüsi osas. Otsustamist vajab, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osa või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.31 Maaelu arengukava investeerimistoetuste infosüsteem

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pria-mait>

Avalik kasutajaliides: **puudub**

### Kehtiv õiguslik olukord

Maaelu arengukava investeerimistoetuste infosüsteemi (edaspidi käesolevas peatükis MAIT) peetakse Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi ka PRIA) avalike ülesannete täitmiseks, eelkõige nendest ülesannetest, mis tulenevad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest seoses maaelu arengukava toetuste haldusmenetluste läbiviimisel.

Süsteemil on mitu moodulit, mis õiguslikus tähenduses viivad läbi PRIA haldusmenetlust. Nendeks moodulit teks on BAS moodul, mis võimaldab hallata süsteemi keskse mooduli vajalikke reegleid, piiranguid ja seadistusi. On olemas süsteemi keskne moodul, mida kasutatakse taotluse ja temaga seotud dokumentide registreerimiseks, kontrolllehtede info sisestamiseks ja haldamiseks, otsuste sisestamiseks ning otsuste edastamiseks PRIA käskkirjade süsteemi ja arvestuse ja maksete süsteemile (ARMA). Samuti sisaldab MAIT mooduleid aruannete tegemiseks ja dokumentide registreerimiseks.

MAIT on õiguslikult sarnane eelmistes peatükkides põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri alamregistritega (nt EAGIS, CCS, TAKS jne). See tähendab, et MAIT on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. MAIT ei moodusta iseseisvalt andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega tuleb lähtuda kogu andmete töötlemisel põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri õiguslikust regulatsioonist, mis on asutatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 98 lõike 2 ja § 100 lõike 2 alusel.

Kuivõrd MAIT on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile, siis õiguslikult on analüüsitud juba kehtivat olukorda põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri peatükis. Seetõttu ei ole mõistlik dubleerida vastavat õigusliku analüüsi käesolevasse peatükki. MAIT ei ole õiguslikult erinev teistest alamregistritest, mis on osa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist.

## Andmete töötlemiseks vajalik tegevus

Kuivõrd MAIT ei ole iseseisvalt andmekogu õiguslikus tähenduses, siis tuleb andmevahetusteenus kokku leppida vastutava töötlejaga ehk Maaeluministeeriumiga (alates 15.03.2019 PRIA-ga). Andmete edastamise kohustus tuleb sätestada õigusakti tasandil - käesoleval juhul on andmete edastajaks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide register.

Kui andmed kaastakse, siis tuleb täiendada põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri põhimääruse § 3 lõiget 4 suurandmete süsteemi vastutava töötlejaga. Lepingu või nõusoleku alusel ei tohi tulenevalt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 101 ja 102 alusel edastada, sest andmeid võib edastada üksnes isikule, kes täidab avalikke ülesandeid seaduse, haldusakti või halduslepingu alusel, seiret või hindamist tegeval isikul seireks või hindamiseks vajalikus ulatuses ning menetlusse kaasatud eksperdil või avaliku teabe seaduse § 38 lõikes 3 nimetatud isikule.

Ülalnimetatud analüüs on esitatud avalike andmete põhjal, mis on esitatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemi, sealhulgas seosed põllumajandustoetuse ja põllumassiivide registriga. Riigi infosüsteemide haldussüsteemi esitatud muude materjalide põhjal võib väita, et käesolevas peatükis analüüsitud tehniline lahendus on alamregister põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrile. Kuid vajab kindlasti vajab õigusselguse ja põhiõiguste kaitse eesmärgil täpsustamist ka õigusaktide tasandil, milleks seda tehnilist lahendust peetakse ning muuta vastavat õigusruumi. Täpsemalt on antud probleemi analüüsitud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri analüüsi osas. Otsustamist vajab, kas tegemist on põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osa või on ta mingi muu registri osa või on iseseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Sellest sõltub õiguslik lahendus selle registri kohta. Kõige olulisem on õiguslikult korrektseks teha need tehnilised lahendused, mis töötlevad isikuandmeid.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.32 Riigi ilmteenistuse vaatlusvõrgu andmed

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: <https://www.ilmateenistus.ee/ilmateenistus/vaatlusvork/>

**Kehtiv õiguslik olukord**

Riigi ilmateenistuse vaatlusvõrk sisaldab andmeid, mis tulevad rannikujaamadelt, hüdromeetriaajaamadelt, meteoroloogiaajaamadelt, sademete mõõtejaamadelt ja soojaamadelt. Vaatlusvõrk on nähtav avaliku kasutajaliidese kaudu.

Andmete vastutav töötaja on Keskkonnaagentuur. Andmete töötlemine on seotud Keskkonnaagentuuri õigusaktidest tulenevate ülesannetega. Keskkonnaagentuuri ülesanded ning tegevuse alused on kehtestatud keskkonnaministri 19.06.2015. a määrusega nr 36 "Keskkonnaagentuuri põhimäärus", mille § 6 sätestab Keskkonnaagentuuri ülesanded. Nimetatud ülesannetest on käesoleva peatüki tähenduses seotud andmete töötlemine järgmiste ülesannetega:

- 1) koostab meteoroloogilisi ja hüdrooloogilisi prognoose ning hoiatusi, edastab tormi- ja ohtlike ilmastikunähtuste hoiatusi riigiasutustele ning rahvusvahelistele organisatsioonidele koostöölepete ja kehtivate õigusaktide kohaselt;
- 6) kogub, töötleb ja analüüsib kliimaandmeid, mis on sisendiks kliimamuutuste mõju hinnangutele vee, välisõhu, metsa ja eluslooduse valdkondades;
- 7) korraldab riikliku keskkonnaseire programmi täitmist ja keskkonnaseire andmehõivet;
- 9) kogub, töötleb ja analüüsib teavet Eesti keskkonnaseisundi ja seda mõjutavate tegurite kohta ning koostab keskkonnaseisundi hinnanguid;
- 10) tagab seirevõrkude toimimise ning seirejaamade, -vahendite ja -seadmete pidamise ning uuendamise;
- 16) edastab üldkasutatavasse infovõrku keskkonnaseisundi teavet;
- 17) edastab valitsusasutustele, kohalikele omavalitsustele, rahvusvahelistele organisatsioonidele ja koostööpartneritele nende taotlusel informatsiooni keskkonnaseire ja -seisundi kohta.

Seega kogu andmete töötlemine vaatlusvõrgus on seotud Keskkonnaagentuuri avalike ülesannete täitmisega, millel on avalik kasutajaliides. Täiendavalt ei ole Riigi ilmateenistuse vaatlusvõrgu andmeid õiguslikult reguleeritud.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd tegemist on avalikes ülesannetes asutatud andmekoguga, siis selles sisalduv teave on avalik teave ning andmete edastamiseks peab olema suurandmete süsteemil õiguslik alus. Andmete vastutav töötaja on Keskkonnaagentuur. Selleks, et andmeid saada on võimalik selliste andmete esitamise kohustus sätestada õigusakti tasandil - sellisel juhul oleks Keskkonnaagentuuril kohustus andmeid suurandmete süsteemi edastada (tagada ligipääs). Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel. Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest

vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega, kui selline vajadus peaks tekkima.

Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada Keskkonnaagentuuriga kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe suurandmete süsteemi ja Keskkonnaagentuuri vahel.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras.

### 5.33 Põllumajandusloomade register

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/pm-loomreg>

Avalik kasutajaliides: ePRIA

#### Kehtiv õiguslik olukord

Põllumajandusloomade register (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses register) on asutatud loomatauditõrje seaduse alusel. Põllumajandusloomade register on asutatud 1. oktoobril 2000. a. ning see on üks osa loomatauditõrjeks rakendatavatest meetmetest. Registrisse kantud andmete abil on võimalik teostada veterinaarjärelevat ning ära hoida ja likvideerida loomade nakkushaigusi ja kaitsta inimest loomadega ühiste ja loomade kaudu levivate haiguste eest. Põllumajandusloomade registreerimine riiklikus registris on üheks eelduseks tootjatele loomadega seotud toetuste maksmisel. Registrit peetakse avalike ülesanne täitmiseks, mis tuleneb loomatauditõrje seadusest.

Registrit peetakse loomataudide ärahoidmiseks ja likvideerimiseks ning nende eest inimese kaitsmiseks võimaldada pidada arvestust ja teostada järelevat järgmiste isikute ning nende tegevuse kohta:

- 1) loomatauditõrje seaduse alusel tegevusloa saanud või majandustegevusteate esitanud ettevõtja ja sama seaduse § 19(6) lõikes 3 nimetatud isik;
- 2) loomakaitseseaduse alusel loomade vedamiseks ja loomade pikaajaliseks vedamiseks tegevusloa saanud ettevõtja ning katseloomadega varustamiseks, nende kasvatamiseks või kasutamiseks tegevusloa saanud ettevõtja;
- 3) põllumajandusloomade aretuse seaduse alusel tegevusloa saanud ettevõtja;
- 4) toiduseaduse alusel põllumajanduslooma tapmise korraldamiseks tegevusloa saanud ettevõtja.

Registri vastutav töötleja on Maaeluministerium ja volitatud töötleja määratakse registri põhimääruses. Registri põhimäärus on kehtestatud maaeluministri 8. märtsi 2019. a. määrusega nr "Põllumajandusloomade registri põhimäärus", mille § 3 kohaselt on registri volitatud töötlejad Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet ning Veterinaar- ja Toiduamet. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet registri volitatud töötlejana

majutab registrit, korraldab registri teenuste ja tehnoloogilise keskkonna haldamist ning töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab, säilitab ja kustutab neid. Veterinaar- ja Toiduamet registri volitatud töötlejana töötleb registri põhimääruse § 6 lõigetes 1–3 ning lõike 4 punktides 1 ja 3 ning majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse §-des 53–56 nimetatud andmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab ja muudab neid.

Registrisse kantakse loomapidaja nimi ja kontaktandmed ning tema esitatud andmed registreerimisele kuuluvate põllumajandusloomade ning selliste loomakasvatushoonete ja -rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade kohta, kus tegeletakse loomatauditõrje seaduse § 19(6) lõikes 1 nimetatud loomade pidamisega. Nimetatud sätte kohaselt võivad need ettevõtted olla järgmised:

- 1) embrüokogumisrühma või põllumajandusloomi vahendava ettevõtja ettevõtte;
- 2) tauditõrje eesmärgil tapmisele määratud vesiviljelusloomade tapmise ettevõtte;
- 3) loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete käitlemise ettevõtte, kus tegutsetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1069/2009 artikli 24 lõikes 1 nimetatud tegevusvaldkonnas;
- 4) mittenõuetekohase toiduks mittekasutatava loomse saaduse vabatsoonis või tollilaos ladustamise ettevõtte.

Loomatauditõrje seaduse kohaselt kannab volitatud töötleja ametnik registrisse loomakasvatushoone, -rajatise ning loomade pidamiseks piiritletud ala geograafilise asukoha koordinaadid. Samuti sätestab seadus teatud andmekvaliteedi põhimõtte, mille kohaselt Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet keeldub põllumajandusloomade registrisse põllumajanduslooma kohta kanne tegemisest, kui isik on teadlikult esitanud valeandmeid või kui isikult on sellist liiki põllumajanduslooma pidamise õigus loomakaitseseaduse § 65 kohaselt ära võetud.

Registritele kohaldatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses registri kohta sätestatud, arvestades käesolevas seaduses, loomakaitseseaduses ja põllumajandusloomade aretuse seaduses sätestatud erisusi. Seadus sätestab veel andmekooseisudena andmeid tegevusloa saanud ettevõtja tapamaja ning tegevusloa saanud või majandustegevuse teatise esitanud ettevõtja loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete käitlemise ettevõtte kohta. Volitatud töötleja määrab ettevõtte geograafilise asukoha koordinaadid ja kannab need registrisse. Samuti kantakse registrisse loomatauditõrje seaduse 19(1) lõikes 1 nimetatud loakohustusega tegeleva isiku andmed tegevusloa kohta. Lisaks sellise isiku kohta, kellel on teatamiskohustus loomatauditõrje seaduse § 19(6) alusel.

Registri põhimääruses on sätestatud kord andmete väljastamiseks. Registri põhimääruse § 17 lõike 1 kohaselt § 17 on registriandmed avalikud, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed ja juurdepääsupiiranguga isikuandmed. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt tehakse avalikud registriandmed avalikkusele kättesaadavaks Eesti teabevärava kaudu ja avalikustatakse ka registri volitatud töötleja veebilehel. Samas ei kajastu registri põhimäärus andmete ristkasutuse põhimõtet, kuid põhimääruse regulatsioon ei muuda kehtetuks avaliku teabe seaduse

regulatsiooni. Seega võib eeldada, et andmeid edastatakse ka teisele riiklikule andmekogule. RIHA andmete järgi vahetab register andmeid näiteks põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registriga.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötlejaga. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötaja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeriumiga. Kui suurandmete süsteem täidab avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks. Õigusselguse tagamiseks tuleks registri põhimäärus kooskõlla viia avaliku teabe seaduses sätestatud andmete riskasutuse põhimõttega.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et suurandmete süsteemi kohustuslik andmeandja on põllumajandusloomade register.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.34 Sertifitseeritud seemnete andmebaas**

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: [portaal.agri.ee](http://portaal.agri.ee)

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Seemnete sertifitseerimine on reguleeritud taimedede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 73-77 alusel, millega seotud andmed kantakse sertitseeritud seemnete andmebaasi. Seemne sertifitseerimine on selle põlvnemise, liigi- ja sordiehtsuse ning -puhtuse ja kvaliteedi kontrollimine ning seemnepakendite sulgemine ja märgistamine Põllumajandusameti (edaspidi PMA) järelevalve all vastavalt rahvusvaheliselt kehtestatud nõuetele. Sõltuvalt taimeliigist või -



liikide grupist tehakse sertifitseerimise käigus põldtunnustamine, proovide analüüsimine ning järelkontrolli põldkatsed.

PMA eesmärk on tagada sordiomaniikule, -esindajale, säilitajale ja seemnekasvatajale kvaliteetne seemnete sertifitseerimise teenus. Seega andmete vastutav töötaja on PMA, kes töötleb andmeid oma avalike ülesannete täitmiseks. Maaeluministeeriumi kliendiportaali [portaal.agri.ee.agri.ee](http://portaal.agri.ee.agri.ee) kaudu saab esitada seemnete sertifitseerimiseks põldtunnustamise ja seemneproovi võtmise taotlust, mille esitamise juhend on kättesaadav siit - <http://www.pma.agri.ee/download.php?getfile2=6776>. Samas on Maaeluministeeriumi kliendiportaali andmete vastutav töötaja Maaeluministeerium, mitte PMA. Maaeluministeeriumi kliendiportaali kohta on koostatud eraldi aruanne, mis on kättesaadav punktist 5.1.

Sertifitseeritud seemnete andmebaas ei ole õiguslikult reguleeritud kui andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Seega saab õiguslikus mõttes olla andmeanda üksnes PMA. Samas tuleks kaaluda sertifitseeritud seemnete andmebaasi õigusliku reguleerimist mõne andmekogu osana (PMAIS) või asutada nimetatud tehniline lahendus iseseisva andmekoguna, kui seal töödeldakse elektrooniliselt isikuandmeid (või ettevõtjate andmeid) ning andmeid vahetatakse riigi infosüsteemide kihi kaudu. IT analüüsi järgi toimub andmete töötlemine taimeterwise registris - sellisel juhul peaks nimetatud registris olema kajastatud seemnete sertifitseerimise andmemudel. Õigusselguse tagamiseks tuleks vastavat regulatsiooni täpsustada.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Kuivõrd tegemist on avalike ülesannete teostamiseks arendatud tehnilise lahendusega, siis selles sisalduv teave on avalik teave ning andmete edastamiseks peab olema suurandmete süsteemil õiguslik alus. Andmete vastutav töötaja on PMA. Selleks, et andmeid saada on võimalik selliste andmete esitamise kohustus sätestada õigusakti tasandil - sellisel juhul oleks PMA-l kohustus andmeid suurandmete süsteemi edastada (tagada ligipääs). Kuivõrd tegemist ei ole iseseisvalt andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel või mõne konkreetse registri kaudu (taimeterwise register). Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis. Riigi infosüsteemide haldussüsteemis kirjeldus andmete töötlemise kohta.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega.

Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada PMA-ga kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe suurandmete süsteemi ja PMA vahel.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.35 Eesti Maaülikooli andmekogud

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: **puudub**

### Kehtiv õiguslik olukord

Andmeid töötleb Eesti Maaülikool (edaspidi ka EMÜ). Andmete töötlemine on seotud õigusaktidest tulenevate EMÜ ülesannetega. EMÜ ülesanded ning tegevuse alused on kehtestatud Eesti Maaülikooli seadusega (jõustub 01.09.2019), mille § 3 lõiked 3 ja 4 sätestavad EMÜ eesmärgid ja ülesanded, mis on seotud käesolevas peatükis andmete töötlemisega. EMÜ on integreeritud teadus-, arendus-, \_=B5ppe- ja kultuuriasutus. EMÜ eesmärk on rahvusvahelise kõrgetasemelise teadus-, õppe- ja arendustööga ning sellele tuginevate uuenduslike teenustega panustada ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja rahva heaolu kasvu. Nimetatud eesmärkide saavutamiseks EMÜ:

- 1) edendab väärtusahela põhiselt biomajandust ning teadus- ja arendustegevust loodusressursside kestliku kasutamise ning maaelu ja maamajanduse arendamisega seotud valdkondades;
- 2) pakub teaduse ja tehnoloogia arengule tuginevaid kõrghariduse omandamise võimalusi kõrghariduse kõigil astmetel põllumajandusteaduste ja veterinaaria, metsanduse ja keskkonnateaduste valdkondades ning nendega seotud tehnika ja tehnoloogia valdkonnas;
- 3) korraldab loomaaarstiõppe kliinilist õpet.

Seega kogu andmete töötlemine EMÜ andmekogudes käsitletav avalike ülesannete täitmisega. Tegemist on teaduslike uuringutega, näiteks ühes andmekogus töödeldakse põldkatse andmeid orgaaniliste ja mineraalsete lämmastikväetiste mõju uurimiseks. Lisaks on olemas andmebaasid mahe- ja tavaviljeluse võrdluskatse võrdlemiseks või moreenikatsetuste kohta.

Avalikeks ülesanneteks võib asutada asutusesisese andmekogu või andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses. Käesoleval juhul on tegemist asutusesisese andmekoguga, sest tehniline lahendus ei ole ühendatud X-teega ning sealt ei väljastata andmeid teistele andmekogudele. Samuti on selline tehniline lahendus väga lihtne ega ole võrreldav muude tehniliste nõuetega, mida peavad andmekogud omama - näiteks juhul, kui seal töödeldakse isikuandmeid (ISKE). Näiteks üks andmebaas on sisestatud Exceli faili erinevatele töölehtedele, andmetöötluks aga

koondatud ühele Exceli töölehele. Iga-aastaselt lisandub 135 andmeveergu erinevate määratud või arvutatud näitajatega.

Eesti Maaülikooli andmekogusid ei ole seadusega asutatud ning tegemist ei ole andmekogudega avaliku teabe seaduse tähenduses.

Tulevikus võiks kaaluda nimetatud andmekogu kirjeldamist Riigi infosüsteemide halduskihis või asutada see õigusaktiga.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

IT analüüsis on võetud aluseks, et andmeid ei kuulu avalikustamisele. Samas võib selles väites kahelda, sest kuivõrd tegemist on avalikes ülesannetes asutatud andmekoguga, siis selles sisalduv teave on avalik teave ning andmete edastamiseks peab olema suurandmete süsteemil õiguslik alus. Samuti on oluline teada saada, millistest andmetest täpsemalt räägitakse, kas algandmetest või teadustöödest. Andmete vastutav töötleja on EMÜ. Selleks, et andmeid saada on võimalik selliste andmete esitamise kohustus sätestada õigusakti tasandil - sellisel juhul oleks EMÜ-l kohustus andmeid suurandmete süsteemi edastada (tagada ligipääs). Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel. Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega.

Samuti on võimalik, et kui suurandmete süsteem ei täida mõnda avaliku ülesannet, siis on vaja eraldi saavutada EMÜ-ga kokkulepe andmete edastamiseks. Sellisel juhul tuleb sõlmida andmevahetuskokkulepe suurandmete süsteemi ja EMÜ vahel.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

## **5.36 Maaparandussüsteemide register**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/msr>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/maaparandus/msr/systeemi-otsing>

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Maaparandussüsteemide register (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses *register*) on asutatud maaparandusseaduse § 39 alusel, millele on Vabariigi Valitsus 20.12.2018 kehtestanud

põhimääruse "Maaparandussüsteemide registri põhimäärus". Maaparandussüsteemide registri vastutav töötleja on Maaeluministerium ja volitatud töötleja Põllumajandusamet.

Maaparandussüsteemide registri pidamise eesmärk on avaldada teavet kavandatavate, ehitatavate ja olemasolevate maaparandussüsteemide ning nendega seotud menetluste kohta ning võimaldada pidada arvestust ja teostada järelevalvet kõigi nende maaparandussüsteemide üle. Maaparandussüsteemide andmed kantakse maaparandussüsteemide registrisse ja maakatastri kitsendusi põhjustavate objektide kaardile. Registri andmed on loetletud maaparandusseaduse §-s 40, mille kohaselt kantakse registrisse üldisema andmed isikute kohta, andmed maaparandussüsteemide kohta ning maaparandusehitististe kohta. Registri põhimääruses võib täpsustada nimetatud andmete koosseisu. Seaduse kohaselt on registri andmetel on informatiivne ja statistiline tähendus. Samas ehitamise alustamise teatisel on õiguslik tähendus.

Seaduses on täpsustatud andmete esitamise korda registrisse, nimelt kannab Põllumajandusamet temale esitatud andmed maaparandussüsteemide registrisse viie päeva jooksul andmete saamisest arvates. Põllumajandusametile esitatud andmete õigsuse eest vastutab andmed esitanud isik. Põllumajandusameti otsusest või ettekirjutusest tulenevad registrisse kantavad andmed kantakse registrisse viie päeva jooksul otsuse tegemisest või ettekirjutuse jõustumisest arvates.

Seadus sätestab, millised andmed on avalikud ning millised on mõeldud asutusesiseseks kasutamiseks. Maaparandussüsteemide registri andmed on avalikud ja need avaldatakse Põllumajandusameti veebilehel, välja arvatud täidetud ettekirjutusega seotud andmed ja lõppenud kasutusotstarbega maaparandussüsteemi või -ehitise andmed. Viimane lauseosa viitab avaliku teabe seaduse tähenduses andmetele, mis tuleb tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks. Samas ei muuda see põhimõtte kehtetuks avaliku teabe seaduse riskasutuse põhimõtet ning seadust võiks täpsustada, et andmeid avaldatakse arvestades avaliku teabe seaduse sätestatut või kui tõesti oli seadusandja mõtte keelata riskasutus, siis tuleks vastavalt sätet muuta. Samas viitab registri põhimääruse § 18, et registriandmed on avalikud, välja arvatud seaduses sätestatud juhtudel. Seega tundub, et Vabariigi Valitsus pole siiski soovinud keelata täielikult andmete riskasutust. Õigusselguse huvides oleks seaduses vastav säte välja jätta, sest see ei oma iseseisvat tähendust avaliku teabe seaduse tähenduses. Avaliku teabe seadus lubab avaldada täiendavalt andmeid, kui see on kooskõlas taotletava eesmärgiga.

Isikuandmete avaldamise suhtes kohaldatakse isikuandmete kaitse seaduse sätteid. Õigusselgem oleks siin viidata tegelikult ka isikuandmete kaitse seaduse üldmäärusele.

Riigi infosüsteemide haldussüsteemi järgi on register alamregister põllumajandusameti infosüsteemile (PMAIS), kuid õigusaktid vastavat hierahiat ei tunnista. PMAIS kohta on tehtud eraldi õiguslik analüüs käesoleva analüüsi punktis 5.25. Kuivõrd registri õiguslik regulatsioon ja tehniline lahendus on kooskõlas, siis tuleks otsustada, kas vastav infosüsteem on eraldiseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses või mõne teise andmekogu osa ning vastavalt õigusakte täpsustada. Samuti avaldatakse registri andmeid põllumajandusvaldkonna

kliendiportaalis. Seega tuleks vastav regulatsioon andmete avaldamise osas kooskõlla viia õigusaktidega, sest avaldamise kohta on registri põhimääruses sätestatud, et üksnes Põllumajandusamet avaldab andmeid oma kodulehel. Samas kliendiportaal on Maaeluministeriumi tehniline lahendus, mille kohta on esitatud analüüs punktis 5.1.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötlejaga. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeriumiga. Kui suurandmete süsteem täidab avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et suurandmete süsteemi kohustuslik andmeandja on maaparandussüsteemide register.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.37 Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate register**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infosüsteemid/Vaata/mater>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/maaparandus/mater>

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate register (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses register) on asutatud maaparandusseaduse alusel. Nimetatud seaduse § 38 sätestab registri regulatsiooni, mille lõike 1 kohaselt asutab valdkonna eest vastutav minister maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registri, mis on kooskõlas avaliku teabe seadusega asutatud andmekogu. Lõikes 2 on sätestatud valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm registri põhimääruse kehtestamiseks. Registri põhimäärus on kehtestatud maaeluministri 23.11.2018 määrusega nr 63 "Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registri põhimäärus" (edaspidi

registri põhimäärus). Maaparandusseaduse kohaselt peab ettevõtja esitama majandustegevusteate maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registrisse järgmistel maaparandusaladel tegutsemiseks:

- 1) maaparanduse uurimistöö;
- 2) maaparandussüsteemi projekteerimine;
- 3) maaparanduse omanikujärelevalve;
- 4) maaparanduse ekspertiis;
- 5) maaparandusehitus.

Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registri vastutav töötleja on Maaeluministerium ja volitatud töötleja Põllumajandusamet. Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registri pidamise eesmärk on anda avalikkusele teavet maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate kohta ning võimaldada pidada arvestust ja teostada järelevalvet nende majandustegevuse üle. Maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate registri suhtes kohaldatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses registri kohta sätestatud, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

Registris töödeldakse õigusakti kohaselt üldandmeid ettevõtja majandustegevuse kohta, andmed ettekirjutuste kohta, andmeid majandustegevuse keelu kohta, andmed ärikeelu, tegutsemiskeelu ja ettevõtluskeelu kohta. Samuti esitatakse registrisse andmeid, mille esitamise kohustus on sätestatud täpsemalt maaparandusseaduses. RIHA järgi töödeldakse täpsemalt registris maaparandusalal tegutseva ettevõtja tegevusega seotud andmeid, näiteks maaparandusseadusest tulenev tegevusala nimetus, majandustegevusteate number, majandustegevuse registreeringu kood (koosneb ettevõtja registreerimise numbrist ja konkreetsele maaparandusalale viitavastest tähtedest), tegevusalal majandustegevuse alustamise, lõpetamise, ajutise loobumise ja taasalustamise kuupäev, teate allkirjastaja sideandmed ja volituse korral volikiri. Vastutava spetsialisti poolt läbitud täienduskoolituskursuse kohta - selle nimetus, kursuse läbimise aeg ja väljastatud dokumendi number (alates 01.01.2019). Vastutava spetsialisti kinnitus tema töösuhte kohta ettevõtjaga (alates 01.01.2019), tema kontaktandmed ja andmed erialal töötamise aja kohta.

Riigi infosüsteemide haldussüsteemi järgi on register alamregister põllumajandusameti infosüsteemile (PMAIS), kuid õigusaktid vastavat hierahiat ei tunnista. PMAIS kohta on tehtud eraldi õiguslik analüüs käesoleva analüüsi punktis 5.25. Kuivõrd registri õiguslik regulatsioon ja tehniline lahendus on kooskõlas, siis tuleks otsustada, kas vastav infosüsteem on eraldiseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses või mõne teise andmekogu osa ning vastavalt õigusakte täpsustada. Samuti avaldatakse registri andmeid põllumajandusvaldkonna kliendiportaalil. Seega tuleks vastav regulatsioon andmete avaldamise osas kooskõlla viia õigusaktidega, sest avaldamise kohta on registri põhimääruses sätestatud, et üksnes Põllumajandusamet avaldab andmeid oma kodulehel. Samas kliendiportaal on Maaeluministeriumi tehniline lahendus, mille kohta on esitatud analüüs punktis 5.1.

Registri põhimääruse § 14 on registri andmed avalikud. Samas võib register sisaldada ka andmeid ärisaladuse või isikuandmete kohta, mis peaksid olema asutusesiseseks kasutamiseks. Seega tuleks vastav kontroll ning võimalikud muudatused õigusaktides kaardistada. Kui tõesti

kõik registri andmed on avalikud, siis suurandmete süsteemi kontekstis on tegemist positiivse asjaoluga. Nimetatud paragrahv sätestab, et § 14. Juurdepääs registrisse registrisse kantud kehtivad andmed on avalikud, arhiveeritud registriandmetele tagatakse avalik juurdepääs ühe aasta jooksul alates arhiveerimise kuupäevast. Registriandmed tehakse avalikkusele kättesaadavaks Eesti teabevärava kaudu ja avalikustatakse registri volitatud töötleja veebilehel.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vaja kokku leppida registri vastutava ja volitatud töötlejaga. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeeriumiga. Kui suurandmete süsteem täidab avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnistanud asutusesiseseks kasutamiseks (juhul, kui siiski neid peaks seal olema). Registri õigusliku regulatsiooni järgi on kõik registri andmed avalikud.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et suurandmete süsteemi kohustuslik andmeandja on maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate register.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistanud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

IT analüüsis on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks osa andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

## **5.38 Sordiregister**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/sordireg>

Avalik kasutajaliides: <http://jis.agri.ee:22008/Default.aspx?lang=et>

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Sordiregister (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses *register*) on asutatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse alusel. Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 57 lõike 1 alusel on kehtestatud registrile põhimäärus. Registri eesmärk on tagada sordi säilitamine, kaitsealuse sordi omaniku õiguste kaitse, registripidaja seadusest tulenevate ülesannete täitmine ja tõhus järelevalve taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses sätestatud nõuete täitmise üle. Registri vastutav töötaja on Maaeluministerium ja volitatud töötaja määratakse registri põhimääruses. Registri põhimääruse § 3 lõike 1 järgi on registri volitatud töötaja Põllumajandusamet.

Registri volitatud töötaja töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab ja kustutab neid. Registri volitatud töötaja järgib andmete töötlemisel vastutava töötaja juhiseid ja tagab andmekogu turvalisuse.

Registrisse kantakse taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses ettenähtud andmed sordi kohta ning taotleja, sordi omaniku, sordi aretaja, sordi esindaja ja sordi säilitaja nimi, registri- või isikukood või isikukoodi puudumise korral sünniaeg, kontaktandmed, isiku esindaja olemasolu korral tema nimi ja kontaktandmed, samuti sordi omaniku õiguste omandamise viis ja sordi säilitaja OECD kood. Läbivalt on seaduses tehtud viide ka teatud haldusmenetlusega seotud andmete edastamiseks registrisse (registrikanne), näiteks sama seaduse 113(1) lõikes 2 sätestatud juhul.

Kanne registrisse tehakse esitatud taotluse või registripidaja otsuse alusel. Registripidaja keeldub registrisse kande tegemisest, kui:

- 1) riigilõiv on tasumata;
- 2) taotleja on esitanud Põllumajandusametile teadvalt valeandmeid või on mõjutanud Põllumajandusametit õigusvastasel viisil.

Registrikande tegemise aluseks olnud andmete muutumise korral teavitab isik registripidajat kirjalikult andmete muutumisest arvates 14 päeva jooksul. Registripidaja teeb registrikande muutmise otsuse asjakohase teatise saamisest arvates viie tööpäeva jooksul.

Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 61 lõike 1 kohaselt registrisse kantud andmed, välja arvatud avalikustamisele mittekuuluvad andmed, on avalikud ja need avaldatakse registripidaja veebilehel, samuti võib neid avaldada paberkandjal. Seega on seadusandja mõte olnud tunnistada osa teabest asutusesiseseks ning sellele teabele ning väljastamisele kohaldatakse avaliku teabe seaduse vastavaid sätteid. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt avalikustamisele mittekuuluvate andmete ja seaduse alusel asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud andmete kättesaadavus on piiratud ning neid võib ametialaselt kasutada Põllumajandusamet. Samas ei ole selget viidet, et seadusandja on soovinud selle sättega ka välistada andmete riskkasutuse põhimõtte. Juhul, kui see on olnud seadusandja mõte, siis tuleks vastav põhimõtte kooskõlla viia riskkasutuse põhimõttega. Registri põhimääruse § 16 lõike 2 järgi võib eeldada, et sellist soovi ei ole, sest nimetatud sätte järgi avalikustamisele mittekuuluvaid registriandmeid võib väljastada isikule, kelle kohta need andmed käivad, ning isikule või asutusele, kellele on andmed vajalikud seadusega ettenähtud kohustuse täitmiseks.



Sama paragrahvi lõiked 3 ja 4 sätestavad, et avalikustamisele mittekuuluvad andmed ei saa olla andmed, mis käsitlevad sordi ohtlikkust keskkonnale, inimese tervisele või taimetervisele ning registriandmeid säilitatakse alaliselt. Registri põhimääruse § 7 sätestab andmed, mis kantakse registrisse.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötlejaga. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeeriumiga. Kui suurandmete süsteem täidab avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et suurandmete süsteemi kohustuslik andmeandja on sordiregister.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## **5.39 Väetiseregister**

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/vaetisereg>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/vaetised>

### **Kehtiv õiguslik olukord**

Väetiseregister (edaspidi käesoleva peatüki tähenduses register) on asutatud väetiseseaduse § 19 lõike 1 alusel, millega on valdkonna eest vastutav minister kehtestanud registrile põhimääruse. Registri põhimäärus on kehtestatud maaeluministri 08.03.2019 määrusega nr 25 "Väetiseregistri põhimäärus". Registri vastutav töötleja on Maaeluministeerium ja volitatud töötleja on määratud määratakse registri põhimääruses. Registri põhimääruse § 3 järgi on registri volitatud töötleja Põllumajandusamet, kes töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab ja kustutab neid. Samuti Põllumajandusamet järgib andmete töötlemisel vastutava töötleja juhiseid ja tagab andmekogu turvalisuse.

Registri eesmärk on tagada väetise ohutus ning tõhus järelevalve väetiste ja nende käitlemise nõuetekohasuse üle. Registrisse kantakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 51 lõikes 1 nimetatud andmed majandustegevuste esitanud väetiste käitlejate ja turustamisotstarbeliste väetiste kohta. Registrile kohaldatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses registri kohta sätestatud, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

Riigi infosüsteemide haldussüsteemi järgi on väetiseregister alamregister põllumajandusameti infosüsteemile (PMAIS), kuid õigusaktid vastavat hierahiat ei tunnista. PMAIS kohta on tehtud eraldi õiguslik analüüs käesoleva analüüsi punktis 5.25. Kuivõrd väetiseregistri õiguslik regulatsioon ja tehniline lahendus on kooskõlas, siis tuleks otsustada, kas vastav infosüsteem on eraldiseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses või mõne teise andmekogu osa ning vastavalt õigusakte täpsustada. Samuti avaldatakse väetiseregistri andmeid põllumajandusvaldkonna kliendiportaalis. Seega tuleks vastav regulatsioon andmete avaldamise osas kooskõlla viia õigusaktidega, sest avaldamise kohta on registri põhimääruses sätestatud, et üksnes Põllumajandusamet avaldab andmeid või avalikustatakse neid Eesti teabevärava kaudu. Samas kliendiportaal on Maaeluministeriumi tehniline lahendus, mille kohta on esitatud analüüs punktis 5.1.

Registri põhimääruse § 14 sätestab juurepääsu põhimõtted, mille lõike 1 kohaselt registriandmed on avalikud, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed ja juurdepääsupiiranguga isikuandmed. Lõike 2 sätestab, et avalikud registriandmed tehakse avalikkusele kättesaadavaks Eesti teabevärava kaudu ja avalikustatakse ka registri volitatud töötleja veebilehel. Registriandmete kinnitatud väljavõtte väljastamise eest tasutakse riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määras.

Samas ei kajastu registri põhimäärus andmete riskisutuse põhimõtet, kuid põhimääruse regulatsioon ei muuda kehtetuks avaliku teabe seaduse regulatsiooni. Seega võib eeldada, et andmeid edastatakse ka teisele riiklikule andmekogule avaliku teabe seaduse alusel või isikule, kellel tuleneb see andmekaitse üldmäärusest.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötlejaga. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeriumiga, kes on registri vastutav töötleja. Kui suurandmete süsteem täidab avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnustatud asutusesiseseks kasutamiseks.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et suurandmete süsteemi kohustuslik andmeandja on väetiseregister.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras. Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

## 5.40 Taimeterwise register

Andmed RIHAs: <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ttr>

Avalik kasutajaliides: <https://portaal.agri.ee/avalik/#/taimeterwise>

### Kehtiv õiguslik olukord

Taimeterwise register (edaspidi käesolevas peatükis register) on reguleeritud taimekaitse seaduse § 30-33 alusel. Taimekaitse seaduse § 30 järgi asutab registri ja selle põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Maaeluminister on kehtestanud 08.03.2019 määruse nr 21 "Taimeterwise registri põhimäärus" (edaspidi käesolevas peatükis registri põhimäärus).

Taimeterwise registri vastutav töötleja on Maaeluministeerium. Volitatud töötleja määratakse registri põhimääruses, mille kohaselt on registri volitatud töötleja Põllumajandusamet, kes töötleb registriandmeid, sealhulgas kogub, salvestab, korrastab, avalikustab, muudab ja kustutab neid. Registri põhimääruse järgi on Põllumajandusamet kohustatud järgima andmete töötlemisel vastutava töötleja juhiseid ja tagama andmekogu turvalisuse. Samuti on Põllumajandusametil kohustus tähistada iga ettevõtja kohta käivad registriandmed eraldi majandustegevuse registreerimise numbriga.

Taimekaitse seaduse § 30 lõike 3 järgi on registri eesmärk on tagada taimeterwise kaitse ja tõhus järelevalve taimeterwise õuete täitmise üle. Registrisse kantakse erinevaid andmeid, mis on ette nähtud näiteks § 30 lõikes 4, kuid läbivalt nimetatud seadus sätestab erinevate andmete esitamise kohustuse registrisse või eeldab nende andmete olemasolu registris, mis on seotud erinevate materiaalõiguste normidega. Lisaks on edastatakse registrisse andmeid taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse alusel.

Register on tihedalt seotud majandustegevuse teatise andmetega ning taimekaitse seadus täpsustab §-s 31, kellel on Põllumajandusametile teatamiskohustus ning millised on need tegevused, mille kohta tuleb teade esitada. Lisaks kannab Põllumajandusamet registrisse peale majandustegevusteates esitatud andmetele:

- 1) märkuse taimepassi väljastamise õiguse kohta;
- 2) märkuse vastavusmärgi kasutamise õiguse kohta;

- 3) ettevõtja andmed, kes tegeleb taimekaitse seaduse § 41 lõikes 2 nimetatud loetellu kuuluva taime, taimse saaduse või muu objekti ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisega;
- 4) ettevõtja andmed, kes tegeleb okaspuu ja kastani toorpuidu toimetamisega Euroopa Liidu liikmesriigi kaitstavasse piirkonda;
- 5) ettevõtja andmed, kes taotleb puidukuivati või käesoleva seaduse § 45 lõikes 2 nimetatud ettevõtte nõuetele vastavaks tunnistamist;
- 6) taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse alusel esitatud andmed;
- 7) geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse alusel esitatud andmed.

Taimekaitse seaduse § 33 sätestab, mis on registrisse kantud isiku kohustused. Tegemist on kohustustega, mis on seotud taimede tootmise, ostmise, ladustamisega jne. Samuti sätestab seadus erinevaid õiguslike kohustusi, mida isik peab täitma.

Riigi infosüsteemide haldussüsteemi järgi on register alamregister põllumajandusameti infosüsteemile (PMAIS), kuid õigusaktid vastavat hierahiat ei tunnista. PMAIS kohta on tehtud eraldi õiguslik analüüs käesoleva analüüsi punktis 5.25. Kuivõrd registri õiguslik regulatsioon ja tehniline lahendus on kooskõlas, siis tuleks otsustada, kas vastav infosüsteem on eraldiseisev andmekogu avaliku teabe seaduse tähenduses või mõne teise andmekogu osa ning vastavalt õigusakte täpsustada. Samuti avaldatakse väetiseregistri andmeid põllumajandusvaldkonna kliendiportaalis. Seega tuleks vastav regulatsioon andmete avaldamise osas kooskõlla viia õigusaktidega, sest avaldamise kohta on registri põhimääruses sätestatud, et üksnes Põllumajandusamet avaldab andmeid või avalikustatakse neid Eesti teabevärava kaudu. Samas kliendiportaal on Maaeluministeriumi tehniline lahendus, mille kohta on esitatud analüüs punktis 5.1.

Taimekaitse seadus ei sätesta piiranguid andmete edastamisel teise andmekogusse. Seega kehtivad avaliku teabe seadusest jt õigusaktidest tulenevad reeglid andmevahetusteenuste korraldamisele. Samas sätestab registri põhimääruse § 15, et registri andmed on avalikud, välja arvatud ärisaladust sisaldavad andmed ja juurdepääsupiiranguga isikuandmed. Avalikud registriandmed tehakse avalikkusele kättesaadavaks Eesti teabevärava kaudu ja avalikustatakse ka registri volitatud töötleja veebilehel.

Samas ei kajastu registri põhimääruse andmete riskisutuse põhimõtet, kuid põhimääruse regulatsioon ei muuda kehtetuks avaliku teabe seaduse regulatsiooni. Seega võib eeldada, et andmeid edastatakse ka teisele riiklikule andmekogule avaliku teabe seaduse alusel või isikule, kellel tuleneb see andmekaitse üldmäärusest.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Seega on andmete edastamiseks vajalik registri põhimääruse kohaselt kokkuleppida registri vastutava ja volitatud töötleja. Kuivõrd andmete töötlemise eest vastutab siiski lõppkokkuvõtteks vastutav töötleja, siis tuleb andmete edastamiseks kokkulepe saavutada Maaeluministeriumiga, kes on registri vastutav töötleja. Kui suurandmete süsteem täidab

avalikku ülesannet, siis on õigus saada lisaks avaandmetele ka neid andmeid, mis on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks.

Kui suurandmete süsteemile ei teki õiguslikku tausta seadusandliku regulatsiooni näol, siis on võimalik kasutada üksnes avaandmeid. Avaandmete nimekirja võib laiendada valdkonna eest vastutava ministri määrusega kooskõlas avaliku teabe seadusega.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras (näiteks nõusoleku alusel). Valdkonna eest vastutava ministri määrusega võib avaandmeid laiendada, mis hetkel on tunnistatud asutusesiseseks teabeks.

Seega tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada, et suurandmete süsteemi kohustuslik andmeandja on taimetervise register.

Kui otsustatakse mõned või kõik põllumajandusvaldkonna andmekogud konsolideerida suurandmete süsteemi andmekogu alla tema alamandmekogudeks, sealhulgas käesoleva peatükis nimetatud andmekogu, siis nimetatud tehniline lahendus tuleks muuta õiguslikus mõttes suurandmete süsteemi osaks.

IT analüüsis on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks osa andmeid edastada suurandmete süsteemi kaudu. Vastav ülesanne tuleks anda sellisel juhul suurandmete süsteemile ning muuta vastavat õigusruumi, mis tuleks teha kõikide registrite puhul ühetaoliselt, kui andmeid edastatakse läbi suurandmete süsteemi.

## 5.41 Statistika andmebaas

Andmed RIHAs: **puudub**

Avalik kasutajaliides: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>

### Kehtiv õiguslik olukord

Statistika andmebaas on asutatud Statistikaameti avalike ülesannete täitmiseks, mis tuleneb riikliku statistika seadusest. Statistika andmebaasi puhul ei ole tegemist andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses. Andmete vastutav töötleja on Statistikaamet. Samuti ei ole statistika andmebaasi kirjeldatud Riigi infosüsteemide haldussüsteemis, kuigi nimetatud tehniline lahendus saab andmeid näiteks üle X-tee teistelt andmeandjatelt. Riigi infosüsteemide haldussüsteemis tuleks statistika andmebaas kirjeldada, sest tegemist on seadusest tuleneva kohustusega.

Andmete töötlemise õiguslikud alused ning töödeldavad eesmärgid on sätestatud riikliku statistika seaduses. Nimetatud õigusaktit sätestab mis on andmed riikliku statistika seaduse tähenduses ning mida loetakse üksikandmeteks ja koondandmeteks. Samuti sätestab

nimetatud seadus, mis on riikliku statistika programm ja statistikatöö, kes on andmeesitaja ja mis on statistiline üksus, kuidas tuleb riikliku statistikat teha ning millised on riikliku statistika tegemise põhimõtted ja kvaliteedikriteeriumid. Riikliku statistika seadus on teatud mõttes eriseadus või erandeid tegev seadus avaliku teabe seadusele. Seega ei kohaldu kõik avaliku teabe seadusest tulenevad põhimõtted statistika andmebaasile, sest tegemist on erandliku ning teistsuguste ülesannetega loodud tehnilise lahendusega. Näiteks on antud riikliku statistika tegijatele oluliselt suuremad õigused, kui seda avaliku teabe seaduse alusel teistele andmekogude vastutavatele töötajatele.

### **Andmete töötlemiseks vajalik tegevus**

Andmete töötlemise kohta on kehtestatud eriregulatsioon riikliku statistika seaduse alusel. Kuivõrd soovitakse saada üksnes avaandmeid, siis on mõistlik selliste andmete esitamise kohustus sätestada õigusakti tasandil - sellisel juhul oleks Statistikaametil kohustus andmeid suurandmete süsteemi edastada (tagada tehniline ligipääs). Kuivõrd tegemist ei ole andmekoguga, siis tuleb suurandmete süsteemi reguleerivas õigusaktis sätestada andmete edastamise kohustus asutuse tasemel. Samuti on mõistlik sätestada andmete edastamise viis. Pikemas perspektiivis oleks mõistlik nimetatud andmebaas õiguslikult reguleerida iseseisva andmekoguna või mõne teise andmekogu osana, sest seal töödeldakse isikuandmeid ning andmeid vahetatakse üle riigi infosüsteemide vahetuskihi. Käesoleval hetkel puudub sellisel tehnilisel lahendusel õiguslik taust ja Riigi infosüsteemide haldussüsteemis kirjeldus selle kohta.

Kui andmeid soovib töödelda kolmas isik, näiteks erasektori tarkvara, siis võib andmeid avalikustada õigusaktides sätestatud korras.

## **6. Muu õiguslik analüüs seoses programmi läbiviimisega**

### **6.1 Kas riigiasutusel on õigus andmeid nõ “kinni hoida”?**

### **6.2 IT arenduses andmete töötlemine**

### **6.3 Millistel õiguslikel alustel võib andmeid töödelda?**

### **6.4 Mis on sisemise töökorralduse vajaduseks asutatud andmekogu ja kuidas sellest andmeid saada?**

### **6.5 Andmete kvaliteedi tõstmiseks vajalikud soovitused andmeandjale**

### **6.6 ePõlluraamatuga (sh väetamisplaaniga) seotud õiguslik analüüs**

#### **6.6.1 Kehtiv olukord ja jõustuv uus veeseaduse redaktsioon**

#### **6.6.2 ePõlluraamatuga seotud õigusloomelised muudatused**

#### **6.6.3 ePõlluraamatu andmetele juurdepääs**

### **6.7 Kas ametnike andmed võib avaldada, kui nad on teinud andmekogudes toiminguid?**

[6. peatükk on välja jäetud käesolevast tekstist, kuid on kättesaadavad Maaeluministeeriumi ühistöökeskkonnast.]